

ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ВИКЛИКИ 2025

*Збірник наукових есе учасників наукового
стажування*

Гуйттінен, Фінляндія
2025

Освітні інновації: виклики 2025: електронний збірник наукових есе учасників наукового стажування “Особливості фінської системи освіти” (Фінляндія) / Польсько-українська фундація «Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці», 2025. 128 с.

Укладач: ГРЕБЕНЮК Н. В., PhD, ЗВО «Університет Короля Данила»

Голова редакційної колегії:

Sami Malinen, principal West Finland College

Редакційна колегія:

ЦМОЦЬ І. Г., Доктор технічних наук, професор, Національний університет «Львівська політехніка», Україна

GAVRYLIUK I., Doktor nauk humanistycznych w zakresie historii, Варшавський університет, Польща

РУДАК Т. В., Доктор права Віденського Університету, Австрія

ГРЕБЕНЮК Н. В., Кандидат економічних наук, Університет Короля Данила, Україна

У збірнику викладено матеріали наукових есе учасників стажування “Особливості фінської системи освіти”, організованого Західно-Фінляндським Коледжем спільно із українсько-польською фундацією «Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці» за підтримки відділу освіти мерії м. Гуйтнінен.

У збірнику розглядаються основні проблеми сучасних освітніх систем у Фінляндії та Україні; опанування проєктного підходу в організації навчального процесу у закладах освіти та підвищення рівня кваліфікації фахівців на основі кращих міжнародних практик та інновацій щодо інклюзивного навчання.

© Інститут Міжнародної Академічної і Наукової Співпраці, 2025

© Західно-Фінляндський Коледж, 2025

ЗМІСТ

ПРО ОРГАНІЗАТОРІВ	7
<i>Симака М.С.</i> ПОНЯТТЯ «РІВНОСТІ» У ФІНСЬКІЙ СИСТЕМІ ОСВІТИ	8
<i>Сердюк О.Ю.</i> ТРАНСФОРМАЦІЯ ОЦІНЮВАННЯ В ОСВІТІ: МОЖЛИВОСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ФІНСЬКОГО ДОСВІДУ В НУШ.....	10
<i>Колосова О.В.</i> ФІНСЬКИЙ ДОСВІД ЦИФРОВОГО НАВЧАННЯ: ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ КОЛЕДЖІВ УКРАЇНИ	13
<i>Ольховська Г. М.</i> ГНУЧКІСТЬ НАВЧАЛЬНИХ ПЛАНІВ У ФІНСЬКІЙ СИСТЕМІ ОСВІТИ.....	16
<i>Меєр В. М.</i> РОЗВИТОК ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ В ПОЧАТКОВИХ ШКОЛАХ ФІНЛЯНДІЇ: НОВІТНІ МЕТОДИ ТА ПІДХОДИ.....	21
<i>Усатенко В.І., Гузій Є.І., Усатенко В.М.</i> ФІНСЬКА СИСТЕМА ОСВІТИ В НУШ: МІФ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ?	24
<i>Платонова Ю.В.</i> ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА У ФІНЛЯНДІЇ: ДОСВІД МІСТА ГУЙТТІНЕН ТА АДАПТАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ-БІЖЕНЦІВ У КОНТЕКСТІ ВІЙНИ	29
<i>Ткаченко Є. М.</i> ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ ФІНЛЯНДІЇ: РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА НАВЧАННЯ.....	32
<i>Масинець А.О.</i> ФЕНОМЕН ФІНСЬКОЇ МАТЕМАТИЧНОЇ ОСВІТИ: ЧИ МОЖНА ПОВТОРИТИ ЦЕЙ УСПІХ?	34

Комар І.І.

ОСОБЛИВОСТІ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ..... 38

Костюшко О.М.

ФІНСЬКА СИСТЕМА ОСВІТИ ЯК ОРІЄНТИР В МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТНІХ ПОЛІТИК 39

Ясногор М.О.

ФІНСЬКА СИСТЕМА ОСВІТИ..... 42

Довгопол Ю. І.

ОСВІТНЄ ПАРТНЕРСТВО ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНОЇ ШКОЛИ: УРОКИ ФІНСЬКОГО ДОСВІДУ 47

Олійник Г.М.

АКТИВ-ПАРТИ ЯК СУЧАСНИЙ ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ: ОСОБЛИВОСТІ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ 48

Перепелиця Л.Ф.

ОСВІТА В УКРАЇНІ КРІЗЬ ПРИЗМУ ФІНСЬКОГО ДОСВІДУ 57

Копанська Е. – А. С.

FINLAND - EXCELLENCE IN EDUCATION
ФІНЛЯНДІЯ — ЗРАЗОК ДОСКОНАЛОСТІ В ГАЛУЗІ ОСВІТИ 60

Ostapishyna O.O.

ESSAY WITHIN THE INTERNATIONAL INTERNSHIP
“PECULIARITIES OF THE FINNISH EDUCATION SYSTEM” 64

Маслак Л.М.

ОСОБЛИВОСТІ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ..... 68

Бочагова А., Марченко С.

“І ЧУЖОМУ НАУЧАЙТЕСЬ...” 71

Щербина В. М., Соломаха О. М., Прищепчук І. М.

РОЛЬ СЕРЕДОВИЩА У ФОРМУВАННІ УМОВ І МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ:
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПІДХОДІВ МОНТЕССОРІ ТА ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ
ОСВІТИ 77

Івашин І.П.

ЧИ МОЖНА ВПРОВАДИТИ ФІНСЬКУ СИСТЕМУ ОСВІТИ В УКРАЇНІ? 81

Стукаленко Л.В.

ОСОБЛИВОСТІ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ: ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ

УКРАЇНИ	84
 <i>Лало Г.В.</i>	
ФІНСЬКА МОДЕЛЬ ОСВІТИ ЯК ОРІЄНТИР ДЛЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ	87
 <i>Савчук М. Д.</i>	
«ТРИ КИТИ», НА ЯКИХ СТОІТЬ ФІНСЬКА ОСВІТА.....	89
 <i>Грохольський В. О., Мишелова С. О.</i>	
ОСВІТА, ЩО ТВОРИТЬ СУСПІЛЬСТВО: АНАЛІТИЧНИЙ ПОГЛЯД НА ФІНСЬКУ МОДЕЛЬ У КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОГО СТАЖУВАННЯ.....	95
 <i>Пижова І.В.</i>	
ФІНСЬКА СИСТЕМА ОСВІТИ: ШЛЯХ ДО РІВНОСТІ ТА УСПІХУ	97
 <i>Томіліна Т.М.</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ.....	100
 <i>Чорна Н.М., Гусак А.А., Голубенко Н.О.</i>	
ПІДГОТОВКА ДО ЖИТТЯ, А НЕ ДО ІСПИТІВ	103
 <i>Федюніна А. С.</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ.....	106
 <i>Лазорик Р.М.</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ.....	109
 <i>Shepetko Y.</i>	
ESSAY: «FEATURES OF THE FINNISH EDUCATION SYSTEM».....	111
 <i>Цикаляк О.П.</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ.....	113
 <i>Лазебник Т. О.</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ: ДОШКІЛЬНА ОСВІТА	115
 <i>Барабанова І.В., Роса Н.С.</i>	
ФІНСЬКА ОСВІТА, ЯК ПРИКЛАД ДЛЯ НАСЛІДУВАННЯ	118
 <i>Чепак Г.Т.</i>	
ФІНСЬКА ОСВІТА: ПРЕСТИЖ УЧИТЕЛЯ, ПІДТРИМКА ДИТИНИ І РІВНІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ВСІХ.....	119
 <i>Білецька І.</i>	

ОСОБЛИВОСТІ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ.....	121
--	-----

Дербіна А.В.

ОСОБЛИВОСТІ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ. ГАРМОНІЯ ДИТИНСТВА ТА НАВЧАННЯ.....	122
--	-----

Бондар Є. В.

ШКОЛА, ЩО БАЧИТЬ ДИТИНУ: ВИКЛИКИ ДО СУЧАСНОЇ ОСВІТИ.....	125
--	-----

ОПУБЛІКОВАНІ ТЕЗИ ТА ЕСЕ, А ТАКОЖ РОЗМІЩЕНІ НА ВЕБСТОРІНКАХ МАТЕРІАЛИ НАДАЮТЬСЯ НА ІСНУЮЧИХ УМОВАХ І В НАЯВНІЙ ФОРМІ...	128
--	-----

ПРО ОРГАНІЗАТОРІВ

Західно-Фінляндський Коледж – один із найстаріших ЗВО Фінляндії заснований у 1890 році. Місія Західно-Фінляндського Коледжу полягає у підтримці студентів в досягненні особистих, культурних та освітніх цілей у відповідності до принципів безперервного навчання та інтернаціоналізації освіти.

Польсько-українська фундація «Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці» (ІМАНС, REGON 36590701300000) є неурядовою та некомерційною організацією, створеною на засадах добровільності, гуманності та гласності. Метою створення та діяльності ІМАНСу є сприяння розвитку потенціалу та підвищення академічної мобільності науковців та фахівців на арені міжнародної освіти.

Симака М.С.,
вчитель початкових класів,
корекційний педагог Чернівецького ліцею №8 ім. Т. Г. Шевченка

ПОНЯТТЯ «РІВНОСТІ» У ФІНСЬКІЙ СИСТЕМІ ОСВІТИ

Рівність людей у своїй гідності та правах — інтегративний принцип, викладений в Декларації прав людини, в якій зазначено, що «всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах», «вони наділені розумом і совістю і повинні діяти у відношенні один до одного в дусі братерства» [1, ст. 1].

Рівність — це принцип, за якого люди мають однакові права, можливості та ставлення до них без дискримінації. Це поняття може стосуватися різних сфер життя, однак воно не завжди означає, що всім дають однакове, але передбачає створення справедливих умов для всіх.

Однією з цілей участі у стажуванні став пошук відповіді на запитання: «як зреалізувати «рівність» у навчанні дітей з нормотиповим розвитком разом з дітьми з особливими освітніми потребами повною мірою?».

Коли українці говорять про безбар'єрність, ми завжди замилюємося над тим, як ці бар'єри усунути. Хоча фіни їх просто не створюють — все продумано до деталей ще на початку створення школи, університету чи дитячого садка: пандуси біля входів до приміщення, яскраві позначки на сходах, двері досить часто відчиняються та зачиняються автоматично, незалежно від кількості дітей у закладі освіти, освітній простір продуманий до деталей і має однакове матеріально-технічне оснащення. Цікавим є той факт, що відсоток приватних шкіл у Фінляндії дуже низький, адже правила і структура освіти — однакові для дітей, що навчаються в селі чи в місті, у приватній школі чи державній. Всі діти забезпечені якісними знаннями та рівнем освіти доступно і рівноправно, адже на кожного виділяється значна частина коштів з бюджету.

Звернімося до міжособистісних відносин між учнями та вчителями й учнями. Випадки булінгу у фінських школах — рідкісне явище, адже діти з раннього дитинства почуваються в безпеці, можуть вільно виражати свої думки та бути собою без страху,

осуду чи агресії. Здорове середовище, де приймають кожного, незалежно від кольору шкіри, волосся, фізіологічних особливостей створює атмосферу поваги, взаєморозуміння та підтримки. Роблю висновок про те, що суспільство працює над запобіганням такого явища як «булінг», а люди в ньому не бояться говорити про проблеми та звертатися по допомогу. Якщо ж такі випадки трапляються є один вихід – бесіди.

Візьмімо до уваги роботу вчителя. Вчитель вільний у виборі методів та прийомів навчання, він не веде урок за «стандартним конспектом». Кожен індивідуальний і викладає так, як хоче, головне, щоб навчання приносило результат.

Вчителі не практикують викликання учнів «до дошки». Під час уроку всі виконують завдання самостійно, а вчитель та його помічники контролюють і допомагають учням. Це допомагає уникнути стресу та страху, відповідаючи перед усім класом, приниження та сорому, якщо учень не знає правильної відповіді, зниження ефективності навчання, адже воно має бути спрямоване на розуміння матеріалу, а не перевірку знань під тиском, втрати мотивації до вивчення предмета, і найголовніше нерівних умов – інтроверти, діти з порушеннями мовлення, діти з конфліктними переживаннями, тривожністю чи з труднощами у навчанні можуть потерпати більше за інших. Альтернативою є обговорення матеріалу в малих групах, письмові завдання та добровільні відповіді. Варто зазначити, що кожна дитина з особливими освітніми потребами у фінських школах має асистента, який забезпечує можливість комфортного навчання та соціальної адаптації.

Фінська система освіти задовольняє потреби різних категорій дітей, зокрема і дітей з особливими освітніми потребами та забезпечує однаковий рівень надання освітніх послуг незалежно від соціального статусу сім'ї або регіону навчання [2, ст.133]. Це пріоритет та політика держави.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бабкіна О. Рівність. Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. — К.:Парламентське видавництво, 2011. 640 с.
2. Реформування і модернізація освітніх систем країн світу XXI століття: монографія / за наук. Ред. О. І. Шапран. Переяслав-Хмельницький, 2018. 384 с.

Сердюк О.Ю.,
Вчителька математики, вища категорія
Комунальний заклад загальної середньої освіти «Ліцей № 11
Хмельницької міської ради»

ТРАНСФОРМАЦІЯ ОЦІНЮВАННЯ В ОСВІТІ: МОЖЛИВОСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ФІНСЬКОГО ДОСВІДУ В НУШ

«Оцінювання має мотивувати учня, розвивати його сильні сторони й допомагати долати труднощі», — так формулюють суть оцінювання фінські вчителі. У фінській системі освіти оцінювання не обмежується лише виставлянням балів — воно є потужним інструментом підтримки та розвитку дитини. Тут розрізняють діагностичне, формувальне, підсумкове та прогностичне оцінювання, кожне з яких має свою роль у процесі навчання [1].

Українська реформа освіти, втілена в Новій українській школі (НУШ), також орієнтується на сучасні підходи до оцінювання. В її межах активно застосовуються формувальне, підсумкове оцінювання, а також державна підсумкова атестація. Проте важливим викликом залишається адаптація фінського досвіду до українського контексту з урахуванням культурних, соціальних і методичних особливостей.

Щоб краще зрозуміти реальні очікування та потреби дітей щодо системи оцінювання, я провела опитування учнів 7 класу НУШ, у якому я виконую обов'язки класного керівника. Результати засвідчили: значна частина дітей віддає перевагу безбальному оцінюванню, оскільки воно знижує рівень стресу, сприяє глибшому розумінню власних помилок і мотивує до розвитку. Водночас, інша частина учнів цінує бали як орієнтир у власному навчальному поступі. Цікаво, що незалежно від обраного типу оцінювання, більшість дітей висловили бажання бачити гнучкішу, справедливішу систему, яка враховує зусилля, креативність та забезпечує якісний зворотний зв'язок. Учні прагнуть оцінювання, яке не лише фіксує їхні результати, а й допомагає краще зрозуміти власний прогрес.

Підходи, які цінують учні, дедалі частіше знаходять своє втілення і в міжнародному освітньому досвіді. У Фінляндії формувальне оцінювання є ключовим елементом навчального процесу, особливо в початковій школі. Тут у електронному

щоденнику фіксується робота дитини на уроці: наприклад, «Демонструє бажання розуміти матеріал і працює над власними помилками» або «Активно долучається до обговорень. Для подальшого розвитку варто звернути увагу на...» і т.д. Дітей не порівнюють між собою, акцент робиться винятково на індивідуальних досягненнях і потребах кожного учня. Варто зазначити, що такий підхід починає формуватись ще з садочку: діти, навчаючись за однією партою, мають «межу», яка унеможливорює списування та підглядання. У навчанні математики, наприклад, усні відповіді не оцінюються балами, враховуються лише результати підсумкових робіт. Оцінювання відбувається за 10-бальною шкалою, проте головна увага приділяється не самій цифрі, а розумінню процесу та змісту.

У старшій школі оцінювання здійснюється переважно за результатами підсумкових робіт. Проміжне тестування з кожного предмета може проводитися раз на тиждень або раз на два тижні, але ключове значення має фінальний тест, який охоплює матеріал за вивчений модуль (один період навчання) та по завершенні навчального року. Вчитель має повну свободу у виборі підходів до оцінювання: він може враховувати результати проміжних робіт або ж орієнтуватися виключно на підсумковий тест. Це рішення приймається індивідуально, залежно від предмета та педагогічного стилю.

Всі підсумкові іспити проходять в електронному форматі. Кожна дитина має персональний ноутбук та флешку із завданням. Під час тестування всі інші функції комп'ютера заблоковані, дозволено використовувати лише калькулятор.

Наприклад, на іспиті з математики завдання середнього рівня складності включають класичні задачі (обчислення площі, значення виразів тощо), а вищого рівня – завдання практичного спрямування, які вимагають застосування знань у реальних життєвих ситуаціях.

У фінській освіті діти не зосереджуються на оцінках, оскільки визначальним є лише випускний іспит у старшій школі – аналог нашого НМТ. Саме його результати мають вирішальне значення при вступі до вищих навчальних закладів.

Врахування міжнародного досвіду оцінювання предметних компетентностей є надзвичайно важливим для вдосконалення освітнього процесу в умовах реалізації

концепції НУШ. Зокрема, результати міжнародних досліджень якості освіти, таких як PISA, слугують для мене орієнтиром в організації навчальної діяльності. Завдання з PISA структуровані в блоки й включають задачі на моделювання, розв’язання ситуацій та критичний аналіз результатів – саме ті навички, які лежать в основі предметної та загальної грамотності сучасного учня.

У своїй роботі я також використовую матеріали Ради Європи з програми «Демократична школа»: посібник «Громадянська відповідальність», який містить компетентнісно-орієнтовані завдання для шкільних предметів і тулбокс – добірка практичних вправ і матеріалів для формування та оцінювання громадянських компетентностей як у навчальному процесі, так і в позаурочній діяльності. У своїй практиці я інтегрую ці завдання в групову роботу, що дає змогу учням не лише індивідуально аналізувати математичні моделі, а й обговорювати різні підходи до розв’язання, аргументувати власні ідеї, працювати в команді. Такий підхід розвиває комунікативні навички, критичне мислення та сприяє глибшому розумінню навчального матеріалу, формуючи математичну грамотність відповідно до міжнародних стандартів. Щоб забезпечити якісне оцінювання групової роботи, я практикую залучення лідера команди, який оцінює внесок кожного учасника за спеціальним бланком. Окрім того, важливою складовою є само оцінювання учнів: після виконання завдань або завершення теми учні заповнюють картки самооцінювання, де відображають власні успіхи, труднощі та шляхи для подальшого розвитку.

Фінська система оцінювання акцентує увагу на підтримці й розвитку учня, що стало зразком для трансформацій у НУШ. Українська освіта поступово відходить від каральної моделі до партнерської, де оцінювання сприяє навчанню, а не лише фіксує знання. Ці зміни — важливий крок до створення сучасної школи, орієнтованої як на потреби дитини, так і на запити суспільства щодо підготовки кваліфікованих фахівців, здатних застосовувати знання на практиці.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Головіна О. Оцінювання – це навичка і завжди діалог. Фінський досвід. Нова українська школа | Веб-ресурс НУШ. URL: [https://nus.org.ua/2019/10/28/otsinyuvannya-tse-navychka-i-zavzhdy-](https://nus.org.ua/2019/10/28/otsinyuvannya-tse-navychka-i-zavzhdy)

[dialog-finskyj-dosvid/](#) (дата звернення: 05.04.2025).

2. Оцінювання за групами результатів: поради вчителям від МОН. Освіта.UA. URL: <https://osvita.ua/school/reform/94277/> (дата звернення: 30.03.2025).

3. Про затвердження рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання Наказ МОН № 1093 від 02.08.2024 року. Освіта. UA. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/92715/ (дата звернення: 01.04.2025).

4. Фінська система освіти. infofinland.fi. URL: <https://www.infofinland.fi/uk/education/the-finnish-education-system> (дата звернення: 29.03.2025).

Колосова О.В.,
магістр, спеціаліст вищої педагогічної категорії,
викладач Бахмутського фахового коледжу транспортної інфраструктури

ФІНСЬКИЙ ДОСВІД ЦИФРОВОГО НАВЧАННЯ: ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ КОЛЕДЖІВ УКРАЇНИ

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується стрімкою цифровізацією всіх сфер життя, включаючи освіту. Пандемія COVID-19 стала каталізатором переходу до дистанційного навчання, виявивши гостру необхідність у модернізації освітніх підходів та активному використанні цифрових технологій. В Україні система професійної (фахової передвищої) освіти, зокрема коледжі, зіткнулася з низкою проблем, що ускладнюють ефективне впровадження дистанційного навчання та підготовку конкурентоздатних фахівців.

На цьому тлі особливий інтерес представляє досвід Фінляндії, яка демонструє високі результати в міжнародних порівняннях якості освіти та успішно інтегрує цифрові технології в навчальний процес. Фінські університети прикладних наук (UAS) накопичили значний досвід у використанні сучасних цифрових дистанційних платформ, що забезпечує якісну освіту навіть в умовах географічної роз'єднаності.

Таким чином, виникає потреба вивчення досвіду Фінляндії і його адаптації до умов українських коледжів, що дозволить підвищити якість освіти, покращити підготовку викладачів і сприяти розвитку ефективних цифрових освітніх платформ в

Україні.

Есе має на меті дослідити ключові аспекти фінської моделі освіти та особливості роботи викладача в цифровому середовищі UAS, а також розглянути можливості адаптації цього досвіду в українських коледжах.

Викладачі в цифровому середовищі фінських університетів прикладних наук (UAS) використовують широкий спектр цифрових інструментів, серед яких можна виокремити такі платформи для управління навчанням (LMS) як Moodle, Canvas, Blackboard та інші. Ці платформи є центральним хабом для розміщення навчальних матеріалів, завдань, форумів для обговорень, інструментів для оцінювання та комунікації між викладачем і студентами [2, с.52].

Для проведення онлайн-лекцій, семінарів, групових зустрічей, віртуальних офісних годин та надання індивідуальних консультацій викладачі фінських UAS активно використовують онлайн-платформи Zoom, Microsoft Teams, Google Meet. Вони володіють навичками створення інтерактивного контенту, використання відеоконференцій, віртуальних дошок та інших цифрових інструментів. Презентаційні програми з інтерактивними елементами Mentimeter, Slido дозволяють проводити опитування, вікторини, ставити відкриті запитання під час лекцій, підвищуючи залученість студентів.

Інструменти для створення відеоуроків та скринкастів Camtasia, OBS Studio використовуються для запису лекцій, пояснень до завдань або демонстрації роботи з програмним забезпеченням. Kahoot!, Quizizz, H5P дозволяють створювати гейміфіковані навчальні активності для перевірки знань та закріплення матеріалу. Для спільної роботи над проєктами, брейнштормінгів та візуалізації ідей у реальному часі використовуються віртуальні дошки Miro, Jamboard, а для швидкої комунікації між студентами та викладачами, організації групової роботи та обміну файлами - Slack, Discord. Хмарні сервіси для спільного редагування документів Google Workspace (Google Docs, Sheets, Slides), Microsoft OneDrive дозволяють студентам спільно працювати над завданнями в режимі реального часу. І що найбільш вразило, то це вже вбудовані інструменти LMS для оцінювання завдань та тестів, платформи для проведення peer review (взаємного оцінювання) [1, с.25].

Також нас ознайомили зі спеціалізованим програмним забезпеченням. Залежно від спеціальності, можуть використовуватись різноманітні симулятори, віртуальні лабораторії, графічні редактори, середовища програмування тощо.

Важливо зазначити, що вибір конкретних інструментів залежить від дисципліни, педагогічних цілей викладача та технічних можливостей навчального закладу. Головним є вміле та ефективне застосування цих інструментів для підтримки активного навчання, залучення студентів та забезпечення якісного освітнього процесу в цифровому середовищі [3, с.67].

Що стосується можливості впровадження фінського досвіду в коледжах України: в першу чергу, розробка та впровадження цифрових дистанційних платформ. Українські коледжі можуть використовувати досвід фінських UAS для створення власних ефективних цифрових платформ, які б забезпечували якісну дистанційну освіту. По-друге, підвищення цифрової компетентності викладачів: необхідно організувати програми навчання та підвищення кваліфікації для викладачів українських коледжів з метою розвитку їхніх навичок використання цифрових технологій в навчальному процесі. Зрештою, співпраця з фінськими навчальними закладами: встановлення партнерських відносин між українськими та фінськими коледжами може сприяти обміну досвідом, розробці спільних навчальних програм та стажуванню викладачів.

Отже, фінська система освіти, особливо досвід фінських університетів прикладних наук у використанні цифрових платформ, представляє значний інтерес для модернізації української системи освіти. Незважаючи на існуючі виклики, цілеспрямовані зусилля з адаптації фінського досвіду можуть стати важливим кроком на шляху реформування професійної освіти в Україні.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Bates, A. W. (2019). *Teaching in a digital age: Guidelines for designing teaching and learning*. Tony Bates Associates Ltd. URL: https://www.researchgate.net/publication/316901951_Designing_Teaching_and_Learning_for_a_Digital_Age (дата звернення: 27.03.2025).
2. Dhawan, S. (2020). *Online learning: A panacea or a pandemic pedagogy?* *Journal of Education and Practice*, 11(14), 51-56.

3. Moore, M. G., & Kearsley, G. *Distance education: A systems view of online learning*. Belmont, CA, Wadsworth Cengage Learning, 2012, 361pp.

Ольховська Г. М.,
заступник директора з навчально-виховної роботи
Бахмутського фахового коледжу транспортної інфраструктури

ГНУЧКІСТЬ НАВЧАЛЬНИХ ПЛАНІВ У ФІНСЬКІЙ СИСТЕМІ ОСВІТИ

Фінляндія протягом багатьох років займає провідні позиції в міжнародних рейтингах освіти, таких як PISA (Programme for International Student Assessment). Але країна бореться з тими ж проблемами, що й усі інші – скорочена тривалість уваги дітей, які виростили в цифровому світі, втрати в навчанні, накопичені під час пандемії, зростання кількості прогулів і перевантажені батьки, які намагаються встановити обмеження і, що важливіше, проводити час зі своїми дітьми [3, с.2].

Однією з ключових особливостей фінської освітньої програми є її гнучкість, яка дозволяє учням і вчителям адаптувати навчальний процес по своїм індивідуальним потребам. Це значно відрізняється від традиційних систем освіти, де навчальні плани є жорстко регламентованими.

Основні принципи фінської системи освіти:

1. Рівний доступ до якісної освіти – незалежно від соціального чи економічного статусу сім'ї, всі учні мають рівні можливості для навчання. У Фінляндії не лише освіта є безкоштовною, але й усе, пов'язане з навчальним процесом: підручники, канцелярські товари та інші матеріали для навчання, екскурсії та шкільні поїздки, харчування, шкільний транспорт. Окрім того, будь-який збір коштів з батьків заборонений. І хоча у найбільшій школі країни вчиться понад 900 учнів, а у найменшій – 11, умови навчання всюди рівноцінні. У Фінляндії діє лише 10 приватно-державних шкіл, але умови навчання в них відрізняються від державних лише використанням різних методик викладання: Монтессорі, Френе, Штайнера тощо. А також наявністю більшого вибору іноземних мов для вивчення.

2. Відсутність високого навантаження – навчальний процес побудований таким чином, щоб уникати перевантаження учнів домашніми завданнями та тестами. На відміну від корейської системи освіти (“навчання заради проходження іспиту”), фіни заохочують дітей до самого процесу навчання, виховуючи в них бажання вчитися. Менше вчителів, менше уроків, менше тестів.

3. Довіра до вчителів – викладачі мають високу автономію у виборі методик і підходів до навчання. У країні діє єдина система освіти, і однакові рекомендації для вчителів. Формальне оцінювання вчителів у Фінляндії не вимагається і відбувається рідко. Від учителів очікується, що вони будуть використовувати професійне судження, брати на себе колективну відповідальність за освіту своїх учнів і бути відповідальними перед своїми однолітками. Однак деякі муніципалітети створили інструменти для оцінювання вчителів, які можуть використовувати директори. У Гельсінкі, наприклад, директори шкіл використовують загальноприйнятну форму для оцінки практики вчителів. Ця форма зосереджується на ключових практиках викладання, але не оцінює вчителів на основі результатів тестів учнів.[2, с.3]

В основній навчальній програмі акцент робиться на наскрізних компетентностях у навчанні. Суспільство, що змінюється, вимагає все більше і більше всеосяжних навичок і компетенцій. Тому важливо, щоб кожен предмет сприяв розвитку наскрізних компетентностей Цілі, поставлені перед трансверсальними компетентностями, включають:

Думати і вчитися вчитися, культурна компетентність, взаємодія та самовираження, піклуватися про себе та керувати повсякденним життям, багатограмотність, компетентність у сфері ІКТ, компетентність у трудовому житті та підприємництво, участь, залучення та побудова сталого майбутнього. Цілі трансверсальних компетентностей конкретизуються в національній базовій навчальній програмі.

Постачальники освітніх послуг можуть додатково визначити їх відповідно до своїх індивідуальних сфер уваги. Наскрізні компетентності завжди викладаються, вивчаються та оцінюються в рамках різних предметів.[1, с.3]

Комплексний розвиток навичок – акцент робиться не лише на академічних

знаннях, а й на критичному мисленні, творчості та соціальних навичках. Вони готують дитину до реального життя та спрямовані на здобуття самостійності, грамотності, уміння користуватися інформацією, комбінувати її, перевіряти, робити висновки, створювати проєкти, співпрацювати з іншими. Національний базовий навчальний план включає критерії та рекомендації для оцінювання та стверджує, що кінцевою метою оцінювання є розвиток здатності учнів до самооцінювання, допомога їм навчитися контролювати свій прогрес та розробляти власну навчальну діяльність.[2, с.9]

Як реалізується гнучкість навчальних планів?

Феноменологічне навчання. Однією з головних інновацій фінської освіти є перехід від традиційного предметного викладання до феноменологічного навчання. Це означає, що учні вивчають не окремі дисципліни, а цілісні явища або теми. Наприклад, замість уроку географії, історії та біології може бути курс на тему «Зміни клімату», який охоплює всі ці аспекти в єдиному контексті. Такий підхід допомагає учням краще розуміти як між собою у реальному житті пов'язані різні явища. А також допомагає використовувати знання у різних практичних ситуаціях.

Вибірковість дисциплін у старшій школі. У фінських школах учні мають можливість самостійно обирати значну частину предметів. Це дозволяє їм більше зосередитися на тих дисциплінах, які відповідають їхнім інтересам і майбутнім професійним планам. Наприклад, учень який хоче стати інженером, може приділити більше часу математичним і технічним предметам, а той, хто планує кар'єру у сфері мистецтва – творчим дисциплінам. Це значно полегшує навчання учням і допомагає в майбутньому більш якісно підготуватися і отримати бажану вищу освіту.

Індивідуальні навчальні плани. Учні можуть створювати власний навчальний план у співпраці з вчителями та консультантами. Це дає змогу враховувати їхні особисті інтереси, темп навчання та навіть особливі потреби. На відміну від багатьох країн, у Фінляндії немає різниці між учнями, які потребують загальної підтримки в навчанні, та учнями з особливими потребами. У всіх фінських школах закріплені штатні спеціалісти для задоволення різноманітних потреб у навчанні. Викладачі направляють учнів до спеціалістів, які працюють з учнями індивідуально та в малих групах, за потреби. Майже половина фінських учнів отримують якусь академічну

підтримку на певному етапі свого навчання.[2, с.11]

Гнучкий розклад і відсутність жорсткої системи оцінювання. На відміну від багатьох інших країн, у Фінляндії немає національних стандартних тестів до завершення старшої школи. Основна навчальна програма наголошує на різноманітності методів оцінювання, а також на оцінюванні, яке спрямовує та сприяє навчанню. Інформація про успіхи кожного учня в навчанні повинна надаватися учневі та його опікунам досить часто. Зворотний зв'язок також надається у вигляді, відмінного від звітів або сертифікатів. В кінці кожного навчального року учні отримують звіт про навчальний рік, в якому виставляється числова оцінка з кожного предмета про те, наскільки добре учень виконав цілі, встановлені на навчальний рік. Для забезпечення справедливого оцінювання з кожного предмета для 6 та 9 класів визначено національні критерії оцінювання для числових оцінок п'ять, сім, вісім («добре») та дев'ять.[1, с.6]. При тому оцінки не відіграють важливої ролі для учнів чи школи, вони слугують більше як стимул для досягнення мети чи здобуття нових знань.

Використання новітніх технологій та дистанційного навчання. Фінські школи активно використовують цифрові технології, що дозволяє учням вчитися в індивідуальному темпі. Наприклад, якщо дитина пропустила урок, вона може переглянути його запис або скористатися інтерактивними освітніми платформами. Також в умовах пандемії COVID-19 фінська система освіти легко адаптувалася до дистанційного навчання, оскільки більшість учнів і вчителів вже були готові до використання цифрових ресурсів.

Переваги гнучкості навчальних планів у фінській школі, приносять безліч переваг як для учнів, так і для суспільства загалом:

1. Зниження стресу та перевантаження – учні не страждають від надмірної кількості домашніх завдань і тестів. Що дозволяє їм приділяти більшу увагу емоційному здоров'ю і покращує результати в навчанні.
2. Підвищення мотивації – можливість обирати предмети та працювати над реальними проєктами робить навчання цікавішим.
3. Високий рівень довіри до освіти – як учні, так і батьки та вчителі задоволені системою освіти, що підтверджується стабільно високими результатами в

міжнародних рейтингах освіти.

Навчання в малих групах, яке дає кожному учневі необхідну підтримку та безпечне відчуття приналежності до групи Навчання без відриву від виробництва, яке дає можливість вчитися працюючи і працювати за рахунок навчання

Різні навчальні середовища, такі як навчальні табори та екскурсії, які зміцнюють почуття приналежності та дають подальші можливості вчитися поза класною аудиторією

Тісна співпраця з опікунами, завдяки чому учні відчувають, що дорослі в їхньому житті підтримують їх на шляху до здобуття базової освіти та переходу до загальноосвітніх шкіл.[4, с.1]

Загалом фінська система освіти демонструє, що гнучкість навчальних планів може позитивно впливати на рівень знань учнів, їхню мотивацію та загальну якість навчання. Завдяки індивідуальному підходу, відсутності зайвого стресу, інтегрованому навчанню та використанню сучасних технологій фінські школи створюють комфортне освітнє середовище, яке сприяє всебічному розвитку кожної дитини. Цей підхід може бути корисним для інших країн світу, у тому числі і України. Ми маємо прагнути зробити свою освіту ефективнішою та орієнтованою на потреби майбутнього суспільства.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. The Finnish National Agency for Education. National core curriculum for primary and lower secondary (basic) education. <https://www.oph.fi/en/education-and-qualifications/national-core-curriculum-primary-and-lower-secondary-basic-education>
2. NCEE. Finland Overview. <https://ncee.org/country/finland/>
3. European Investment Bank. How Finland is modernising education with innovative schools. <https://www.eib.org/en/essays/finland-education-school-design>
4. Фінська національна агенція з освіти. Гнучка базова освіта – фінський шлях відновлення втраченої мотивації до навчання // Learning Scoop. – 2019. <https://learningscoop.fi/2019/04/15/flexible-basic-education-the-finnish-way-of-regaining-the-lost-school-motivation/>

Меєр В. М.,
*вчитель початкових класів, Станішівський ліцей
Станішівської сільської ради
Житомирського району Житомирської області*

РОЗВИТОК ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ В ПОЧАТКОВИХ ШКОЛАХ ФІНЛЯНДІЇ: НОВІТНІ МЕТОДИ ТА ПІДХОДИ

Важливим елементом успішного навчання та всебічного розвитку дитини є формування читацької компетентності. Система освіти Фінляндії вже декілька десятиліть є однією з найуспішніших у світі і демонструє найкращі результати в міжнародному освітньому рейтингу PISA. А саме: займає перше місце за показником рівня знань та кількості дітей, які люблять читати. Отже, формування читацької компетентності в учнів початкової школи має вагоме значення в навчальному процесі фінських шкіл, що створює умови для подальшого успішного навчання дітей. Фінські досвідчені педагоги комплексно підходять до розвитку читацької грамотності та інтегрують читання в усі сфери навчального процесу. Мета есе – аналіз новітніх методів та ефективних підходів до розвитку читацької компетентності учнів початкових шкіл Фінляндії та оцінка їхньої результативності на основі отриманих даних під час стажування.

Актуальність теми спричинена проблемою в розвитку грамотності та мотивації до навчання школярів. У фінській освіті читацька компетентність розглядається як сукупна здатність, що містить не лише технічне відтворення тексту, а й аналіз та інтерпретацію твору, емоційно-етичну складову та творче застосування знань [1, с.18]. Цей підхід закріплено в Національному навчальному плані Фінляндії (2014 р.), де розвитку читання приділено особливу увагу, як основі для навчання впродовж життя. Під час стажування у Фінляндії, мала можливість спостерігати, як фінські педагоги створюють комфортні умови для невимушеного засвоєння читацьких навичок, використовуючи інноваційні методи та сприятливе середовище.

Ще однією особливістю фінської системи освіти є спрямованість на

індивідуальні потреби учня. Злагоджена робота в класі вчителя та асистента вчителя сприятливо впливає на результати навчальних досягнень учнів.

Особлива увага приділяється дітям з ООП, для них вчитель розробляє індивідуальні програми навчання та розвитку. Диференційований підхід педагога до учнів формує успішний результат розвитку навичок читання.

Тобто, учні, які тільки навчаються читати чи мають труднощі з читанням, отримують допомогу вчителя у вигляді індивідуальних занять або спеціальних програм, а також цікаві завдання (пропонуються цікаві невеликі за обсягом оповідання з великими шрифтами). А школярі, хто демонструє високий рівень читацьких навичок, можуть працювати з більш складними текстами, відповідно віку (інформаційні тексти чи уривки з дитячих пригодницьких романів) [2, с.50]. Ефективним методом також є читання з передбаченням сенс якого полягає в тому, що учні до початку ознайомлення з текстом формують припущення щодо його змісту, зважаючи на заголовок або ілюстрації до тексту. Це посилює уяву, формує очікування та зумовлює більш глибоке розуміння прочитаного.

Популярною є практика кола читання, коли кожен учень читає частину тексту вголос, а потім група обговорює його зміст [3, с.82]. Такий підхід розвиває не лише читацькі, а й комунікативні навички. До того ж, у фінських школах ефективно застосовують метод читання в парах, коли учні працюють разом: читають по черзі або один учень читає, а інший переказує зміст прочитаного чи ставить запитання. Це спонукає до взаємонавчання та формування відповідальності.

У фінських школах ефективно організовують навчальний простір і важливим елементом у цьому є створення читацького середовища. Особливе враження справляє велика кількість книг повсюди – в класах, коридорах, в місцях усамітнення, місцях для групових занять. Навчальні класи мають читацькі куточки з м'якими меблями, килимами, подушками та полицями книг, що створює комфортні умови й заохочує до самостійного читання. Шкільні бібліотеки в своєму арсеналі мають широкий вибір літератури – від коміксів до науково-популярних видань, що відповідають інтересам учнів.

Учителі також використовують ігрові методи, такі як літературні детективи

(пошук відповідей на запитання в тексті) чи створення власних історій на основі прочитаного [4, с.95]. Важливо, що у Фінляндії активно залучають батьків до читацьких проєктів: наприклад, програма Читання вдома передбачає спільне читання з дітьми щонайменше 15 хвилин щодня.

У фінських школах учні та вчителі активно користуються інтернет-ресурсами для розвитку читацької компетентності. Для того, щоб процес читання був доступним і цікавим використовують електронні книги, інтерактивні програми та освітні платформи. Учні початкових класів користуються інтерактивними додатками, одним з таких є, який пропонує аудіокниги та розроблені завдання до них. Це корисно для дітей, які мають певні складності в опануванні читання, адже дозволяє слухати текст і візуалізувати його [5, с.112]. Як же оцінюють розвиток навичок читання учнів в початковій школі? В першому та другому класі оцінювання формувальне, а також кожен учень має портфоліо читацьких досягнень, що дозволяє вчителю та батькам прослідкувати прогрес школярів.

Досвід Фінляндії у сфері освіти може слугувати цінним прикладом для розвитку та підвищення якості освіти в інших країнах. В систему української освіти доцільним є впровадження окремих елементів цієї моделі, зокрема практики створення читацьких куточків, проведення інтерактивних уроків, використання цифрових ресурсів на уроках читання, з обов'язковим урахуванням освітніх можливостей конкретного навчального закладу. Тобто, впровадження подібних освітніх практик в українському контексті вимагає ретельної адаптації з огляду на обмежені матеріальні ресурси та специфіку національного культурного середовища. Перспективним напрямом подальших досліджень є аналіз впливу інформаційних технологій на формування читацької компетентності школярів початкової школи.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. *National Core Curriculum for Basic Education 2014. – Helsinki: Finnish National Agency for Education, 2016. – 150 с.*
2. *Sahlström M. Finnish Lessons: What Can the World Learn from Educational Change in Finland? – New York: Teachers College Press, 2011. – 167 с.*
3. *Kukka A. Reading Strategies in Finnish Primary Schools. – Jyväskylä: University of Jyväskylä, 2019. – 120 с.*

4. *Niemi H. The Finnish Education Miracle. – London: Routledge, 2016. – 180 с.*
5. *Tella S. Digital Tools in Finnish Literacy Education. – Helsinki: University of Helsinki Press, 2020. – 140 с.*
6. *OECD. PISA 2018 Results: What Students Know and Can Do. – Paris: OECD Publishing, 2019. – 250 с.*

Усатенко В.І.,
директор Татарбунарського ліцею імені В.З.Тура
Татарбунарської міської ради Одеської області,
Гузій Є.І.,
учитель англійської мови
Татарбунарського ліцею імені В.З.Тура Татарбунарської міської ради
Одеської області,
Усатенко В.М.,
учитель української мови і літератури
Татарбунарського ліцею імені В.З.Тура Татарбунарської міської ради
Одеської області

ФІНСЬКА СИСТЕМА ОСВІТИ В НУШ: МІФ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ?

Фінський освітній досвід важко чи неможливо перенести на український ґрунт? Скажемо так: не потрібно намагатися зробити щось велике негайно.

Є багато маленьких практичних речей, які можна втілювати просто зараз для покращення роботи і співпраці з учнями. Для цього не потрібно багато коштів і сучасного технічного обладнання.

Перше, що привертає увагу в системі фінської освіти, – це рівність (шкіл, учнів, предметів, батьків, прав всіх учасників процесу).

Принцип рівності по-фінськи складається з таких чинників:

- рівність шкіл (проявляється в однаковому забезпеченні усіх шкіл країни обладнанням, однаковою системою освіти та пропорційним фінансуванням. І хоча у найбільшій школі країни вчиться понад 900 учнів, а у найменшій – 11, умови навчання всюди рівноцінні);
- рівність навчальних дисциплін;

- рівність батьків;

- рівність учнів (фінських учнів не ділять на «хороших» чи «поганих», немає поділу на класи за вподобаннями чи вміннями. Усі діти мають однакові права в школі. Також фінська освіта спрямована на те, щоб максимально інтегрувати дітей з особливими потребами в соціальне середовище);

- рівність вчителів (відповідно до фінської системи освіти вчителі повинні бути безпристрасними до своїх учнів і оцінювати всіх об'єктивно. Жодних «улюбленців» та «своїх класів». За вчителем залишається лише роль наставника. Будь-які відхилення від цього правила загрожують вчителю звільненням. Усі вчителі однаково важливі в колективі: і математики, і гуманітарії);

- рівність дорослих і дітей (уже в першому класі дітей ознайомлюють з їхніми правами та пояснюють, в яких ситуаціях є можливість скаржитися соціальним працівникам. Батькам це дає змогу зрозуміти, що їхня дитина – особистість, яку вони повинні поважати. Вчителі також не мають права ображати чи принижувати школярів, і це правило підтверджується фінським законодавством).

У фінських школах немає рейтингів. Учні не порівнюють один з одним, не складають рейтингів за успішністю. Оцінювання поведінки не впливає на оцінювання предметів. Акцентується на успішних і позитивних аспектах.

Учням підказують, як спостерігати за своїм навчанням і його прогресом, допомагають усвідомити свої успіхи і сильні сторони.

І це реально здійснювати вже зараз в межах навіть одного українського закладу освіти. З боку держави – варто відмінити будь-які моніторинги, рейтинги шкіл за результатами навчальних досягнень учнів, результатами ЗНО, НМТ, участі в різноманітних інтелектуальних змаганнях, олімпіадах і т.п.

Наступне – індивідуально складена програма для кожного учня. Фіни здійснюють персоналізацію процесу навчання, так як кожна ситуація, проблема і виклик, з якими стикається людина під час навчання та в житті, унікальні, тому система навчання має бути індивідуальною, тобто програму мають підлаштовувати під людину, а не людину під програму [1].

І хоча траєкторія розвитку учня в НУШ – обов'язковий елемент, для повної

персоналізації навчання потрібні спеціальні рішення. Поки що ми можемо акцентуватися на індивідуальних формах організації роботи з учнями.

А ще – у Фінляндії існує відносна автономність для учнів та вчителів.

Фінським учням дається право вибору предметів, пріоритетність їх вивчення.

Для нас це поки що не реально. В найближчому майбутньому, починаючи з реформи старшої школи, це буде започатковано. Та учні середньої ланки не матимуть такої можливості, як це відбувається у фінських школах.

Фінським учням домашні завдання можуть задаватися на цілий тиждень, видаватися учневі у понеділок, залишаючи йому свободу дій та вибору прийнятного часу на його виконання. НУШ уже зараз передбачає вибір наявності-відсутності-варіативності домашнього завдання окремо освітнім закладом або ж учителем. Тут скоріше проблема у гнучкості українських учителів до нових підходів.

Учитель у Фінляндії – дуже автономна позиція. Але ця автономія передбачає велетенську відповідальність за весь процес навчання дітей. Ця автономія заснована на довірі, компетентності і високо кваліфікованості кадрів. Усі вчителі у фінських школах мають ступінь магістрів. У чому ідея відповідальності? Вона полягає не лише в тому, щоб учитель мав високий рівень підготовки і кваліфікації, а й був готовий і хотів учитися впродовж усього життя і вмів самостійно оцінювати свою роботу. Саме таку компетентність опановують сьогодні українські вчителі в процесі сертифікації, аудиту закладу освіти.

Фінська школа сповідує поступове навантаження, яке доводять до максимуму лише для добровольців – тих, хто обрав «лукію», хто хоче навчатися далі. Фіни кажуть: «Або ми готуємо до життя, або – до іспитів. Ми обираємо перше».

Тому обов'язкових іспитів у фінських школах, крім того, що потрібен для атестату зрілості, немає. Контрольні роботи і проміжні тести – на розсуд вчителя. У нас сьогодні вибір такого підходу затруднюється рекомендаціями МОНУ щодо оцінювання навчальних досягнень учнів, затверджених наказом МОНУ від 02.08.2024 № 1093. Хоча, при бажанні, заклад освіти може скористатися академічною свободою в здійсненні поточного та підсумкового оцінювання, як це гарантує Закон «Про освіту».

Зауважимо, що основа фінської школи – інтерактивність і стосунки між

вчителем та учнем. Учителі завжди готові слухати учнів – їхні ідеї і пропозиції, але не скарги. У фінських школах ви часто можете почути від учнів: «А можна?...». Кожну ідею розглядають колективно, додаючи щось нове. У Фінляндії немає такої вимоги – be perfect (бути найкращими). Вчителі вільні відповідати учням «я не знаю цього», коли їх щось запитують. «Але обіцяю дізнатися, або давайте разом про це дізнаємося». Немає нічого страшного, якщо вчитель відповість, що чогось не знає. Навчання відбувається лише там, де є взаємодія. Ти, як вчитель, можеш розраховувати на підтримку, розуміння і конструктивну критику. Але лише коли те ж саме даєш школярам і їхнім батькам. У цьому аспекті українським учителям є над чим попрацювати.

Окремо скажемо про добровільність: у Фінляндії вчать ті, хто хоче вчитися. Вчителі заохочують учнів до навчання, але вчитися не заставляють, якщо учень/учениця не хоче (або не може) вчитися, його/її орієнтують на майбутню професію.

Система освіти Фінляндії базується на довірі та відповідальності, учні мають достатньо свободи, але при цьому знають про свої обов'язки. Тому діти не мають строгого контролю з боку вчителів, а мають право на підтримку вчителя та кураторство, які забезпечують допомогу учням для того, щоб кожен учень міг досягти максимального успіху у навчанні та навчитися приймати правильні рішення. Консультація та кураторство – задача всього педагогічного складу, тому вчителі повинні ставитися до кожного учня як до окремої особистості. Одна з головних мотивацій для учня – почуття успіху від своєї роботи.

Особливе місце у фінській системі освіти займає самопочуття дитини та фізична активність. Тім Вокер у своїй книзі «Як навчають у Фінляндії. Найкраща шкільна освіта» пише про те, як багато часу учні проводять на свіжому повітрі. На державному рівні функціонує програма «фінська школа в русі». Вона полягає в тому, що старші учні організують фізкульт-перерви для молодших, діти мають змогу «взяти напрокат» спортивний інвентар на перерві, а учні 7-10 класів мають півгодинні перерви для занять, актуальних для їхнього віку (пілатес, йога, футбол, гімнастика). Дослідження фонду LIKES, який опікувався результатами експерименту, показало, що за кілька

років кількість шкіл-учасниць виросла з 45 до 800 по всій країні. А в перших 45 експериментальних школах половина молодших школярів та третина учнів середніх класів заявили, що стали більш активними фізично [2, с.25-28]

Українські школярі не мають такого різноманітного вибору та, зазвичай, обмежені класичним курсом фізичної культури із тематичними модулями. Хоча дещо, зважаючи на автономність шкіл відповідно до Закону «Про освіту», можна змінити уже сьогодні.

Якість системи освіти у Фінляндії є високою. Її позитивами є взаємодія, співпраця, проблемно-орієнтоване навчання, рівні можливості для всіх дітей та відкритість для інновацій. Безперечно, ці надбання можна з успіхом впровадити і в Україні.

Фінські фахівці говорять про п'ять факторів, що вплинули на успіхи системи їхньої освіти: рівні можливості, привабливість і престижність професії вчителя для молодих фінів; продумана політика оцінювання роботи учнів, учителів; стійке керівництво системою освіти та політична стабільність у цьому питанні[3].

Проте, опрацювавши велику кількість інформації щодо організації навчання дітей у фінських школах, приходимо до висновку, що секретом фінської системи освіти є здоровий глузд та практична значущість навчального матеріалу, які є в освітніх програмах Фінляндії. Школярі на життєвих прикладах вивчають складні фізичні та хімічні реакції, явища природи тощо.

Головним завданням навчання дитини в школі є максимальна адаптація дитини до умов навколишнього середовища та практичне застосування набутих знань у повсякденному житті. Метою навчання є виховання гармонійної, психічно здорової особистості, яка може реалізувати себе у суспільстві.

Отож, нам сьогодні бракує саме таких навчальних програм, оснований на здоровому глузді та практичній значущості навчального матеріалу. І академічна свобода українського вчителя, гарантована державою, може стати уже сьогодні добрим підґрунтям для обрання матеріалів та змісту навчальної програми курсу або інтегрованих курсів.

Безумовно, основний принцип освітньої політики Фінляндії – людиноцентризм,

а особистісно орієнтований підхід є провідним принципом фінської освіти, яка передбачає створення оптимальних умов для самореалізації кожного громадянина.

Хоча ідеї дитиноцентризму на засадах особистісно орієнтованого підходу наявні у всіх положеннях НУШ, на сьогоднішній день в системі освіти України залишається низка факторів, що заважають ефективній роботі освітян, а саме:

- нездатність системи перебудовувати сучасну освіту;
- жорстка регламентація дій педагога;
- наявність великої кількості паперової роботи з планування, ведення документації тощо;
- жорсткий контроль за діями педагога з боку адміністрації та інших установ;
- недостатній рівень мотивації педагогів;
- низький рівень престижності педагогічної праці;
- відсутність тісної співпраці з батьками та т.п.

Та, попри усі ці негативи, ми можемо і будемо впроваджувати цінний досвід освітян Фінляндії у своєму закладі освіти.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Lawrence W. Downey. School improvement program. The University of Chicago. Chicago, Illinois.
2. Вокер Т. Як навчають у Фінляндії. Найкраща шкільна освіта. Київ: КМ-Букс, 2019. 232 с.
3. «Фінська мрія» збулася, або секрет успіху фінської освіти.
[URL:https://pedpresa.com.ua/176540-finska-mriya-zbulasya-abo-sekret-uspihufinskoyi-osvity.html](https://pedpresa.com.ua/176540-finska-mriya-zbulasya-abo-sekret-uspihufinskoyi-osvity.html)

Платонова Ю.В.,
*Вчитель молодших класів Дніпровської гімназії 131
Дніпровської міської ради, старший вчитель,
амбасадор MozaBook*

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА У ФІНЛЯНДІЇ: ДОСВІД МІСТА ГУЙТТІНЕН ТА АДАПТАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ-БІЖЕНЦІВ У КОНТЕКСТІ ВІЙНИ

Інклюзивна освіта в сучасному світі є не просто педагогічною концепцією, а

соціально-гуманітарною стратегією, що формує майбутнє демократичного суспільства. Вона передбачає рівний доступ до якісної освіти для всіх дітей, незалежно від їхніх індивідуальних особливостей, соціального походження чи життєвих обставин. Однією з країн, яка послідовно й ефективно реалізує інклюзивні принципи, є Фінляндія. Особливо показовим є досвід невеликого муніципалітету Гуйттінен, що під час повномасштабної війни в Україні.

Правова й організаційна основа інклюзії у Фінляндії. Фінляндія спирається на потужну правову базу у сфері інклюзивної освіти. Основою є Закон про базову освіту (1998), який гарантує кожному учневі право на індивідуалізований підхід, необхідну підтримку та залучення до повноцінного шкільного життя. Згідно з цим законом, усі школи зобов'язані забезпечити середовище, де кожна дитина, зокрема з особливими освітніми потребами, може навчатися разом зі своїми однолітками. Інклюзія у Фінляндії реалізується через триступеневу систему підтримки.

Місто Гуйттінен: локальний вимір інклюзії. Гуйттінен — це приклад того, як навіть у невеликому муніципалітеті можна реалізувати ефективну інклюзивну політику. У місцевих школах функціонують мультидисциплінарні команди, до складу яких входять вчителі, асистенти, спеціальні педагоги, логопеди, психологи та соціальні працівники. Вони розробляють індивідуальні освітні плани, адаптують навчальні матеріали та забезпечують соціально-психологічну підтримку. Особлива увага приділяється співпраці з родинами учнів і розвитку культурної компетентності сімей.

Адаптація українських дітей у контексті війни. Після початку війни в Україні у 2022 році Гуйттінен прийняв українських дітей-біженців. Основні напрями роботи з ними включали організацію підготовчих мовних курсів, інтенсивну соціальну адаптацію, роботу з травматичним досвідом.

У школах створювалися сприятливі умови для інтеграції: куратори підтримували дітей у щоденному навчанні, учителі отримували методичну підтримку, а психологи проводили стабілізаційні заняття. Важливо, що українські діти включалися не у закриті адаптаційні групи, а в загальні навчальні.

Міжгалузева співпраця як запорука ефективності. Одна з головних причин

успіху фінської моделі інклюзії — це системна міжгалузева співпраця. Влада Гуйттінена, школи, медичні установи, соціальні служби та громадські організації об'єднали зусилля для створення адаптивного середовища. Організовувалися культурні заходи, інтеграційні воркшопи, зустрічі родин, підтримувалися українські волонтери. Таке цілісне бачення потреб дитини і родини дозволяє говорити не лише про освіту, а й про комплексне середовище відновлення. Порівняння з іншими країнами Фінляндія обрала інклюзивну модель як єдиний освітній стандарт, тоді як у багатьох країнах українських дітей розміщували в окремі школи чи тимчасові освітні центри. Фінська стратегія передбачає інтеграцію з перших днів, підтримку мовного середовища через ігрові й соціальні практики, а не лише академічне навчання. Це дозволяє зменшити стрес, запобігти ізоляції та сформувати у дітей почуття безпеки.

Можливості для України. Досвід Гуйттінена є надзвичайно важливим для України, яка після завершення війни постане перед викликом відбудови освітньої системи. В умовах масової внутрішньої міграції, психологічної травматизації дітей, соціальної нерівності, інклюзивна модель може стати основою нової української школи. Варто перейняти не лише технічні інструменти (індивідуальні плани, педагогічні команди, гнучкі курикулуми), а й гуманістичну філософію фінської освіти.

Отже, Фінляндія, зокрема місто Гуйттінен, демонструє, як за умови політичної волі, професіоналізму та міжгалузевої координації можна забезпечити ефективну інклюзивну освіту навіть у кризових обставинах. Такий досвід вартий вивчення і впровадження, адже майбутнє освіти — це майбутнє суспільства, де кожна дитина має право на розвиток, гідність і належність.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. *European Agency for Special Needs and Inclusive Education. (2018). Country Policy Review and Analysis: Finland.*
2. *Finnish National Agency for Education. (2022). Support for Ukrainian pupils in Finnish schools.*
3. *Takala, M., Pirttimaa, R., & Törmänen, M. (2012). Inclusive special education: The role of special education teachers in Finland. British Journal of Special Education, 39(3), 162–172.*
4. *UNESCO. (2020). Inclusion and education: All means all. Global Education Monitoring Report.*

Ткаченко Є. М.,
*викладач Фахового коледжу мистецтв та дизайну
Київського національного університету технологій та дизайну*

ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ ФІНЛЯНДІЇ: РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА НАВЧАННЯ

Фінська система освіти вважається однією з найбільш передових і продуктивних у світі, і її успіх часто пов'язують з інтенсивним використанням цифрових технологій. Але наскільки реально ці технології впливають на якість навчання? Чи є вони панацеєю для покращення освітнього процесу, чи навпаки — створюють нові проблеми для учнів і вчителів? Зважаючи на це, важливо розглянути, як саме оцифровування інтегроване в фінську освіту і які переваги та виклики вона несе.

Цифрові технології у фінських школах стали невід'ємною частиною навчального процесу. Платформи, такі як Wilma, Google Classroom та Pedanet, дозволяють учителям ефективно слідкувати за успішністю учнів, організовувати навчальний процес, а також забезпечувати зручний зворотний зв'язок між учнями, батьками та викладачами [1, с.10]. Wilma, наприклад, працює як електронний щоденник, що включає розклад уроків, оголошення, планування та навіть чат для спілкування, що значно полегшує комунікацію.

Всі ці інструменти сприяють індивідуалізації навчання, що є одним з основних аспектів фінської освітньої системи.

Фінські школи активно використовують різноманітні цифрові інструменти для організації навчального процесу: інтерактивні дошки, планшети, комп'ютери, 3D-принтери, віртуальні лабораторії і онлайн-бібліотеки. Використання таких інструментів дозволяє не лише урізноманітнити форми подачі матеріалу, але й зацікавлює учнів до навчання, розвиваючи їх дослідницьке мислення. У школах активно працюють з різними цифровими ресурсами з самого початку навчання, надаючи приклад не тільки користуватися ними, але й критичного оцінювання інформації, що особливо важливо в умовах сучасного інформаційного перенасичення [2, с.8].

Особливу увагу варто звернути на феномено-орієнтоване навчання (phenomenon-based learning), яке є однією з найбільш інноваційних практик фінської освіти. У рамках цієї методики учні вивчають не окремі предмети, як біологію чи географію, а реальні життєві явища, застосовуючи міждисциплінарний підхід. Замість традиційного вивчення теоретичних концепцій, учні досліджують практичні приклади. Це сприяє формуванню цілісного бачення світу і підготовці до вирішення реальних життєвих проблем. У фінських школах який активно використовується даний вислів: «Або ми готуємо до життя, або — до іспитів. Ми обираємо перше». Він яскраво демонструє орієнтацію на розвиток практичних навичок і підготовку учнів до реальних задач сучасного світу [3, с.12].

Не менш важливим питанням є підготовка вчителів до роботи з цифровими інструментами. У Фінляндії процес цифровізації супроводжується безперервним розвитком цифрових навичок у педагогів.

Технології не замінюють вчителів, а значно розширюють їхні можливості, дозволяючи налаштовувати навчальний процес під індивідуальні потреби учнів. Вчителі отримують постійну підтримку і навчання, щоб максимально ефективно використовувати цифрові інструменти в класах. Це також дозволяє створити атмосферу більш гнучкого та інклюзивного навчання, що відповідає потребам кожного учня [4, с.7].

Незважаючи на численні переваги, використання технологій у навчальному процесі не є бездоганим. Надмірне чи невиправдане використання цифрових інструментів може мати негативний вплив на когнітивні здібності учнів, оскільки часте перемикання між завданнями або відволікання на сторонні ресурси може погіршити концентрацію та здатність до глибокого сприйняття матеріалу. Важливо знайти баланс між використанням технологій та традиційними методами навчання, щоб забезпечити оптимальну ефективність освіти.

Отже, цифровізація та використання технологій в фінській освіті є важливим елементом, що сприяє розвитку індивідуального підходу до навчання та підтримує високу мотивацію учнів. Проте, її ефективність залежить від правильного застосування технологій і поєднання їх з традиційними методами навчання. Технології

повинні бути продуманими і адаптованими до реальних потреб учнів, щоб вони дійсно приносили користь і сприяли глибшому розумінню навчального матеріалу. Але досвід Фінляндії вже неодноразово показував, що якість цифрової освіти визначається не технікою, а розумінням, як і навіщо її використовувати, та вмінням реалізувати продумане.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. НУС. (2019, 13 серпня). Електронні інструменти: як у фінських школах застосовують цифрові навчальні середовища. Офіційний сайт національного університету «Києво-Могилянська академія». <https://nus.org.ua/2019/08/13/elektronni-instrumenty-yak-u-finskyh-shkolah-zastosovuyut-tsyfrovi-navchalni-seredovyshha/>
2. НУС. (2019, 12 березня). Фінський досвід освіти: як і навіщо учні у Фінляндії оцінюють себе. Офіційний сайт національного університету «Києво-Могилянська академія». <https://nus.org.ua/2019/03/12/finskyj-dosvid-osvity-yak-i-navishho-uchni-u-finlyandiyi-otsinyuyut-sebe/>
3. Старий Лев. 7 принципів фінської освіти. Старий Лев. <https://starylev.com.ua/blogs/7-pryncypiv-finskoyi-osvity?srsId=AfmBOorwunOfSIeKXlOHXim3iN3avlgBB5kPJm8xq4PPYGB-NrSMMbtz>
4. Вебсайт Міністерства освіти і культури Фінляндії. (2014). Реформа освіти у Фінляндії 2014 року. <https://minedu.fi/en/education-reform>

Масинець А.О.,
учитель математики Великоолександрівської
загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №1
Херсонської області

ФЕНОМЕН ФІНСЬКОЇ МАТЕМАТИЧНОЇ ОСВІТИ: ЧИ МОЖНА ПОВТОРИТИ ЦЕЙ УСПІХ?

У міжнародних рейтингах якості освіти, таких як PISA та TIMSS, фінські школярі стабільно демонструють високі результати з математики, попри помітну відсутність жорсткого централізованого контролю, стандартизованих національних тестів та інтенсивних домашніх завдань, які часто є нормою в інших освітніх системах. Цей феномен ставить перед педагогами, дослідниками та політиками важливе

питання: чи існує можливість адаптувати фінську модель викладання математики та успішно застосувати її в інших країнах світу, чи її беззаперечний успіх глибоко вкорінений в унікальних культурних, соціальних та історичних факторах Фінляндії, які складно або неможливо відтворити в іншому контексті?

Фінська система освіти кардинально відрізняється від традиційних і часто ієрархічних моделей, які домінують у більшості країн світу. Однією з ключових відмінностей є відсутність жорсткої ієрархії у відносинах між вчителем та учнем. Навчальний процес будується на принципах взаємної довіри, наданні значної автономії учням у навчанні та активній підтримці їхнього внутрішнього інтересу до предмета. Особлива увага приділяється ранньому розвитку.

Дошкільна освіта у Фінляндії орієнтована на всебічний розвиток дитини, зокрема на формування логічного мислення через ігрові методи та заохочення дослідницької діяльності [1, с.12]. Наприклад, замість завдання таблички множення, дітям пропонуються ігри з блоками, де вони візуально розуміють принцип множення як багаторазове додавання. У початковій школі свідомо уникають надмірного зубріння та механічного відтворення навчального матеріалу, натомість роблячи акцент на розумінні концепцій та розвитку практичних навичок. Замість стандартних вправ на відпрацювання одного алгоритму, учням пропонуються проблемні ситуації, де вони мають самостійно знайти спосіб застосування математичних знань. Наприклад, при вивченні дробів, замість монотонного розв'язування прикладів на додавання, дітям може бути запропоновано поділити умовний пиріг на рівні частини між друзями, обговорюючи, яка частина дістанеться кожному. Середня та старша школа продовжують цю тенденцію, акцентуючи увагу на реальному застосуванні математичних знань у повсякденному житті та майбутній професійній діяльності [2, с.45]. Наприклад, при вивченні геометрії, учні можуть займатися проектуванням невеликих споруд або розраховувати оптимальну кількість матеріалів для ремонту класної кімнати, використовуючи теорему Піфагора або тригонометричні функції.

Замість широко розповсюджених стандартизованих тестів, які часто використовуються для оцінювання знань учнів та ефективності роботи вчителів, фінські педагоги використовують гнучкі та різноманітні методи оцінювання. Ці

методи спрямовані не на формальне виявлення помилок з метою покарання чи порівняння учнів, а на глибоке розуміння процесу мислення учня, його логіки та здатності застосовувати знання. Наприклад, при вивченні алгебраїчних рівнянь, замість простого запитування відповіді, вчитель може попросити учня пояснити кожен крок свого розв'язання, обґрунтувати вибір певного методу та проаналізувати можливі альтернативні підходи.

Учням часто пропонують розв'язати одну й ту саму математичну задачу кількома різними способами та детально пояснити, який із запропонованих ними методів є найефективнішим у конкретному випадку [3, с.78]. Наприклад, при розв'язанні задачі на рух, один учень може використати графічний метод, інший – алгебраїчний, а третій – логічні міркування. Вчитель оцінює не лише кінцевий результат, але й розуміння кожного з цих методів та здатність учня обґрунтувати свій вибір. Такий підхід не лише сприяє глибшому розумінню математичних концепцій, але й значно підвищує рівень критичного мислення учнів, заохочує їх до пошуку власних, оригінальних підходів до розв'язання складних математичних проблем та розвитку креативності.

Важливим і часто недооціненим фактором успіху фінської математичної освіти є надзвичайно високий рівень підготовки вчительських кадрів. У Фінляндії професія вчителя має високий соціальний статус і є дуже престижною. Кожен педагог, який викладає в школі, незалежно від рівня, повинен мати повну вищу освіту, а саме ступінь магістра за відповідною спеціальністю, а також глибокі знання не тільки з математики як предмету, але й з педагогіки, дитячої та юнацької психології, а також методик викладання.

Така всебічна підготовка дає вчителям змогу гнучко адаптувати загальні навчальні програми під індивідуальні потреби та особливості кожного учня в класі, що значно підвищує загальну ефективність навчального процесу та сприяє кращому засвоєнню матеріалу [4, с.33].

Попри беззаперечні переваги та вражаючі результати, які демонструє фінська система освіти, її пряме та механічне копіювання в інших країнах з різними культурними, економічними та соціальними контекстами може не принести

очікуваних позитивних результатів. Успіх фінської моделі значною мірою зумовлений унікальними культурними особливостями фінського суспільства, такими як високий рівень довіри до вчителів з боку батьків та суспільства в цілому, розвинена соціальна відповідальність громадян, а також відсутність надмірного тиску з боку суспільства на формальні оцінки учнів та їхні академічні досягнення [5, с.91]. Ці фактори створюють сприятливе середовище для розвитку автономного та відповідального навчання, де головним є не формальний результат, а глибоке розуміння та вміння застосовувати знання.

З огляду на викладене, варто відзначити, що ефективність фінської моделі викладання математики полягає не лише у високій якості змісту, а й у гуманістичному підході до учня, гнучкості організації освітнього процесу, автономії педагогів та цінності підтримки індивідуального темпу навчання.

Українська система освіти може запозичити низку таких підходів, адаптувавши їх до національного контексту: зменшення навантаження на учнів, зміна акцентів у оцінюванні, посилення ролі вчителя як фасилітатора, впровадження практико-орієнтованих завдань.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- 1. TIMSS 2015. The Mathematics Curriculum in Primary and Lower Secondary Grades in Finland. Boston College, 2016. 125 с.*
- 2. OECD PISA. Finland's Education System Success. OECD Publishing, 2019. 230 с.*
- 3. National Board of Education Finland. Mathematics Teaching Methods in Finland. Helsinki, 2021. 180 с.*
- 4. Sahlberg P. Finnish Lessons: What Can the World Learn from Educational Change in Finland? New York: Teachers College Press, 2015. 1240 с.*
- 5. LUMA Finland. Promoting Mathematical Thinking in Finnish Comprehensive Schools. Helsinki, 2020. 155 с.*

Комар І.І.,

*магістрантка Львівського національного університету імені Івана Франка;
вчитель початкових класів приватного закладу освіти «GlobalKids»*

ОСОБЛИВОСТІ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ

Формування ефективної системи освіти — одне з ключових завдань для будь-якої країни, що прагне забезпечити сталий розвиток суспільства. У цьому контексті особливу увагу привертає фінська модель освіти, яку вважають однією з найпрогресивніших у світі. Високі результати фінських школярів у міжнародних дослідженнях, як-от PISA, змушують освітян і дослідників шукати відповіді на запитання: у чому секрет успіху цієї системи і чи можлива її адаптація в інших країнах? [1]

Сутність проблеми полягає в тому, що традиційні освітні моделі, які домінують у багатьох державах, орієнтовані переважно на кількісні показники знань, ігноруючи емоційний, психосоціальний та особистісний розвиток учнів.

Фінська ж система кардинально переосмислила роль освіти, зробивши її гуманістичною та учнецентричною. Це і становить основу її ефективності [2, с.14].

Одним із ключових принципів фінської освіти є рівність. Вона виявляється як у доступності навчальних закладів, так і в однаковій якості викладання у всіх регіонах. Відсутність рейтингових шкіл і стандартизованих іспитів до старших класів створює атмосферу довіри й зменшує конкуренцію. Ця модель дозволяє кожному учневі розвиватися у власному темпі, що особливо важливо в умовах інклюзивного підходу [3, с.22].

Ще одним значущим чинником є професіоналізм учителів. Фінляндія — одна з небагатьох країн, де вчитель повинен мати ступінь магістра, а педагогічна освіта є вибірково доступною і престижною. У результаті — висока якість викладання та авторитет учителя в очах суспільства [4, с.460].

Також заслуговує на увагу структура навчального процесу. Вона не перевантажена, містить часті перерви, короткий шкільний день і помірно домашнє завдання. Це знижує рівень стресу та сприяє емоційному благополуччю учнів.

Велика увага приділяється не лише академічним знанням, а й соціальним навичкам, вмінню працювати в команді та критичному мисленню [5].

Отже, фінська система освіти демонструє ефективну альтернативу традиційним підходам. Її переваги полягають у комплексному підході до розвитку особистості, високій кваліфікації викладачів, а також у побудові довірливого освітнього середовища. Пропозицією для української освіти може стати адаптація таких елементів, як підвищення престижу педагогічної професії, зменшення тестоцентричності навчання, а також підтримка емоційного здоров'я учнів як пріоритет освітньої політики.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Sahlberg, P. *Finnish Lessons: What Can the World Learn from Educational Change in Finland?* — New York: Teachers College Press, 2011. — 248 p.
2. OECD. *Education Policy Outlook: Finland*. — OECD Publishing, 2019. — <https://www.oecd.org/education/policy-outlook/country-profile-Finland-2019.pdf>
3. Halinen, I. *The Finnish Educational System and the Reforms*. — Finnish National Board of Education, 2018.
4. Simola, H. *The Finnish Miracle of PISA: Historical and Sociological Remarks on Teaching and Teacher Education*. — *Comparative Education*, 2005, 41(4), p. 455–470.
5. Ministry of Education and Culture, Finland. — <https://minedu.fi/en/frontpage>

Костюшко О.М.,

кандидат філологічних наук,

директор Ліцею № 3 Подільського району м. Києва

ФІНСЬКА СИСТЕМА ОСВІТИ ЯК ОРІЄНТИР В МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТНІХ ПОЛІТИК

Фінська система освіти давно привертає увагу дослідників, освітян і політиків у всьому світі, адже її результати стабільно посідають найвищі місця в міжнародних

рейтингах якості навчання. Фінляндія, попри відносно невелику чисельність населення та обмежені ресурси, демонструє унікальну здатність створити високоефективну та інклюзивну освітню систему. Вивчення цього досвіду є особливо актуальним для країн, що перебувають у процесі модернізації своїх освітніх політик. Тож проблема, яка розглядається в межах даного есе, полягає в пошуку ефективних підходів до забезпечення якості освіти в умовах сучасних викликів — соціальних, економічних та інституційних.

Основним аналітичним підґрунтям фінської моделі є поєднання трьох принципів: рівності, довіри та гнучкості. На відміну від систем, орієнтованих на змагальність, ранній відбір і сконцентрованість на результат, Фінляндія обирає шлях довіри до вчителя, підтримки учня та відкритості освітнього шляху для кожного. Освітній процес тут не обмежується рамками класу — це частина загального соціального добробуту, що базується на знаннях, компетентності та рівному доступі до навчання. Безкоштовна освіта на всіх рівнях, включаючи харчування в школі, створює умови, де жодна дитина не лишається осторонь освітнього процесу, незалежно від місця проживання, соціального чи культурного статусу.

Надзвичайно важливою є і роль педагогів. Вчитель у Фінляндії — це не просто викладач, а науково підготовлений професіонал, який має ступінь магістра та проходить педагогічну підготовку на рівні університету. Професія вчителя престижна, що сприяє високій мотивації фахівців і, відповідно, якості навчання.

Саме це є однією з причин, чому учні досягають високих результатів у міжнародних дослідженнях, зокрема PISA, при відносно невеликих витратах на освіту.

Ще однією перевагою є відсутність ранньої спеціалізації та «тупикових» освітніх маршрутів. Учні мають змогу змінювати напрями, шукати себе та пробувати різні варіанти. Система не карає за помилки, а навпаки — створює умови для особистісного росту. Гнучкість освітньої траєкторії поєднується з індивідуальною підтримкою: школярі отримують персоналізовану допомогу відповідно до власних потреб.

Окремо варто відзначити розвиток професійної освіти, який відбувається у

Фінляндії паралельно з академічною. Близько половини випускників базової школи обирають саме професійний шлях, і така освіта не є «другою за якістю», як це часто буває в інших країнах. Навпаки, вона є високоцінованою в суспільстві та орієнтована на практичні навички, що відповідають потребам ринку праці.

Таким чином, фінська модель демонструє, що якісна освіта не обов'язково має бути дорогою чи надмірно формалізованою. Її ефективність базується на глибокому розумінні потреб особистості та суспільства, високій кваліфікації педагогів, соціальній відповідальності держави та сталості освітньої політики. Вона ставить людину — учня, вчителя, громадянина — у центр освітнього процесу.

На нашу думку, застосування фінського досвіду в інших країнах можливе не шляхом прямого копіювання, а через усвідомлену адаптацію до національного контексту. Успішне впровадження фінської моделі потребує наявності певних умов.

По-перше, потрібна політична воля і довгострокова стратегія: фінська система розвивалася поступово, а не через швидкі реформи. По-друге, важливо забезпечити довіру до вчителів, інвестуючи у їхню підготовку та надаючи свободу у виборі методів навчання.

Крім того, система має бути орієнтована на потреби дитини, а не на жорсткі рамки тестування. Необхідно гарантувати рівний доступ до освіти — незалежно від регіону, мови чи соціального статусу. Саме це створює основу для справедливості та ефективності.

Ще однією важливою умовою є гнучкість освітньої траєкторії: діти не повинні приймати остаточні рішення надто рано. Освіта має бути відкритою та без тупикових шляхів. І нарешті, навіть за обмеженого бюджету можливо досягти високих результатів, якщо кошти використовуються ефективно — на підтримку вчителя й учня, а не лише на інфраструктуру чи контроль.

Отже, фінський досвід може стати цінним орієнтиром для країн, що прагнуть до якісної та справедливої освіти. Його цінність полягає не в формальних моделях, а у філософії довіри, рівності та підтримки особистості, що можуть бути універсальними орієнтирами для трансформації сучасних освітніх систем.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ministry of Education and Culture, Finnish National Board of Education. URL: <https://okm.fi/en/frontpage>
2. Sahlberg, P. Finnish Lessons: What Can the World Learn from Educational Change in Finland? Teachers College Press. URL: https://books.google.com.ua/books?id=py7r-7Lz-w4C&pg=PA41&hl=id&source=gbs_toc_r&cad=2#v=onepage&q&f=false

Ясногор М.О.,
*вчитель початкових класів, спеціаліст вищої категорії,
старший вчитель Криворізької гімназії №27*

ФІНСЬКА СИСТЕМА ОСВІТИ

Фінська система освіти протягом багатьох років залишається предметом захоплення та дослідження для педагогів усього світу і позиціонується як «найбільш інноваційна та освічена країна у світі» (за даними Світового економічного форуму). Її унікальний підхід, що базується на принципах рівності, довіри та індивідуалізації, навчання протягом усього життя, яке починається з раннього дитинства, демонструє вражаючі результати, виводячи Фінляндію на лідируючі позиції в міжнародних рейтингах якості освіти: друге місце за показниками випускників, четверте місце серед систем вищої освіти (рейтинг U21 2015) [4, с.4].

Центральною проблемою постає питання: *як особливості фінської системи освіти, що зробили її однією з найефективніших у світі, можуть бути адаптовані та впроваджені в інших освітніх системах з урахуванням культурних, соціальних та економічних відмінностей?*

Це питання є особливо актуальним, оскільки пряме копіювання успішної моделі без врахування місцевого контексту часто призводить до неефективних реформ. Виклик полягає у збереженні фундаментальних принципів фінської освіти при їх трансформації до різноманітних національних контекстів, де можуть суттєво

відрізнятися традиції освіти, економічні можливості, соціальні цінності та культурні очікування.

Аналізуючи результати науково-педагогічного стажування, можна виокремити ключові особливості фінської системи освіти, які становлять потенціал для адаптації, але водночас можуть викликати труднощі при впровадженні в інших країнах.

Рівність та доступність:

- Фінська система освіти базується на високому рівні довіри до вчителів. Їм надається значна автономія у виборі методів навчання та плануванні навчального процесу, при цьому вони керуються національними освітніми цілями. Професіоналізм педагогів високо цінується, що стимулює їхнє постійне самовдосконалення та творчий підхід до роботи.

- Фінська система освіти також прагне забезпечити рівні можливості для всіх дітей, незалежно від їхнього соціального походження. Це досягається шляхом надання безкоштовної освіти на всіх рівнях, від дошкільної до вищої.

- Фінський письменник Самулі Паронім влучно зауважує: «Справжні переможці не змагаються». Ця фраза відображає фундаментальний принцип фінської освіти, де акцент робиться на співпраці та обміні досвідом, а не на індивідуальній конкуренції. Взаємне відвідування уроків колег відбувається лише за їхньої згоди, що підкреслює повагу до професійної автономії.

- Директор школи, як правило, відвідує уроки лише під час прийому нового вчителя на роботу. Після цього панує атмосфера довіри, оскільки вчителі вважаються висококваліфікованими фахівцями.

- Вищі навчальні заклади Фінляндії є автономними, але значною мірою фінансуються державою, і Фінляндія посідає перше місце в Європі за рівнем задоволеності студентів. Для них створені чудові умови для навчання та розваг: добре обладнані бібліотеки та кампуси, доступне житло, а також можливості для занять спортом [3, с.2].

- Розмір класів у Фінляндії зазвичай коливається від 15 до 25 учнів, що дозволяє вчителям приділяти більше уваги кожній дитині. Статистика показує різноманітність розмірів шкіл: 23% фінських шкіл мають менше 50 учнів; 7% шкіл

мають понад 500 учнів; найменша школа налічує 11 учнів, а найбільша – 930 учнів. Початкові школи (1-6 класи) зазвичай відокремлені від старших класів (7-9 класи), що дозволяє створити більш відповідне навчальне середовище для кожної вікової групи.

- Інклюзивна освіта є пріоритетом, де кожна дитина отримує необхідну підтримку для досягнення свого потенціалу.

Високий статус вчителя:

- Професія вчителя є престижною та вимагає високого рівня кваліфікації.
- Вчителі отримують гідну заробітну плату та мають широкі можливості для професійного розвитку. Витрати на освіту: від 6% ВВП і більше [2, с.21].

- За статистикою Фінської національної агенції з освіти навантаження за кількістю годин у вчителя Фінляндії менше ніж у більшості інших країн: для вчителів початкової школи 600 годин, тоді як у Данії та Норвегії понад 700 год, у Естонії 650 год. Середній час роботи вчителя в Фінляндії — 32 години на тиждень, тоді як в інших країнах – 38 год [5, с.11].

Індивідуалізація та підтримка:

- Фінська освіта будується на принципі індивідуального підходу до кожної дитини, враховуючи її унікальні потреби та здібності.

- Навчальний процес спрямований на розвиток практичних навичок через проєктну діяльність, роботу в майстернях та творчі заняття.

- Персоналізація навчання передбачає активне залучення учнів до самостійного навчання з використанням різноманітних інструментів та інформаційних ресурсів, зокрема інтернету.

- Роль вчителя полягає у створенні сприятливого навчального середовища та наданні необхідної підтримки, а не у передачі готових знань.

- Важливим аспектом є формування соціальних навичок, таких як вміння співпрацювати з оточуючими та ефективно комунікувати.

- Освіта також спрямована на розвиток життєстійкості, тобто здатності навчити дитину давати раду собі у складних життєвих обставинах.

- Велика увага приділяється розвитку творчого потенціалу учнів, стимулюючи

їх до генерації нових, цінних та оригінальних ідей. Адже справді успішною є та школа, яка здатна створити сприятливе середовище для всебічного розвитку кожної особистості – як учня, так і вчителя, – допомагаючи їм досягти більшого, ніж вони могли б зробити самостійно.

- Не залишаються осторонь можливості навчання дорослих, а також людей з низьким рівнем базових навичок. Створюються всі умови щодо покращення навичок для всіх, включаючи грамотність та обчислювальні навички у програмах для дорослих, персоналізацію навчання для мігрантів, а також задоволення потреб людей похилого віку [1, с. 7].

Прогресивні методи навчання:

- Цифрові рішення для залучення учнів
 - Самооцінювання замість конкуренції
 - Навчання поза межами класу
 - Міждисциплінарне навчання
 - Змішане навчання (Zoom, Teams, Youtube, Deutsche Welle)
 - STEM-напрями: онлайн-платформи (ViLLE, eMathStudio), віртуальні лабораторії, симуляції (MATLAB)
- Підхід “Flipped learning» — спочатку самостійне вивчення, потім практична робота [6, с.15]

Фінська система освіти переконливо демонструє, що успіх у навчанні досягається не за рахунок стандартизованих тестів і жорсткого контролю, а завдяки створенню сприятливого освітнього середовища, розвитку довіри та співпраці між усіма учасниками освітнього процесу, а також індивідуальному підходу до кожної дитини.

Аналізуючи можливості інтеграції фінських освітніх принципів у контексті української системи освіти, на перший план виходять деякі ключові напрями трансформації. Це не сліпе копіювання, а розумна інтеграція принципів довіри до вчителів та індивідуалізації навчання з поступовим переходом до глибших структурних змін.

По-перше, це підвищення статусу вчительської професії, що нерозривно

пов'язане з якістю освіти. Фінський досвід показує, що оптимізація навантаження та гідна оплата праці безпосередньо впливають на ефективність педагогів.

Ключове значення мають інвестиції в освіту, оскільки вони забезпечують матеріальну базу для якісних змін, зокрема рівного доступу до освіти.

Також важливим є розвиток автономії шкіл і вчителів, що дозволяє поєднати загальнонаціональні освітні стандарти з гнучкістю у виборі методів навчання, а це сприятиме інноваційності та адаптивності освітнього процесу. Не менш важливим напрямом є розвиток інклюзивного освітнього середовища, що відповідає сучасним потребам суспільства та забезпечує рівні можливості для всіх учнів.

Усі ці компоненти працюють на досягнення спільної мети – створення школи майбутнього, де пріоритетом є не лише академічна успішність, але й добробут учнів, їхнє залучення, екологічна свідомість, соціальна активність та здатність навчатися впродовж життя.

Фінський досвід становить цінний приклад для країн, які прагнуть підвищити якість освіти, і для України зокрема, оскільки він переосмислює саму мету освіти – добробут і щастя дітей розглядаються як фундаментальна ціль школи. Цей підхід передбачає служіння потребам кожної дитини не декларативно, а через конкретні механізми: гнучку взаємодію, різноманітні методи навчання та орієнтацію на розвиток особистості.

Таким чином, імплементація фінської моделі – це комплексний процес, який вимагає системних змін, що охоплюють усі аспекти освіти: від статусу вчителя та фінансування, до філософії навчання й організаційної культури освітніх закладів.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- 1. Building Skills For All: A Review of Finland*
- 2. Education in Finland and in Huittinen*
- 3. Finland – a great place to study*
- 4. Finland excellence in education*
- 5. Finnish teachers and principals in figures*
- 6. Study offerings, digital tools and pedagogical methods at Turku UAS*

*Довгопол Ю. І.,
вчителька початкових класів та англійської мови
Козинський ліцей Козинської селищної ради
студентка 1 магістерського курсу спец. 013 КСУ ім. Б. Грінченка
Студентка 1 магістерського курсу спец. 011 БДПУ*

ОСВІТНЄ ПАРТНЕРСТВО ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНОЇ ШКОЛИ: УРОКИ ФІНСЬКОГО ДОСВІДУ

Однією з важливих проблем української освітньої системи є відсутність цілісної культури співпраці між учасниками навчального процесу — вчителями, учнями, батьками, адміністрацією, громадами та університетами. Найчастіше ця взаємодія буває формальною або фрагментарною, і зводиться до обміну вимогами, а не конструктивного діалогу. Це призводить до втрати внутрішньої згуртованості в освітньому середовищі та відчуття професійної безпеки у педагогів. Тому вивчення міжнародного досвіду інтеграції партнерства в освіті, зокрема фінської моделі, стає особливо актуальним, оскільки ця модель показала ефективність як у забезпеченні шкільної автономії, так і в успіхах учнів. Під час стажування у Фінляндії у березні 2025 року я мала змогу на власні очі побачити, як ця система працює в умовах громади, де справа освіти є загальним пріоритетом.

Основою фінської освіти є принцип спільної відповідальності за школу. У місті Гуйттінен, де проходило моє стажування, я спостерігала за систематичною співпрацею місцевої влади, педагогів, соціальних служб, університетів і батьків. Взаємодія не зводиться лише до періодичних нарад або звітів. Наприклад, в університеті Турку, що співпрацює з ліцеєм міста, студенти-педагоги проводять дослідження на базі шкіл, беруть участь у розробці освітніх рішень та підходів до інклюзії чи психологічного супроводу. Це сприяє підготовці молодих фахівців до реальних викликів професії та дозволяє школам постійно оновлювати методики, ґрунтуючись на сучасних наукових даних.

У Фінляндії значна увага приділяється психологічному благополуччю вчителів як ключовому фактору стабільного розвитку шкіл. У кожному навчальному закладі функціонує підтримуюча команда, до якої входять не лише шкільні психологи та

спеціальні педагоги, а також адміністратори, асистенти та соціальні працівники. Партнерство тут не має вертикальної структури — всі учасники на рівних дискусіях обговорюють рішення та розподіляють відповідальність. Фахівці разом несуть відповідальність за учня, що допомагає вчителю не залишати це питання вирішувати самотійно. Така модель дозволяє уникнути професійного вигорання і зосередитися на якісному навчанні і підтримці учнівського розвитку.

Ще одним вагомим аспектом фінської моделі є довіра до вчителя як до експерта. Його діяльність не контролюється формально, він не витрачає час на бюрократію. Натомість вчителю надають свободу у виборі методів, співпрацю над вдосконаленням програми і самотійній оцінці учнів. Ця довіра базується на високій якості підготовки педагогів і безперервному професійному розвитку. У Фінляндії вчитель працює з умовами, які дозволяють йому розвиватися завдяки системі, а не навпаки.

Враховуючи побачене під час стажування, можна зробити декілька важливих висновків. По-перше, партнерство в освіті має бути основою її якості; без довіри, співпраці та відкритості між учасниками процесу будь-яка реформа буде поверховою. По-друге, інвестиції в психологічне благополуччя педагогів є життєво важливими для збереження цілісності професії вчителя. По-третє, автономія вчителя потребує підтримки — свобода.

Олійник Г.М.,
заступник директора з навчально-
виховної роботи Приватного закладу
освіти «Глобал Кідс»

АКТИВ-ПАРТИ ЯК СУЧАСНИЙ ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ: ОСОБЛИВОСТІ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ

«Ідея полягає в тому, щоб змішати
освіту з рухом і уникнути того, щоб
діти повинні були сидіти протягом

тривалого періоду часу»
Антті Блом, директор фінської
національної програми Schools on the
Move

Сучасний світ диктує нові умови життя, в яких діти дедалі більше часу проводять у статичному положенні — за партами в школі, за комп'ютерами під час виконання домашніх завдань, а також у гаджетах у вільний час. Малорухливий спосіб життя стає серйозною загрозою для фізичного та психоемоційного здоров'я учнів, що підтверджується численними дослідженнями.

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, діти віком 5–11 років повинні мати щонайменше 60 хвилин фізичної активності на день. Проте реальність свідчить про зворотне: традиційний освітній процес не передбачає достатньої кількості руху, що призводить до погіршення постави, порушень зору, зниження концентрації уваги та загального рівня фізичного розвитку.

Дослідження також підтверджують зв'язок між фізичною активністю та когнітивними функціями: активні діти краще зосереджуються, швидше засвоюють навчальний матеріал і мають вищу академічну успішність [2].

Особливо актуальною ця проблема стає в умовах сучасного освітнього середовища, коли збільшується обсяг письмових робіт, активно використовуються цифрові технології, а перерви між уроками часто не містять достатнього рівня рухової активності. Водночас, досвід країн Європи, США та Канади показує, що впровадження активних форм навчання, зокрема «стоячих» парт, рухливих перерв та інтеграції фізичних вправ в освітній процес, дає позитивні результати як для здоров'я дітей, так і для їхніх навчальних досягнень.

Отже, необхідність зміни підходів до організації освітнього процесу є вкрай важливою. Впровадження активних методик навчання дозволить не лише зменшити негативний вплив малорухливого способу життя, а й сприятиме формуванню в учнів стійких звичок здорового способу життя, що позитивно вплине на їхній подальший фізичний та розумовий розвиток.

Цивілізація позбавила людину від безлічі раніше необхідних фізичних

навантажень, але і у технічного прогресу, як виявилось, є побічні дії, причому аж ніяк не безневинні. Одна з найбільш небезпечних – малорухливий спосіб життя [12]. Метою цієї роботи є сприяння формуванню здорового способу життя у дітей шляхом інтеграції фізичної активності в освітній процес, зменшення негативного впливу малорухливого способу навчання та впровадження інноваційних методів підтримки рухової активності учнів під час освітнього процесу, а відтак і підвищення ефективності освітнього процесу.

Дослідження про малорухливий спосіб життя серед молодших школярів стали актуальними через специфічні особливості цього вікового періоду та зростання занепокоєння станом їхнього здоров'я.

Результати наукових досліджень свідчать про значні відхилення у стані здоров'я, рівня та гармонійності фізичного розвитку, фізичної підготовки і психологічної зрілості школярів, в тому числі і на регіональному рівні, що пояснюється, насамперед, різким зниженням у дітей рівня інтересу до занять фізичними вправами [10].

Отже, ми спостерігаємо необхідність вдосконалення освітніх методик, підвищення ефективності освітнього процесу, які мають сприяти гармонійному розвитку дитини та запобігати негативним наслідкам малорухливого способу життя

Як же ви можете допомогти своїм учням стати більш активними у школі?

Рисунок 1

Для цього необхідно з'ясувати, що фізична активність у школі (рис.1) може бути:

- 1) окремо від уроків;
- 2) у поєднанні з уроками;
- 3) на уроках фізичної культури;
- 4) інтегрована в урок.

Практичні ідеї, як додати руху в навчання, дивіться у посібнику для вчителів «Take a Break!»

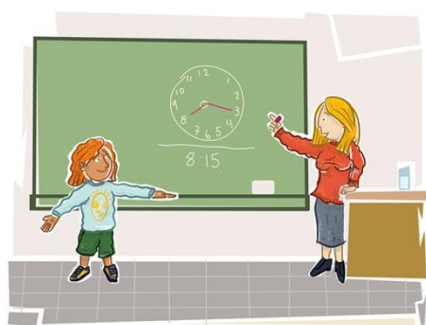

Рисунок 2

Конкретні приклади та ідеї для покращення засвоєння знань з різних дисциплін, інтегруючи фізичну активність в урок (рис.2), можна знайти за цим QR-кодом.

Разом з цим, інтегрувати фізичну активність в освітній процес можна за допомогою так званих «стоячих парт» або ж «динамічних парт». Пропонуємо використання терміну «актив-парти», що відображає їхню функцію: такі парти дозволяють учням змінювати положення тіла протягом уроку, що позитивно впливає на їх фізичне та когнітивне здоров'я.

Ряд світових досліджень підкреслюють, що використання актив-парт поліпшує поставу, збільшує фізичну активність та покращує здатність до навчання.

Дослідження Техаського наукового центру охорони здоров'я [“The Impact of Stand-Biased Desks in Classrooms on Caloric Expenditure”](#) [8], показало, що використання стоячих парт у початкових класах збільшує щоденну кількість спалених калорій на 15-25%. Це особливо корисно для запобігання ожирінню серед школярів.

Науковці з Техаського університету A&M у пілотному дослідженні нейрокогнітивних переваг [“Standing Up for Learning: A Pilot Study on Standing Desks in the Classroom and Their Impact on Physical Activity and Learning”](#) [5], доводять наявність взаємозв'язків між фізичною активністю, базовими когнітивними функціями та

роботою мозку у дітей молодшого шкільного віку, а зміна дизайну класу, зокрема наявність актив-парт може ефективно збільшити витрати енергії та фізичну активність дітей і покращити їх когнітивний розвиток та освітні результати.

Про те, що актив-парти сприяють збільшенню фізичної активності та зменшують тривалість сидіння, а це у свою чергу допомагає в боротьбі з проблемами постави та покращення загального фізичного стану, свідчить дослідження вчених з США, Австралії та Південної Кореї за керівництва Karl E. Minges «Standing Desks in Schools: Effect on Physical Activity and Sedentary Behavior» [4].

У Британському дослідженні “[Sit-Stand Desks to Reduce Sedentary Time in 9- to 10-Year-Old Children](#)”, автори: [Stacy A Clemes](#), et al. [6], виявлено, що діти, які користуються актив-партами, мали на 30% менше часу сидіння протягом дня, що позитивно впливає на розвиток їхньої мускулатури та знижує ризик раннього розвитку проблем зі здоров’ям, пов’язаних із тривалим сидінням.

Manuela Willbold з Великобританії у своїй публікації «The 6 Benefits of Standing Desks for Teachers & Students» [7] зазначає, що використання актив-парт у класах сприяє створенню більш здорового та динамічного освітнього середовища, що позитивно впливає на фізичне та психічне благополуччя як учнів, так і вчителів.

У Фінляндії почали використовувати актив-парти (рис.3) як відповідь на науково обґрунтовані проблеми, пов’язані з довготривалим сидінням дітей у школі. Це частина освітньої філософії, де в центрі — дитина, її добробут і природні потреби. Ось основні причини, чому Фінляндія зробила цей крок [1]:

1. Піклування про здоров’я дітей: дослідження показали, що сидячий спосіб життя шкодить фізичному і психічному здоров’ю дітей. У дітей зростає кількість проблем із поставою, вагою, серцево-судинною системою. Фізична активність сприяє кращому кровообігу, мозковій діяльності, зменшує втому.

2. Підтримка концентрації та успішності: діти, які мають змогу рухатися або

Рисунок 3

стояти під час навчання, краще зосереджуються, менше відволікаються. Особливо це допомагає учням з СДУГ (синдром дефіциту уваги з гіперактивністю).

3. Зміна освітньої парадигми: у фінській освіті акцент на індивідуальні потреби учнів. Актив-парти стали частиною гнучкого навчального середовища, яке дозволяє дітям самостійно обирати спосіб роботи. Це демократизація навчання, де вчитель не контролює усе, а учень має свободу і відповідальність.

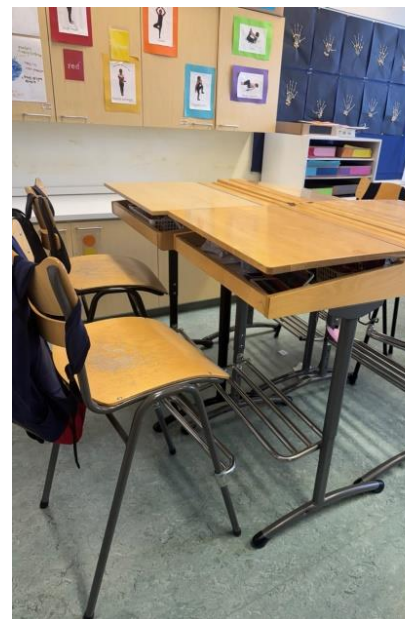
4. Упровадження інноваційних освітніх просторів: фіни модернізують школи не тільки в методах, а й у фізичному середовищі. Актив-парти — частина ширшої концепції: відкриті класи, зони для групової роботи, м'які куточки, зони відпочинку.

5. Профілактика цифрової залежності: фіни усвідомлюють, що діти проводять забагато часу за екранами вдома, тому школа має бути місцем, де можна рухатися, спілкуватися й діяти активно.

Як відомо, у фінських школах актив-парти (рис.4) впроваджують у рамках національної програми “Schools on the Move” [10] як частину цілісного підходу до здоров'я та навчання (рис.5) з метою:

- 1) зменшення часу сидіння й боротьба з ожирінням: щоб уникнути тривалого статичного сидіння, програма передбачає регулярні фізичні паузи та заміну звичних парт на стоячі робочі місця; це допомагає дітям більше рухатися протягом дня й досягати мінімум години фізичної активності в школі;

Рисунок 4

- 1) зменшення часу сидіння й боротьба з ожирінням: щоб уникнути тривалого статичного сидіння, програма передбачає регулярні фізичні паузи та заміну звичних парт на стоячі робочі місця; це допомагає дітям більше рухатися протягом дня й досягати мінімум години фізичної активності в школі;

- 2) укріплення м'язового корсету та покращення постави: стоячи за партою, учні природно задіюють м'язи спини й живота, що сприяє кращій поставі й зниженню ризику болю в спині, характерного для довгого сидіння;
- 3) підвищення уваги та когнітивної активності: стояння стимулює кровообіг і постачання мозку кисню, що покращує концентрацію, пам'ять і загальне самопочуття під час уроків;
- 4) гнучке й інклюзивне навчальне середовище: актив-парти — частина ширшої концепції гнучких просторів: учні можуть вибирати, коли сидіти, коли стояти або змінювати робочі позиції, що особливо корисно для дітей з труднощами концентрації та дозволяє краще враховувати індивідуальні потреби кожного.

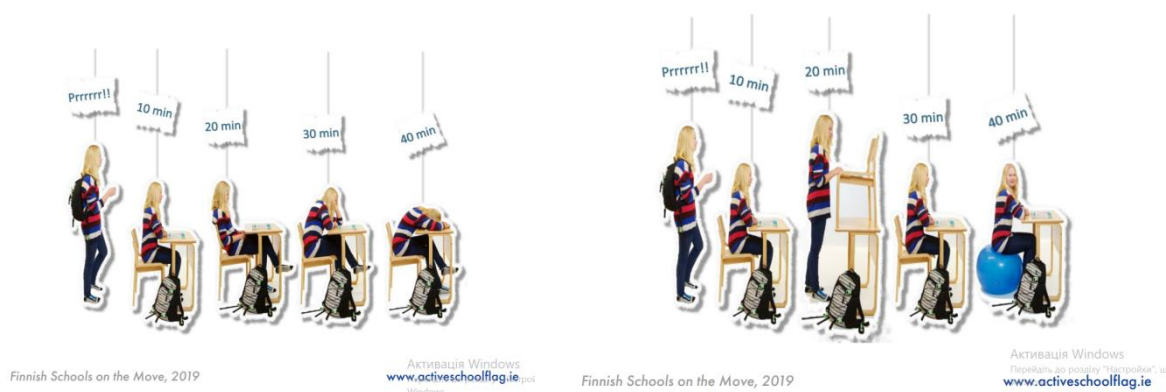

Рисунок 5

Як саме використовують стоячі парти у Фінляндії?

- Регульована висота: більшість парт і столів у фінських класах мають регульовану висоту, що дозволяє дітям легко переходити від сидячої до стоячої пози. Учень сам обирає, як йому зручніше працювати.
- Станції для стояння: часто в класах є спеціальні «осередки для стояння» з високими партами або навіть барними стільницями, де учні можуть працювати самотійно чи в групі.
- Чергування положень тіла: учителі заохочують дітей змінювати положення тіла кожні 20–30 хвилин: встати, потягнутися, перейти до іншого місця. Це зменшує втому та сприяє кращій увазі.

- Вільний вибір місця: у багатьох школах немає закріплених місць: дитина може сама вибрати, де і як їй зручно працювати — сидячи на подушці, стоячи або навіть лежачи на килимку.
- Поєднання з активними перервами: використання стоячих парт поєднується з короткими руховими паузами — «brain breaks», руханками або прогулянками на свіжому повітрі.

Які ж переваги для дітей у використанні актив-парт в освітньому процесі?

- 1) зменшення статичного навантаження на хребет;
- 2) покращення кровообігу та уваги;
- 3) більше енергії, особливо в першій половині дня;
- 4) сприятливе середовище для гіперактивних учнів.

Що важливо у впровадженні актив-парт в освітній процес:

- 1) поступовість: діти звикають до стояння поступово, починаючи з 10–15 хв;
- 2) навчання: учні та вчителі вчаться користуватися стоячими партами правильно;
- 3) гнучкий простір: окрім стоячих парт, використовуються пуфи, м'які зони, мобільні меблі.

Загалом, актив-парти у фінських школах — це не мода, а доведений елемент стратегії, що поєднує фізичне здоров'я й ефективність навчання.

В Україні ініціативу використання актив-парт в освітньому процесі просуває громадська організація “Дамо дітям рухатися” [3], що виникла як відповідь на виклики, пов'язані з малорухливим способом життя дітей, особливо у шкільному середовищі. Основною метою проєкту є сприяння фізичній активності учнів, покращення їхнього здоров'я та створення умов для активного навчання [13].

Сучасна освіта стикається з викликом малорухливого способу життя учнів, що негативно впливає на їхнє фізичне здоров'я, когнітивний розвиток, психоемоційний стан та успішність. Ця робота ілюструє, що впровадження ефективних підходів для інтеграції фізичної активності в навчальний процес, зокрема, використання актив-парт, створення сприятливого освітнього середовища та застосування інноваційних засобів навчання, допоможуть зробити навчання більш динамічним та результативним, а дітей — здоровими та успішними.

Наукові дослідження підтверджують позитивний вплив фізичної активності на успішність учнів, концентрацію уваги та мотивацію до навчання. Використання актив-парт, зміна підходів до організації навчання та інтеграція руху в уроки є простими, але ефективними кроками до створення освітнього простору, що сприяє всебічному розвитку дітей. Активна школа — це школа майбутнього, де навчання поєднується з рухом, а здоров'я дітей стає одним із ключових пріоритетів освітнього процесу.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. *Активна школа. Active school: веб-сайт.* URL: <https://activeschoolflag.ie/>
2. *Глобальні рекомендації щодо фізичної активності для здоров'я/упоряд. Медичний центр фізичної терапії та медицини болю «Інново».* URL: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/44399/9789241599979-ukr.pdf>.
3. *Дамо дітям рухатися: веб-сайт.* URL: <https://letkidsmove.org>.
4. *Standing Desks in Schools: Effect on Physical Activity and Sedentary Behavior.* Karl E. Minges, et al. *American Academy of Pediatrics: веб-сайт.* URL: <https://publications.aap.org/pediatrics/article-abstract/137/2/e20153087/52768/Classroom-Standing-Desks-and-Sedentary-Behavior-A?redirectedFrom=fulltext>.
5. *Standing Up for Learning: A Pilot Investigation on the Neurocognitive Benefits of Stand-Biased School Desks.* Ranjana K. Mehta. *International Journal of Environmental Research and Public Health: веб-сайт.* URL: <https://www.mdpi.com/1660-4601/13/1/59>.
6. *Sit-Stand Desks to Reduce Sedentary Time in 9- to 10-Year-Old Children.* Stacy A Clemes, et al. *National Library of Medicine: веб-сайт.* URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32421274/>.
7. *The 6 Benefits of Standing Desks for Teachers & Students.* Manuela Willbold. *UK Education Blog: веб-сайт.* URL: <https://education.clickdo.co.uk/benefits-of-standing-desks-for-teachers-students/>.
8. *The Impact of Stand-Biased Desks in Classrooms on Calorie Expenditure in Children.* Dr. Mark Benden, et al. *American Journal of Public Health: веб-сайт.* URL: <https://ajph.aphapublications.org/doi/full/10.2105/AJPH.2010.300072>.
9. *Фізична активність у школах. Living democracy: веб-сайт.* URL: <https://www.living-democracy.com/uk/principals/active-school/awareness/physical-activity-in-schools/>.
10. *Фінські школи в русі. Schools on the move: веб-сайт.* URL: <https://schoolsonthemove.fi/>
11. *Як малорухливий спосіб життя руйнує наш організм і прискорює старіння. Криворізький державний педагогічний університет: веб-сайт.* URL: <https://kdpu.edu.ua/press-centre/blogs/1145-kafedry/fizychnoi-kultury-ta-metodyky-ii-vykladannia/rekomendatsii-zavkafedry/10396-malorukhlyvyy-sposib-zhyttya.html>.

12. Як малорухливий спосіб життя руйнує наш організм і прискорює старіння. Криворізький державний педагогічний університет: веб-сайт. URL: <https://kdpu.edu.ua/press-centre/blogs/1145-kafedry/fizychnoi-kultury-ta-metodyky-ii-vykladannia/rekomendatsii-zavkafedry/10396-malorukhlyvyy-sposib-zhyttya.html>.

13. Як новаторські ідеї можуть перетворитись в Громадську Організацію: кейс Дітям Рухатись! Гурт: веб-сайт. URL: <https://gurt.org.ua/news/informator/54530/>.

Перепелиця Л.Ф.,
Вчитель початкових класів,
школи I-III ступенів № 70 м. Києва

ОСВІТА В УКРАЇНІ КРІЗЬ ПРИЗМУ ФІНСЬКОГО ДОСВІДУ

У статті на основі особистого досвіду авторки у фінській освітній системі аналізуються ключові відмінності між освітою в Україні та Фінляндії. Розглянуто питання мотивації, умов праці вчителів, підходів до вищої освіти та ролі учасників освітнього процесу. Запропоновано стратегічні кроки для реформування української освіти.

Система освіти в Україні протягом усього періоду незалежності перебуває в постійному русі. Зміни, реформи, оновлення, нові концепції — усе це супроводжує освітню галузь десятиліттями. І всі ці трансформації, на перший погляд, мають благородну мету: побудувати якісну, сучасну, справедливую систему, здатну відповідати викликам часу та виховувати покоління свідомих громадян. Стратегічні документи, законодавчі ініціативи, офіційні програми та концепції часто виглядають прогресивно, а їхнє текстове наповнення — цілком переконливо. Але що ми бачимо на практиці?

Найперше — це хронічне недофінансування освітньої сфери. Це проблема, яка має системний характер. У таких умовах будь-які навіть найкращі ініціативи стикаються з жорсткою реальністю: відсутність необхідних ресурсів, брак технічного забезпечення, перевантаження педагогів, а також — що, можливо, найболючіше —

знецінення вчительської праці як у фінансовому, так і в соціальному вимірах. Робота вчителя, вихователя, викладача часто сприймається як щось звичне, таке, що не потребує глибокої вдячності чи поваги. Це призводить до відсутності притоку молодих кадрів, зниження загальної мотивації до роботи, і, зрештою, — до деградації всієї освітньої галузі.

На цьому тлі виникають надзвичайно важливі питання: чи в тому напрямі ми рухаємося? Що потрібно змінювати вже сьогодні, аби зупинити накопичення проблем і запустити справжню трансформацію — не на папері, а в реальному житті? Для пошуку відповідей варто звернутися до досвіду тих країн, які досягли вражаючих результатів. Однією з таких країн є Фінляндія.

Фінська система освіти впродовж останніх десятиліть стала прикладом для наслідування у світі [1]. Її успіхи неодноразово відзначалися в міжнародних рейтингах, дослідженнях та звітах. Водночас, фінська модель базується не лише на високому рівні організації чи фінансування, але й на глибоких цінностях: довіра до вчителя, повага до учня, відповідальність перед суспільством. Мені вдалося ознайомитися з цією системою під час короткотермінового стажування у Фінляндії, і саме цей досвід ліг в основу запропонованого есе. Це не наукове дослідження в класичному сенсі слова, а радше — аналітичний нарис, який дозволяє поглянути на українську систему ззовні, очима стороннього спостерігача, який водночас залишається глибоко залученим у сам процес.

Головною відмінністю між українською та фінською системами освіти, яка впадає одразу в око, є мотивація всіх учасників освітнього процесу [2,3]. Учні у фінських школах мають щирю мотивацію навчатися, а вчителі — не меншу мотивацію сприяти повному розкриттю потенціалу кожного учня. Причини цього явища багатогранні. Насамперед, у фінських класах зазвичай навчається від 20 до 24 учнів, але вчитель за потреби може поділити клас по 10-12 учнів [4]. Такий формат забезпечує якісну комунікацію та дозволяє реалізувати індивідуальний підхід до кожного. В Україні ж індивідуальний підхід здебільшого залишається на рівні декларацій — у класах по 30 і більше учнів педагог просто фізично не має змоги глибоко працювати з кожним. Окрім цього, фінський вчитель має все необхідне для

ефективної роботи: можливість легко і швидко готуватися матеріали для уроків (вільний доступ до комп'ютерів і оргтехніки), змінювати простір класу залежно від завдань, і, зрештою, отримує високу заробітну плату, яка дозволяє йому зосередитися на викладанні, а не на виживанні.

Окремо слід відзначити зовсім інше, відмінне від українського, ставлення до вищої освіти. У Фінляндії вона не є автоматичним продовженням шкільної, як це часто буває в Україні. Навпаки, вища освіта сприймається як свідомий вибір і водночас — привілей. Студенти навчаються відповідально, з великою самодисципліною. Вони не просто відвідують заняття — вони ставлять високі вимоги до себе і до викладачів. Така взаємна вимогливість формує міцне академічне середовище. При цьому, якщо учень не досягнув відповідного рівня знань у школі, він може не вступити до університету — і це не сприймається як трагедія, адже існує велика кількість альтернативних шляхів професійного розвитку. В Україні ж утвердилася парадигма: незалежно від успішності, кожен має вступити до вишу. Цей формалізм підриває цінність самого поняття вищої освіти і призводить до девальвації диплома як документа.

Окремої уваги заслуговує те, який статус має шкільний вчитель у фінському суспільстві. Це одна з найбільш престижних професій. У школах багато молодих фахівців — енергійних, креативних, відкритих до нового. Вони не мають тієї соціальної невпевненості, яка є звичною для їхніх українських колег. У результаті — вища якість навчання, здорові стосунки у колективі, більша довіра з боку учнів і батьків. Таким чином, фінська модель освіти ґрунтується на глибокій довірі, належному фінансуванні, повазі до вчителя й учня та відповідальному ставленні всіх учасників процесу. Саме це і є ті орієнтири, яких так бракує українській системі.

Отже, на підставі проведеного аналізу спробуємо сформулювати основні тези того, що потрібно зробити в українській освітній системі.

- Забезпечити реальне, а не декларативне фінансування освіти — зокрема, збільшити заробітну плату вчителів, інвестувати в інфраструктуру шкіл та вишів, оновити обладнання й матеріально-технічну базу.

- Скоротити кількість учнів у класах — почати хоча б із пілотних проєктів у

регіонах, де це можливо, щоб показати ефективність індивідуального підходу.

- Змінити ставлення до вищої освіти — підтримати розвиток професійної освіти, підвищити вимоги до вступу у виші та зробити акцент на якість, а не кількість.

- Підвищити престиж професії вчителя — як через фінансові стимули, так і через інформаційні кампанії, що популяризують роль вчителя у суспільстві.

- Переосмислити місце школи в житті дитини — зробити її не лише місцем отримання знань, а й простором розвитку, підтримки та безпеки.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Simola, H. (2005). *The Finnish miracle of PISA: Historical and sociological remarks on teaching and teacher education. Comparative Education*, 41(4), 455–470. <https://doi.org/10.1080/03050060500317810>

2. Manninen, J., & Meriläinen, M. (2022). *Motives behind Finnish student teachers' career choices. Teaching and Teacher Education*, 112, 103637. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2021.103637>

3. Korhonen, V., & Weilgosche, J. (2023). *The discourse on student engagement and motivation among foreign university degree students in Finland. Nordic Journal of Comparative and International Education (NJCIE)*, 7(2), 1–17. <https://doi.org/10.7577/njcie.4616>

4. Cavanagh, R. F., & Waugh, R. F. (2024). *The effect of school size and class size on school preparedness. Frontiers in Psychology*, 15, 1354072. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1354072>

Копанська Е. – А. С.,
Вчитель математики КЗ «Слобідський ліцей
Роздільнянської міської ради Одеської області»,
студентка I курсу магістратури «Середня освіта
(Математика. Інформатика) Уманського державного
університету ім. Павла Тичини

FINLAND - EXCELLENCE IN EDUCATION

ФІНЛЯНДІЯ — ЗРАЗОК ДОСКОНАЛОСТІ В ГАЛУЗІ ОСВІТИ

Країна щасливих людей – Фінляндія розташована на півночі Європи та займає

високі позиції в багатьох світових рейтингах. Фінляндія — восьма за площею країна Європи й найбільша малонаселена країна Європейського Союзу.

Населення розмовляє здебільшого фінською і шведською мовами. Шведська є другою офіційною мовою країни. [1]

Фінляндія це високо розвинена індустріально-аграрна країна, що має високий розвиток різних галузей промисловості: машинобудування, металургія кольорова та чорна, машинобудування, деревообробку тощо. Високо розвинена також і туризм, що продовжує активно розвиватись з кожним роком і залишається важливою частиною фінської економіки. [1]

Однак окрім вище перелічених показників Фінляндія відрізняється також рівнем своєї освіти. Освіта в будь-якій країні є ключовим чинником розвитку суспільства який впливає в майбутньому на загальнодержавний розвиток в цілому. Приклад фінської освіти, її високий рівень та перспективи привертають увагу не тільки освітян, але й фахівців з усього світу. Фінська система освіти впродовж останніх десятиліть стабільно займає провідні позиції в міжнародних рейтингах, зокрема у дослідженнях PISA, що свідчить про її ефективність, справедливість і інноваційність. Система освіти Фінляндії побудована на стійких та важливих принципах, і ось найважливіші з них: рівність доступу до освіти для всіх, високий рівень професійної підготовки педагогів, а також акцент на розвитку особистості кожного учня. [3]

Поговоримо окремо про кожен принцип та чому це важливо для ефективності освіти.

Рівність доступу до світи для всіх громадян. Задля ефективного розвитку суспільства дуже важливим є належний освітній рівень кожної людини. Рівній доступ до освіти у Фінляндії передбачає можливість навчання дітей з обмеженими можливостями у тому числі. Прикладом освітнього закладу для таких учнів є Загальноосвітня школа Калеванкангас, м. Міккелі. вона повністю обладнана та пристосована для навчання дітей з індивідуальними освітніми потребами, що надає можливість їх подальшого професійного розвитку.

У школі є необхідне обладнання, спеціальні кабінети для навчання, відпочинку,

розвитку окремих навичок та приміщення для задоволення санітарно-гігієнічних потреб кожного учня. Діти навчаються в окремо сформованих класах, за адаптованими освітніми програмами і їх постійно супроводжує педагог, що має відповідну спеціалізацію і в одному класі може бути до 6-7 педагогів, кожен з яких опікується окремим учнем або ученицею.

Місцева влада також дбає про доступність освіти: учні мають змогу дістатися до школи спеціальними автобусами, що курсують за закріпленими маршрутами. Альтернативно, батьки можуть самостійно привозити дітей до закладу.

Ця загальноосвітня школа є лише одним із численних прикладів того, як у Фінляндії реалізується принцип рівного доступу до освіти. Під цим поняттям мається на увазі не лише врахування індивідуальних освітніх потреб, але і забезпечення належних умов навчання для кожного учня.

Усі навчальні заклади країни мають сучасне матеріально-технічне забезпечення, необхідне для якісного та безперервного освітнього процесу.

Також не менш важливим фактором доступності є те, що освіта в цій країні повністю безкоштовна, але є обов'язковою до досягнення 18 років. [3]

Після закінчення базової шкільної освіти учні мають можливість вступу до спеціалізованих гімназій або професійно-технічних училищ, де самостійно можуть формувати свій навчальний план та обирати напрямки професійної підготовки. Університети також пропонують високий рівень підготовки за різними спеціальностями, багато можливостей для вибору освітньої траєкторії та професійного розвитку.

Враховуючи всі чинники реалізації принципу доступності освіти у Фінляндії, можна зробити висновок, що ефективним це є лише за наявності висококваліфікованих педагогів на усіх рівнях освіти. Саме тому другий основний принцип фінської освіти звучить так: високий рівень професійної підготовки педагогів. [2]

Професія вчителя у Фінляндії вважається престижною та дуже важливою, а отже це пояснює високі вимоги до цієї посади. Кожен кандидат має пройти складний конкурсний відбір і мати високі академічні результати, щоб отримати доступ до його

проходження. Важливим для кожного майбутнього педагога є наявність кваліфікаційного рівня магістра. Освітні програми підготовки педагогів у Фінляндії передбачають ґрунтовне вивчення фахових предметів, педагогіки, психології, а також проходження тривалої та змістовної педагогічної практики. Такий комплексний підхід забезпечує високий рівень професійної готовності майбутніх вчителів до практичної роботи.

Однією з ключових особливостей фінської освітньої системи є високий ступінь автономії педагогів. Учителі мають право самостійно обирати методики викладання, адаптувати навчальні програми відповідно до потреб учнів, а також розробляти власні дидактичні матеріали. Завдяки мінімальному рівню зовнішнього контролю вони можуть зосереджуватися на якості навчального процесу, а не на формальній звітності. [2]

Водночас фінська система освіти вимагає від педагогів постійного професійного розвитку. Вчителі регулярно беруть участь у програмах підвищення кваліфікації, дослідницьких проєктах, тренінгах та методичних семінарах. Це сприяє їх професійному зростанню та запровадженню інноваційних підходів у навчальний процес.

Такий підхід дозволяє фінській школі не лише формувати академічно успішних учнів, а й створювати мотиваційне та підтримуюче середовище, у якому вчитель виконує роль не лише джерела знань, а й наставника, фасилітатора й дослідника освітнього процесу.

Фінляндія стабільно входить до числа лідерів у міжнародних освітніх рейтингах, зокрема в дослідженнях PISA, що свідчить про результативність та продуманість її підходів до організації навчання. Її освітня система стала прикладом для наслідування для багатьох країн, які прагнуть побудувати ефективну, доступну й орієнтовану на потреби особистості модель освіти. [3]

Україна також має можливість перейняти низку важливих аспектів фінського досвіду — передусім це забезпечення рівного доступу до освіти, високий статус і підтримка вчителя як центральної фігури освітнього процесу, а також гнучкість і увага до індивідуальних потреб учнів. Водночас необхідно враховувати, що

механічне відтворення фінської моделі неможливе — вона потребує адаптації з урахуванням національного контексту, ресурсних можливостей і соціокультурних особливостей.

Фінська освітня система переконливо демонструє, що основою успішного навчання є не жорсткий контроль і перевантажені програми, а довіра до педагогів, повага до кожного учня та постійне прагнення до якісного розвитку. Саме в цьому полягає запорука довгострокового прогресу освітніх систем.

Аналіз і розуміння фінського досвіду відкривають нові горизонти для реформування української освіти, спрямованої на підвищення якості, забезпечення рівності та всебічний розвиток кожної дитини.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Фінляндія [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія. – URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Фінляндія> (дата звернення: 18.04.2025)
2. Фінський досвід освіти. Як і навіщо учні у Фінляндії оцінюють себе // Нова українська школа. – 2019. – 12 березня. – URL: <https://nus.org.ua/2019/03/12/finskyj-dosvid-osvity-yak-i-navishho-uchni-u-finlyandiyi-otsinyuyut-sebe/> (дата звернення: 23.04.2025).
3. Finland. Excellence in education [Електронний ресурс]. – Helsinki : Invest in Finland, 2016. – 10 с. – Режим доступу: особистий архів користувача.

Ostapishyna O.O.,
Master of Education (Language and Literature (English)),
Teacher of Language (English) at Kryvorizka gymnasium N 27

ESSAY WITHIN THE INTERNATIONAL INTERNSHIP
“PECULIARITIES OF THE FINNISH EDUCATION SYSTEM”

Organisation of rational and practical use of space in Finnish educational institutions.
Adaptation for children with special needs.

Nowadays, in the modern world, it is extremely important to take care of nature and people, respect each other, to protect resources. Finnish excellence in education is available

across languages and cultures [7, p.2]. We should save the environment, help people with disabilities to feel like everyone else, and adapt the space around them to their needs.

Finland's education system is one of the most successful in the world, with innovative approaches and high standards. Finland is always top-10 in the best countries in the world education. It covers different stages of education, the early childhood education, pre-primary education, primary and lower secondary education, vocational institutes and general upper secondary schools, universities [16, p.4], with a focus on inclusiveness. Everyone has the right basic education free of charge. There is the same program in all schools. The learners have the similar ability for studying. No elite schools, no elite classes, no private schools. Finnish teachers are trusted professionals. Most teachers are required a master's degree. [16, p.26].

The level of professionalism of a teacher is determined by experience, namely the number of years of work and academic degree. After obtaining a master's degree, school teachers do not need to confirm their qualifications. However, teachers strive to constantly improve themselves by attending special 3-day courses funded by the state. Teachers' self-motivation plays a key role here. There is also the possibility of retraining or taking additional courses at university. The Finnish education system is an example of an effective approach to learning that combines innovation, equity and quality. Its successes can serve as a model for other countries seeking to improve their education systems. While studying educational institutions, we noticed that a large space of multi-level educational institutions is used for multiple purposes. If necessary, spacious rooms in the hall can be converted into classrooms.

This is incredibly convenient. Students have the opportunity to relax on sofas or prepare for exams in specially soundproofed boxes. The needs of different people are taken into account. There is an opportunity to retire separately at a desk in the lobby, use headphones. For younger pupils, there are rooms with glass partitions near the classroom, so the child can go out there during the lesson. Libraries also have similar rooms where visitors meet to watch films or read books. Libraries also have similar spaces where visitors meet to watch films or read books. In addition, soundproofing sensors are built into the library's ceiling to reduce noise levels.

The multifunctional use of the premises allows us to save resources and use them conveniently. For example, in a primary school, students can study, have lunch, and watch performances or films in the same room. The sliding wall system makes this possible. Or a high school gym can be used as a conference room or an exam room. Sliding stairs with built-in sensors enable people with different needs to move around. Residents of the town have the opportunity to rent the gym for training. The multifunctional use of the premises allows us to save resources and use them conveniently. For example, in a primary school, students can study, have lunch, and watch performances or films in the same room.

The sliding wall system makes this possible. Or a high school gym can be used as a conference room or an exam room. School meals generally consists of typical Finnish foods. A good school meal consists of warm main course, bread and table spread, vegetables, drink and water [16,p.15]. The child, who is vegan might eat vegetarian food. It is very important. One of the main Finnish principles - taking care of oneself and others [16, p.14]. There are some basic principles of Finnish educational system like equality including long life learning, local freedom and responsibility, special needs support, collaborations between teachers, nurses and doctors, national educational system. Sliding stairs with built-in sensors enable people with different needs to move around.

Residents of the town have the opportunity to rent the gym for training. It should be noted that educational institutions are equipped with elements of psycho-emotional training, such as hinged objects to reduce emotional stress, weighted toys, balance chairs and other equipment to balance the child's emotional state. Children with special needs are taught separately, accompanied by child assistants who communicate with children during breaks. Movement around the educational institutions is carried out in compliance with safety regulations and has a universal lock.

The Finnish education system emphasises the development of practical skills, emotional intelligence and critical thinking. Students are encouraged to engage in independent learning and research, which equips them with the skills they need to live in the modern world. The main goal is what we learn and why we learn it, and how to apply the knowledge we have acquired. Thinking and learning to learn [16, p.10]. Travelling around Finland, we were constantly convinced that the state-of-the-art high-tech buildings and

industries built are the result of an effective educational process. Anticipation of educational needs is based on the total need for labour.

This is why anticipation also takes the supply of labour into account in addition to factors of demand for labour (anticipated change in the number of employed people, making up for natural wastage from the labour force). Alongside the labour force made available by training young people, unemployed people form an important source of labour.[11,p 54].Students generally start general upper secondary education at the age of 16.Duration of a single course is on average 38 lessons.Thet study Mother tongue, First language, Second language, Other language, Maths, common study unit, Maths, Biology, Geography,Physics,Chemistry,Philosophy,Psychology,History, Social Studies. Students have to study at least 18 subjects. [13,p.5].

The classrooms are equipped with the most modern equipment in a safety-conscious manner. Practicality and rationality are evident in all areas. The timetable is designed and coloured in such a way that it is very easy for students to follow. We saw the same colourful locations for each subject in high school. You can see the achievements of your classmates on a poster in which everyone marks their books they have read. In addition, there are shelves of books in the classrooms where you can borrow books and leave your read books. This approach is inspiring and energising. Reading is the most important tool for stimulating imagination and developing critical thinking. In Finland, reading is becoming more popular. The library is not just a place where you can borrow a book. For example, in Helsinki, at the Odi Library, you can make a professional sound recording, digitise a photo, write a program, sew, print on a 3-D printer, print on a T-shirt, borrow a musical instrument, visit a cafe or cinema, play computer games and chess. The library is a centre of cultural life, a place of unity for people.

No matter what location you visit, whether it is a shop, library, kindergarten or university, everything is organised with care for people. In a kindergarten, you can leave your child from 10 months old, have a speech therapist or paediatrician examine him or her, or dry shoes. The space is used rationally, and the cots are foldable. They can be hidden in the wardrobes, thus freeing up space for the play area. Weighted toys help children fall asleep faster. And swings on playgrounds train the vestibular system. Even the university has

a swing in the hall. Swings help children improve their coordination, which is important for their overall physical development. Regular use of the swing stimulates the vestibular system, which helps to improve balance and spatial orientation. Swing training helps to develop back muscles and correct posture.

The swing can be used as part of sensory therapy to help children with special needs improve their sensory skills. The cocoon swing provides a safe environment for the development of vestibular skills, allowing children to experience different movements. The stretching swing is ideal for exercises that help to stretch muscles and improve flexibility. Teacher education is research-based and the teaching profession is very popular and highly respected in Finnish society.[7, p.3].

The Finnish training model shows the world the effectiveness of this approach. It is always useful to learn from experience. Practical skills are of great importance in the learning process. Students become highly qualified specialists when they apply the knowledge they have acquired. It is very important to take care of others and the environment. It is extremely useful and pleasant to work with the team of the Institute for International Academic and Scientific Cooperation. Thank you very much. I will apply the knowledge and experience gained in practice.

*Маслак Л.М.,
вчитель початкових класів, Сумської початкової школи №14
Сумської міської ради, м. Суми*

ОСОБЛИВОСТІ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ

Освітнє стажування як інструмент професійного розвитку педагога сьогодні набуває особливої актуальності в контексті трансформації української школи. Перед освітянами постає надскладне завдання — створити таке середовище, яке буде водночас комфортним, ефективним і здатним відповідати на виклики часу. Проблема полягає в тому, що в українській школі досі переважає вертикальна модель взаємодії,

де контроль, звітність і стандартизація часто затьмарюють розвиток критичного мислення, самостійності та емоційної зрілості учня. У цьому контексті досвід фінської освітньої системи становить неабиякий інтерес, адже саме їй вдається поєднувати високу якість знань з довірою, індивідуалізацією та увагою до добробуту дитини.

У березні 2025 відбулося стажування у Фінляндії, на базі Західно -Фінляндського Коледжу що в м. Гуйттінен. Програма стажування включала відвідини дитячого садочка, шкіл, університетів у Турку та Тампере, а також ознайомлення з культурно-освітнім простором столиці, зокрема бібліотекою Ооді в Гельсінкі. Цей досвід дозволив не лише побачити окремі елементи фінської системи, а й проаналізувати, які з них можна адаптувати до українських умов.

Відвідування дитячого садочка стало першим важливим етапом стажування. Тут найбільше вразив підхід до раннього розвитку: дитину не навчають у традиційному розумінні — їй створюють умови для спонтанного пізнання світу через гру, спілкування та фізичну активність на свіжому повітрі за будь-якої погоди. Вихователь тут не контролер, а делікатний фасилітатор. Простір — безпечний, природний, адаптований до дитячих потреб. Це дозволяє формувати у дитини відчуття самостійності ще до початку шкільної освіти.

В університетах, які ми відвідали під час поїздок до Турку і Тампере, чітко простежувалася відмінність у педагогічній культурі. Викладачі тут не виконують монологічну функцію перед аудиторією, а модерують освітній процес. Основний акцент — на співпраці, міжпредметних проєктах, рефлексії. Університети, справили враження відкритих дослідницьких просторів, де студентів навчають не стільки фактам, скільки мисленню і відповідальності за власний освітній шлях. Особливо показовим було спостереження за тим, як студенти самі обирають навчальні треки та працюють у змішаних командах над реальними завданнями.

Окрему увагу заслуговує бібліотека Ооді в Гельсінкі — приклад того, як освітній простір може виходити за межі школи чи університету. Ооді — це не лише книгосховище, а багатофункціональна платформа для спільнот, творчих ініціатив, технологічних експериментів. Тут можна працювати, спілкуватися, створювати музику чи друкувати 3D-моделі. Такий підхід до неформального навчання формує навички

XXI століття і робить освіту доступною та привабливою.

Особливе враження справили всі бібліотеки — не лише знаменита Ооді в Гельсінкі, а й місцеві простори для читання та навчання. Це не просто місце, де зберігаються книжки — це середовища довіри, інтелектуальної свободи, тиші. У них відчувається турбота про комфорт, світло, доступність — бібліотеки у Фінляндії працюють як інструмент саморозвитку, а не контрольоване середовище.

Водночас глибоко вразила культура поваги до особистого простору. У навчальних закладах — від дитсадка до університету — створюються умови для зосередженості, тиші, права бути «наодинці» без тиску. Це формує в людини почуття гідності та усвідомлення власної цінності як індивіда.

Повернувшись з Фінляндії, відчувається потреба трансформувати свій власний підхід до викладання. Насамперед — через впровадження елементів проєктного навчання, розвитку учнівської ініціативи та створення безпечного середовища, де помилка — це не провал, а можливість для зростання. Виникає прагнення більше залучати учнів до планування освітнього процесу, вводити рефлексивні практики й зменшувати надмірний фокус на оцінках.

Проаналізувавши побачене, можна зробити висновок, що ключовою перевагою фінської системи є не методика, а філософія довіри. Дитині довіряють з раннього віку. Учителю довіряють як професіоналу, здатному самостійно приймати рішення. Студенту довіряють як людині, відповідальній за своє майбутнє. Саме ця довіра створює основу для ефективного навчання без тиску, перевантаження й зайвої формалізації.

Водночас фінська освіта не просто дає знання, а готує особистість до життя: вчить самостійності, самоорганізації, уміння цінувати свій час, приймати рішення й відповідати за них. Виховання екологічної свідомості — ще один важливий аспект: у школах і вишах активно формують ставлення до довкілля як до спільного дому, за який несе відповідальність кожен.

Зважаючи на українські реалії, безумовне копіювання фінського досвіду неможливе. Втім, його адаптація — цілком досяжна. Вона починається з мікрозмін: стилю комунікації, побудови довіри, переосмислення ролі вчителя. Саме такі

стажування мають надзвичайну цінність — не лише як джерело нових знань, а як імпульс для педагогічного оновлення та стратегічного бачення освіти в Україні.

Бочагова А.,
учитель початкових класів Кролевецької гімназії №5
Кролевецької міської ради Сумської області
Марченко С.,
учитель української мови та літератури Кролевецької гімназії №5
Кролевецької міської ради Сумської області.

“І ЧУЖОМУ НАУЧАЙТЕСЬ...”

(Фінська освітня система та специфіка її застосування в Україні)

Багаті люди купують час. Вони інвестують у свободу, делегують завдання, щоб мати можливість жити, а не лише працювати.

* Бідні — купують речі. Часто для того, щоб заповнити порожнечу або довести щось іншим, забуваючи, що матеріальне не робить щасливим.

* Амбіційні купують навички. Вони бачать у знаннях ключ до змін, вкладають у себе, бо знають, що це найбільш вигідна інвестиція.

* Ліниві — купують те, що відволікає. Вони шукають втечу від реальності замість того, щоб змінювати її.

Запитайте себе: у що ви вкладаєте свої ресурси — гроші, час, енергію? Те, що ви «купуйте», формує ваше майбутнє.

З блогу В.Редько

Феномен фінської освіти є предметом інтересу освітян усього цивілізованого світу. Першим дзвінком стали результати освітнього рейтингу PISA, який виявив, що протестовані підлітки 15 років (зауважмо, що це найпроблемніший вік, коли більшість дітей не здатні самотійно справитися з проявом власних емоцій на етапі дорослішання). Це не могло не зацікавити і вітчизняних дослідників [1]. Так О.В. Карпенко, Є.Ф. Демида у статті “Реформування системи надання освітніх послуг: досвід Фінляндії” зокрема відзначають, що “за щорічним рейтингом ООН, Фінляндія укотре посідає перше місце. Ще у 2010 р. американський журнал «Jossewre» назвав

Фінляндію найліпшою країною у світі за якістю освіти.

У 2012 р. британська агенція «EIU», склавши рейтинг 40 розвинених держав за 60 критеріями (основний зміст яких — це питання про стан освіти), теж оголосила Фінляндію переможцем, яка випередила такі країни, як США, Велика Британія та Франція. Також і за результатами міжнародного тестування 15-річних дітей з різних країн PISA (завдання цього тестування — виявити рівень вміння розв'язувати практичні проблеми, які часто міждисциплінарні, на основі фундаментальних знань) фіни вже багато років поспіль посідають перші місця”.

У зв'язку з цим виникла проблема адаптації успішної освітньої системи до української освіти. На даний час реформа НУШ, заснована на принципах фінської системи освіти, зокрема інтелектуальної економіки (knowledge-based economy) поширюється на старшу школу, що викликає в умовах війни безліч дискусій.

Т.в.о. Міністра освіти і науки України Сергій Шкарлет зазначав: “МОН наразі працює над шляхами впровадження НУШ у старшій школі, що згідно з графіком реформи припадає на 2027 рік» [2].

Одним з каменів спотикання в реалізації концепції НУШ в умовах російської агресії є її актуальність, адже на перший план висувається збереження життя і здоров'я українських дітей. Можливо, варто зачекати слушної пори, відкласти продовження реформи до мирних часів, не руйнувати (як стверджують скептики) усталеної десятками років української освіти, заснованої на академізмі, системності, чіткій хронологізації й контролі? Чи є у нас достатньо коштів для подальшої цифровізації школи, зміни програм і форм навчання, чи “на часі” сертифікація вчителів та розширена система курсів підвищення кваліфікації, зумовлена переходом на засади НУШ?

Ще одним закидом для критичного переосмислення НУШ є думка про те, що беззастережне калькування освітньої системи іншої країни з відмінною ментальністю, культурною й політичною системою не дасть очікуваних результатів, а навпаки, може призвести до освітньої катастрофи.

Тож нашим завданням є узагальнити відому інформацію про особливості підходу до виховання дитини у системі фінської освіти, доклавши власні враження від

перебування у закладах освіти в рамках стажування Finland-Opplæringsinternship_22.03-30.03.2025, оцінити з погляду педагогів-практиків українського прикордоння реалії запровадження освітньої реформи “в полі”, в умовах змішаного навчання, виокремити дотичні моменти у взаємодії двох таких успішних освітніх систем, якими є, беззаперечно, фінська, і, попри нинішню стагнацію, переконані, українська, і наостанок здійснити спробу визначити для себе й зацікавлених однодумців вектори руху освітянської спільноти, зокрема у формуванні успішної української дитини на прикладі реалізованої освітньої реформи Фінляндії.

Зважаючи на принципи існування суспільства, почнімо з базису. Як зазначає популярне видання “РБК-Україна”: “Війна вплинула на структуру економіки, зросла частка державного управління. Водночас частка переробної промисловості у формуванні ВВП, яка до війни складала 10,1-10,3% зменшилася до 8,2%.” Більше 80 мільярдів доларів втратив агропромисловий сектор[3]. Список можна продовжувати, тож чи здатна зараз Україна виділяти частку коштів на реформу освітньої галузі? Адже на часі набагато важливіші проблеми? Звернімося до фінського досвіду. Видання “Ціна держави” зазначає, що “ключові трансформації були імплементовані під час найгірших економічних криз: спершу – після Другої світової війни, потім – в умовах глибокої рецесії 1990-х років.” Так наслідки війни фінів у 1944 році були не менш жахливими: втрата 12% території, переселення 450 тисяч мирного населення (11%), виплата мільйонних репарацій, що сягнули 7% ВВП, 50 тисяч сиріт [4]... Ситуація цілком співвідносна з нинішньою в Україні.

Тож відповідь очевидна: розвиток вітчизняної освіти - питання пріоритетів українського уряду й українського народу загалом, навіть у реаліях сьогодення.

Вочевидь, залишається розглянути інший, не менш болючий аргумент скептиків: чи дасть хороші плоди штучно прищеплена на дереві української освіти фінська школа?

Слід зауважити, що відмінності в поведінці дітей впадають в очі одразу. Педагог із тридцятилітнім досвідом, виробленим ще в радянську епоху, помічає і незаплетені коси, і криві рядочки в зошиті, і розтьопані зошити з купою наклейок... “Непорядок!” - сказала б моя поважна директриса. І далі ринула б купа директив, які колегам

старшого віку доводилося не раз чути від адміністрації : кольорове волосся прибрати, спідниці доточити, патлатих постригти... Але ж за всіх цих явних ознак освітнього хаосу, як такого хаосу і немає! Стіни обклеєні неоковирними малюнками, які зі зростанням класу стають усе досконалішими, зникають забрьохані з ніг до голови комбінезони першачків, і коридори заповнюють цілком охайні підлітки, а на виставкових полицях з'являються вельми продумані моделі й вироби. А ще діти: жодного погляду з-під лоба, безцільної штовханини, безглузвих проявів агресії, спокійна робота на уроці, адекватна реакція на вчителя й асистента, що протягом уроку підходять допомогти. Де ж ховається відповідь?

Її можна прочитати в офіційних документах фінських департаментів освіти, які так досконало вивчили наші чиновники від освіти.

Звісно, реалії нашого сьогодення істотно відрізняються від ситуації в цій країні. Слід зазначити, що зовні всі аспекти *peruskoulu* (нової фінської загальноосвітньої школи) так чи інакше запроваджуються в Україні. Однак нам, як практикам, доводиться на ділі спостерігати викривлення цих дієвих реформ. Так, ми замовляємо підручники обраного автора...однак отримуємо чомусь інші (і чомусь ті, які не сподобалися найбільше).

Навчаємося на курсах, серед яких не завжди можемо обрати насправді ефективні (бо невидимою ниткою пов'язані з регіональними ОППО, які так чи інакше впливають на результати олімпіад чи майбутнє школи). Можливо, це поодинокий випадок, який спотворює загальну картину і варто відпустити цю ситуацію, однак результат не буде досягнутий: дитина недоотримає досвіду, знань, нашого емоційного захисту, бо ми й самі його не маємо. І йдеться не про високі зарплати чи престижність професії педагога, на яку свого часу фінський уряд виділив близько 10% державного бюджету. “ Частка витрат на освіту зросла з 9,1% у 1960 році до 16,9% у 1975 році” без урахування фінансування культурних, медичних та соціальних послуг.
<https://cost.ua/780-yak-prokhodyla-nayuspishnisha-osvitnya-reforma-v-evropi/>

Корінь успішності реформи, на нашу думку, дещо в іншому. Хоча й тут варто говорити мовою цифр: два етапи реформи освіти були здійснені починаючи з 1965 року. Це Реформа педагогічної освіти (Teacher Education Reform, 1973-1979 pp.), що

передбачала передати підготовку вчителів із навчально-методичних коледжів та місцевих «педагогічних семінарів» до університетів освіти, відкритих з нуля, та Реформа загальноосвітньої школи (Comprehensive School Reform, 1972–1994 pp.) Простий підрахунок - 22 роки на реформацію цивільних шкіл і гімназій для забезпечення рівного доступу до освіти, оновлення підходів до навчання педагогів.

А далі знову цифри: з 1968 року обов'язки централізованої Національної ради загальної освіти передаються в 11 освітніх департаментів, які й здійснюють кооперацію між владою і вчителем-практиком, між директором і постачальником. І так, за майже два десятиліття школа змогла реально, а не формально здійснити контроль за підручниками, складанням навчальної програми й розподілом часу в ній. Як казали античні мудреці: "Поспішай поволі".

Саме робота з конкретними запитами школи призвела до того, що підготовка фінського студента є дешевшою за вищу освіту в США чи в середньому по ЄС.

Хтось та ховається в дрібницях, тож варто й нам звернути увагу на істотні нюанси впровадження фінських реформ: третьою силою в освітніх змінах поряд із урядом і місцевими органами (у тому числі й шведськомовними) стали (!) профспілки. А ще представники корпорацій, галузей, які представляли потреби роботодавців з огляду на конкретні потреби країни.

Також варто підкреслити: 95% відсотків фінського учительства наразі об'єднано у Профспілку освіти Фінляндії, і саме на них було покладено розробку початкового етапу реформи. Нагадаю, "у середині 50-х років перша Фінська асоціація вчителів початкових шкіл (Finnish Primary School Teachers' Association, FPSTA), членами якої були майже 90% фінських педагогів, опублікувала власну програму розвитку освіти, що супроводжувалась детальною, добре аргументованою пропозицією щодо єдиної, комплексної шкільної системи. Програма стала стимулом до національної дискусії". Експерименти були запроваджені в 25 з 311 муніципалітетів і тривали чверть століття, перш ніж були впроваджені по всій країні, причому з умовою самостійної розробки навчальних програм кожним освітнім округом. То як у цьому контексті виглядає наша експрес-реформа у форматі "п'ятирічка_за_три_дні"? Не будемо втомлювати зайвими цифрами, зазначмо лише, що в узгодженні змін у вищій освітній ланці Фінляндії взяло

участь понад 3000 консультантів та експертів та 1800 реформаторів. Кількість, що перейшла у якість.

Дехто закине, що фінський учитель звільнений від щорічних курсів перекваліфікації, але контраргументи теж досить вагомі: при вступі на педагогічний студент витримує двоетапний конкурс - єдиний екзамен на основі фахових статей, які оновлюються щороку, та співбесід, персоналізованих до потреб кожного вишу. І так, кожен вступник має пред'явити атестат, скласти мартикуляційні іспити й мати підтверджені документально спортивні чи мистецькі досягнення. Плюсом є успішна комунікація та попередній досвід роботи з дітьми, наприклад асистентом. І ні, вчителі не навчаються заочно. І щороку укладають новий контракт з роботодавцем. А ще - є найільш задоволеними обраним фахом у Європі. Тож якщо ви пройшли всі випробування і виявилися найкращим з 10 претендентів на місце в педагогічному виші й подолали посилені навчальні вимоги до педагогічних програм університетів - почувайтесь самодостатньою людиною й даруйте цю самодостатність своїм учням.

Тож підсумовуючи наші освітні вояжі історією фінського освітнього дива та глибокі враження від безпосереднього контакту з учасниками освітнього процесу, маємо зауважити цілком реальні навіть з огляду на критичну ситуацію в Україні речі: відсутність поспіху в реалізації кардинальних змін, тісний контакт влади, місцевих органів управління і профспілкових органів освітян, консолідування інтересів роботодавця й надавача освітніх послуг, порядність і цілеспрямованість у виконанні обов'язків усіма від працівника міністерства до завгоспа, реальне, а не формальне розгортання реформ, чесність у підготовці вчителя можуть якщо не розгалужити хирлявий паросток НУШ, то хоча б виправити допущені хиби.

Ну а в ідеалі, колись, як настане мир і наші діти вийдуть зі сховищ, Україна зможе, як і Фінляндія, витратити на освіту 6,2 % валового національного продукту, наші розумні діти більше часу будуть приділяти читанню й самореалізації, а ми отримуватимемо достойну заробітну платню й станемо представниками найавторитетнішої професії в країні.

Наостанок звернімося до епіграфа есе: у що ми вкладаємо свої ресурси — гроші, час, енергію? Те, що ми «купуємо», формує наше майбутнє.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. www.lib.iitta.gov.ua
2. www.naurok.com.ua
3. www.rbc.ua
4. www.cost.ua

Щербина В. М.,
канд.політ.наук, доцентка кафедри дошкільної та початкової освіти
Інституту післядипломної освіти Київського столичного університету ім. Б.
Грінченка, монтессорі-педагог-практик міжнародної кваліфікації, співзасновниця
закладу дошкільної і початкової освіти «Школа Монтессорі Нової Епохи» (Київ),
співавторка освітньої програми «Програма розвитку дітей дошкільного віку «Я -
САМ!», укладена за педагогічною системою Марії Монтессорі» (2017); авторка
близько тридцяти наукових публікацій. v.shcherbyna@kubg.edu.ua ORCID iD
<https://orcid.org/0000-0003-0103-2197>

Соломаха О. М.,
інженер-педагог, психологиня, монтессорі-педагог-практик міжнародної
кваліфікації, співзасновниця та керівниця дитячого простору “Монтессорі КР”
(Кривий Ріг), авторка тренінгів для батьків та педагогів, консультантка у сфері
освіти. elenasalomakha@gmail.com

Прищепчук І. М.,
педагогиня, психологиня з 23-річним досвідом у сфері освіти, співвласниця
дитячого простору “Монтессорі КР” (Кривий Ріг), монтессорі-педагог-практик
міжнародної кваліфікації, авторка численних семінарів і тренінгів на тему дитячо-
батьківських відносин, запрошена експертка на радіо та телебаченні, консультантка
у сфері освіти. negovorairina81@gmail.com

**РОЛЬ СЕРЕДОВИЩА У ФОРМУВАННІ УМОВ І МОТИВАЦІЇ ДО
НАВЧАННЯ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПІДХОДІВ МОНТЕССОРІ ТА
ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ**

«Роль дорослого - з любов'ю навчати дітей дотримуватися меж, інакше світ
навчить їх цього без любові» (П.П. Лілланд «Монтессорі-педагогіка з самого початку:
ранній розвиток дитини вдома від народження до трьох років», 2008)

Проблема формування мотивації у навчанні набуває сьогодні особливої
актуальності, тому що стрімка трансформація світових процесів впливає в тому числі

на суспільства, де стає очевидним, що традиційні моделі освіти перестають відповідати потребам дитини і сучасні діти вимагають інших підходів. У цьому контексті роль освітнього середовища як чинника, що сприяє внутрішній мотивації до навчання, набуває ключового значення. Два педагогічні підходи — фінська модель освіти та система Монтесорі — пропонують унікальні, але водночас схожі відповіді на питання: яким має бути навчальне середовище, щоб сприяти глибокому, осмисленому й радісному навчанню?

У фінській системі освіти середовище виступає не просто фоном, а й активним системоутворюючим чинником педагогічного процесу. Архітектура закладів освіти, організація навчального простору, відкритість класів і груп до інтеграції з природним середовищем — усе це є частиною загальної концепції добробуту вихованця/учня (student well-being). Згідно з дослідженнями, фінські школи часто спроектовані як «навчальні домівки» — простори з гнучким зонуванням, де діти можуть обирати, як і де навчатися, залежно від особистих потреб і ритмів [1]. Така свобода вибору — один із ключових мотивуючих факторів. Навчання у Фінляндії відбувається без постійного тиску з боку тестування, що дозволяє зосередитися на змісті й внутрішній зацікавленості учнів.

Примітно, що педагогіка Монтесорі, започаткована Марією Монтесорі понад сто років тому, виходить з ідеї підготовленого середовища як простору, що формується таким чином, щоб повністю відповідати потребам і рівню розвитку дітей, які навчаються у ньому. Навчально-ігрове середовище тут не лише підтримує автономію, а й запрошує до дослідження, вибору матеріалу і саморегуляції. Меблі, матеріали, їх розташування — усе адаптоване до росту і потреб розвитку дитини, яка, таким чином, стає активним творцем власного досвіду. Важливу роль відіграє також тиша як фон для концентрації, а організація простору сприяє глибокій зосередженості і «нормалізації», за термінологією Монтесорі [2].

Спільною рисою обох моделей є дитиноцентризм, повага до вибору та внутрішніх потреб дитини. Проте існують і відмінності: фінська система ґрунтується на міждисциплінарному підході та соціальній взаємодії в широкому соціокультурному контексті, тоді як Монтесорі-середовище передбачає глибоку індивідуальну роботу

(особливо на ранніх стадіях розвитку дитини – від 0 до 6 років) в тиші, із чітко структурованими дидактичними матеріалами.

Періодично фінські школи впроваджують «тижні без парт» або влаштовують навчання на природі, щоб підвищити мотивацію учнів через зміну звичного простору. А у Монтесорі-класах так звані навчальні і соціокультурні «походи» є частиною педагогіки поряд із тим, що щодня діти вільно обирають матеріали відповідно до їх «сенситивного періоду розвитку», працюють самостійно або в малих групах, а дорослий не нав'язує тему чи темп навчання [3].

На власному досвіді застосування монтесорі-підходу у закладах освіти в Україні нами постійно спостерігається, як підготовлене середовище сприяє тому, що навіть трирічні діти здатні проявляти цілеспрямованість, емоційну врівноваженість і здатність до самонавчання [4].

Таким чином, обидві системи демонструють високу ефективність у формуванні внутрішньої мотивації через середовище. Фінська модель підкреслює цінність соціального добробуту, рівного доступу до якісної освіти та створення підтримувального середовища для всіх учнів. У свою чергу, система Монтесорі, хоча й фокусується на індивідуальному розвитку дитини, водночас широко і активно розвиває соціальні навички учнів через спільну діяльність у різновікових групах, всі щаблі педагогічної технології пронизані культивуванням поваги до спільноти, взаємодопомоги, демократичних процесів у мікросоціумі різновікової групи. У педагогіці Монтесорі багато уваги приділяється етичному, міжособистісному і «глобальному» вихованню. Цей баланс між індивідуалізацією та соціалізацією є її унікальною рисою, яка гармонійно поєднується з ідеями сучасної гуманістичної педагогіки.

Через свою відкритість, гнучкість, орієнтацію на потреби і комфортні умови навчання для учнів фінська система освіти справедливо вважається одним із найуспішніших прикладів демократичного підходу до освіти в світі — з акцентом на благополуччя, рівності можливостей і глибокій професійній підготовці педагогів. Водночас система Монтесорі має значно глибші філософські й психологічні засади, виступаючи не просто педагогічною технологією, а цілісною гуманістичною

концепцією. Саме ця глибина дозволяє Монтессорі-педагогіці говорити з позиції глобального бачення: «Війни завжди слідуватимуть одна за одною, і жоден народ не зможе досягти процвітання й добробуту, поки ми не повіримо у велику "зброю заради миру", що нею є освіта» [6].

Цей погляд набуває особливої актуальності сьогодні, коли світ шукає стратегії сталого розвитку й мирного співіснування. Освіта як процес формування особистості й свідомого громадянина є найбільш універсальним інструментом побудови мирного майбутнього. У цьому контексті досвід монтессорі-педагогіки та фінської системи освіти є не лише взаємодоповнюючим, а й стратегічно важливим для глобальної трансформації освіти. І тут монтессорі-педагогіка виступає не просто як альтернатива, а як ґрунтовна та довготривало перевірена система, що може стати основою для глибшої трансформації освіти на будь-якому рівні, зокрема в Україні.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Sahlberg, P. *Finnish Lessons: What Can the World Learn from Educational Change in Finland?* 2nd ed.— Teachers College Press, 2015. 214 p. URL: <https://www.daneshnamehicsa.ir/userfiles/files/1/19-%20Finnish%20Lessons%202.0%20What%20Can%20the%20World%20Learn%20from%20Educational%20Change%20in%20Finland,%20Second%20Edition.pdf>
2. Montessori M. *The Absorbent Mind*. Start Classics, 2024. 244 p.
3. Lillard, A. *Montessori: The Science Behind the Genius*. Oxford University Press, 2017. 416 p.
4. Lillard P.P. *Montessori from the Start: The Child at Home, from Birth to Age Three*. Schocken, 2008. 229 p.
5. Lillard P.P. *Montessori Today: A Comprehensive Approach to Education from Birth to Adulthood*. Schocken, 2011. 242 p.
6. Монтессорі М. *Освіта і мир*. Київ: 7БЦ, 2023. 166 с.
7. Щербина В., Шопіна М. *Щасливі діти, задоволені дорослі: poradnik z rozvitku ta vиховання дітей дошкільного віку*. Київ, ТОВ «Прінт Нау». 2025, 132с.

Івашин І.П.,
вихователь ГПД, асистент вчителя.
Дубровицький ліцей Дубровицької міської ради

ЧИ МОЖНА ВПРОВАДИТИ ФІНСЬКУ СИСТЕМУ ОСВІТИ В УКРАЇНІ?

Фінська система освіти вважається однією з найефективніших у світі. Вона постійно займає провідні позиції у міжнародних рейтингах, таких як PISA. Її особливості – відсутність стандартних тестів, довіра до вчителів, гнучкий навчальний план – викликають інтерес в освітян по всьому світу. Але чи можливо адаптувати цю модель до українських реалій? У цьому есе розгляну ключові риси фінської моделі та проаналізую, наскільки реально її впровадження в Україні.

Порівняння освітніх систем: Фінляндія vs Україна

Фінляндія:

- Вчителі мають високий статус і рівень автономії.
- Невелика кількість домашніх завдань.
- Індивідуальний підхід до кожного учня.
- Безкоштовне харчування, транспорт, підручники.
- Мінімум оцінювання до старших класів.

Україна:

- Значна централізація освіти.
- Велике навантаження як на вчителів, так і на учнів.
- Зовнішнє незалежне оцінювання, як ключ до вищої освіти.
- Недостатнє фінансування освітньої сфери.
- Часто застарілі методи навчання.

Переваги потенційного впровадження:

- Стимулювання креативного та критичного мислення.
- Підвищення мотивації учнів.
- Демократизація освітнього процесу.
- Зменшення стресу в учнів.
- Професіоналізація вчительської професії

Виклики і бар'єри для адаптації в Україні:

- Економічна нестабільність та недостатнє фінансування.
- Культурні відмінності в підходах до освіти.
- Потреба у реформі підготовки педагогів.
- Опір традиційній системі оцінювання і контролю.
- Брак довіри до освітніх реформ.

Можливості для поступової імплементації:

- Пілотні проєкти у школах НУШ
- Інтеграція елементів фінської моделі:
 - *навчання без оцінок у молодших класах;
 - *кращі умови праці для вчителів;
 - *більша автономія шкіл.
- Партнерства з фінськими освітніми організаціями.
- Підвищення цифрової грамотності та реформування змісту освіти

Впровадження фінської моделі освіти в Україні звучить дуже привабливо, але має низку складностей. Ось основні проблеми:

-Культурні відмінності:

Фінська система спирається на високий рівень довіри до вчителя, автономність шкіл і учня як партнера у навчанні.

В Україні ще досі присутній залишковий авторитаризм у школах, брак гнучкості та переважання формального підходу.

-Підготовка вчителів:

У Фінляндії всі вчителі мають ступінь магістра і проходять серйозний конкурсний відбір.

В Україні багато вчителів не мають достатньої методичної підготовки для реалізації нових, учнеорієнтованих методів навчання.

-Інфраструктура:

Фінські школи облаштовані для комфортного навчання: світлі, просторі класи, інтерактивне обладнання, вільні простори для комунікації.

В Україні значна частина шкіл має застарілу матеріально-технічну базу.

-Фінансування:

У Фінляндії на освіту виділяється стабільно високий відсоток ВВП.

В Україні освіта фінансується недостатньо, особливо на рівні місцевих бюджетів, що обмежує можливості для реформ.

-Соціальні очікування:

Батьки в Україні часто орієнтовані на оцінки, змагання, ЗНО, "знання заради тесту".

У Фінляндії акцент на добробуті учня, розвитку критичного мислення та соціальних навичок.

Що вже робиться?

Україна частково впроваджує фінський підхід через реформу НУШ (Нова українська школа) — більше свободи для вчителя, інтегроване навчання, акцент на навичках.

У деяких пілотних школах (часто в партнерстві з фінськими проєктами, як-от FINLAND UKRAINE TRUST) вже працюють над цими змінами.

Отож, на мою думку, впровадження фінської системи освіти в Україні у її первісному вигляді неможливе через соціальні, економічні та культурні відмінності. Проте адаптація окремих її елементів є не лише можливою, а й необхідною для модернізації української освіти. Для подолання цих бар'єрів необхідна цілісна стратегія, яка враховує український контекст та передбачає поступову, поетапну інтеграцію успішних елементів фінського досвіду. Лише за умови глибоких змін в управлінні освітою, підготовці вчителів та переосмисленні цінностей навчання можна говорити про ефективне запозичення фінської моделі. Ключем до успіху є поступовість, гнучкість та підтримка освітянського середовища. Як показує досвід Фінляндії, гідна освіта починається з гідного ставлення до вчителя.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гриценко І. В. Педагогічна модель Фінляндії: досвід для України // *Педагогіка і психологія*. – 2020. – №2(105). – С. 15–22.
2. Новікова Т. С. Фінська система освіти: чинники ефективності та можливості впровадження в Україні // *Освіта і суспільство*. – 2021. – №3. – С. 33–40.

Стукаленко Л.В.,
учитель англійської мови КЗ «Вінницький ліцей № 20»

ОСОБЛИВОСТІ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ: ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Однією з головних проблем, яка постає перед освітніми системами ХХІ століття, є пошук моделей, здатних забезпечити якісну, рівноправну й стійку освіту для всіх учасників освітнього процесу. На тлі глобальних викликів — таких як технологічна трансформація, зростання нерівності, демографічні зміни та міграція — особливої ваги набуває питання ефективної організації шкільної освіти, підготовки вчителів і розвитку навичок громадян упродовж життя. В цьому контексті приклад Фінляндії вважається однією з найбільш успішних і водночас унікальних освітніх моделей сучасності. Незважаючи на відносно скромні економічні ресурси, Фінляндії вдалося досягти високих результатів у міжнародних дослідженнях якості освіти, забезпечити соціальну рівність у доступі до знань та створити сприятливе освітнє середовище, яке ґрунтується на довірі, професіоналізмі та гуманізмі [1, с.7; 4, с.15].

Саме тому тема фінської системи освіти є надзвичайно актуальною для України, яка перебуває у процесі трансформації власної освітньої моделі в умовах війни, реформ та пошуку європейських орієнтирів. Перебування у Фінляндії в межах освітнього стажування дозволило глибше осмислити не лише структурні та концептуальні засади фінської системи, але й побачити їх у дії — через живий досвід спілкування з адміністрацією шкіл, учителями та учнями. Візити до початкових шкіл Тавастіла та Коріа, загальноосвітніх шкіл Лауріцала, Паппілансалмі і Калеванкангас, а також до старшої школи Lappeenranta Lyseon lukio надали унікальну можливість побачити, як принципи, закладені в офіційних документах, реалізуються у щоденній практиці навчання. Ще більшої глибини цьому аналізу надали сучасні аналітичні джерела, зокрема звіт Pauline Musset "Building Skills For All: A Review of Finland" (OECD Skills Studies) [1, с.10–14] та "Finnish Teachers and Principals in Figures. Reports and Surveys 2018:4" [2, с.3–5].

Фінська система освіти вирізняється передусім своїм цілісним підходом до

формування навичок упродовж життя. Як наголошує Musset, стратегія "навчання упродовж життя" не є просто декларацією — це національна політика, що охоплює всі вікові групи та всі етапи освіти [1, с.8]. Важливо, що в центрі цієї політики — не інституції, а людина як носій потенціалу та знань. Починаючи від раннього дитинства і завершуючи старшим віком, кожен громадянин Фінляндії має можливість навчатися, перекваліфіковуватись, розвиватися, отримувати підтримку і бути активним учасником суспільного життя [1, с.12].

На рівні базової і середньої освіти система характеризується надзвичайно високою якістю підготовки вчителів. Згідно зі звітом EDUFI, понад 90% фінських учителів мають магістерський рівень освіти, що включає ґрунтовну педагогічну, предметну й наукову підготовку [2, с.6]. Університетські програми педагогічного спрямування є дуже вибірковими — конкурс на них значно вищий, ніж на юридичні чи медичні спеціальності [3, с.41]. Цей фактор особисто підтвердила і атмосфера, яку вдалося відчути під час відвідування фінських шкіл: учителі тут не просто "виконавці програм", а справжні лідери освітнього процесу, яким надається значна автономія в плануванні уроків, виборі методів та оцінюванні учнів [2, с.9].

Ще однією яскравою рисою фінської системи є її інституційна гнучкість. Усі школи, які я мала змогу відвідати, функціонують у середовищі довіри між учасниками процесу [3, с.93]. У школі Коріа, наприклад, учителі самостійно формують освітнє середовище в класі: розташування меблів, організація простору, способи співпраці з батьками — все вирішується на рівні школи, без жорсткого централізованого контролю. У Lappeenranta Lyseon lukio вразила філософія "відповідального навчання", де учні беруть на себе ініціативу у виборі предметів, форм оцінювання та навчальних проєктів.

Окремої уваги заслуговує робота директорів фінських шкіл, яку описує звіт EDUFI. На відміну від ієрархічних моделей управління, типовими для багатьох країн, у Фінляндії директор виконує функції фасилітатора, координатора, наставника [2, с.10]. В загальноосвітніх школах Lauritsala Comprehensive School м. Лаппеєнранта та Паппілансалмі м. Хаміна, наприклад, директори відзначаються відкритістю та доступністю у спілкуванні, створюючи атмосферу довіри та взаємоповаги в колективі.

Не менш важливо, що фінська модель передбачає широку інклюзію та індивідуалізацію навчання. У загальноосвітній школі Калеванкангас, м. Міккелі вдалося побачити, як інтеграція дітей з особливими освітніми потребами здійснюється природно і без акцентування на "особливостях". Підтримка здійснюється як на рівні класу, так і школи в цілому, педагоги працюють спільно зі спеціалістами із корекційної педагогіки [5, с.6].

Усе вищезазначене дає підстави вважати, що ключем до успіху фінської системи освіти є не кількість реформ, а якість їх реалізації через глибокі інвестиції в людину — учителя, учня, керівника [1, с.17]. Це підтверджується і висновками звіту OECD, де наголошується, що найбільший виклик для багатьох країн полягає не в створенні нових програм, а в подоланні недовіри, фрагментарності підходів і відсутності системності у розвитку навичок [1, с.5].

Підсумовуючи викладене, варто зазначити, що досвід Фінляндії не є універсальною "формулою успіху", яку можна механічно імпортувати. Однак він є цінним джерелом орієнтирів і практичних рішень, які можуть бути адаптовані з урахуванням місцевого контексту. Для України особливо важливо взяти до уваги три стратегічні вектори фінської моделі:

- підвищення професійного статусу вчителя через якісну підготовку і підтримку;
- формування шкільної автономії та культури довіри;
- розвиток навичок упродовж життя як частини освітньої філософії, а не лише політики.

Використання цих ідей у формуванні нової освітньої парадигми в Україні може не лише підвищити якість навчання, але й сприяти утвердженню демократичних цінностей, соціальної згуртованості та людського розвитку в цілому.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Musset P. *Building Skills for All: A Review of Finland. OECD Skills Studies.* – https://drive.google.com/file/d/1Z057eDZBcFwjRcCsOaTEb6ObfJ_dqTs6/view?usp=drive_link
2. *Finnish Teachers and Principals in Figures: Reports and Surveys 2018:4 / Finnish National Agency for Education.* – Helsinki : EDUFI, 2018. 38 с. https://drive.google.com/file/d/1Z057eDZBcFwjRcCsOaTEb6ObfJ_dqTs6/view?usp=drive_link

3. *Sahlberg P. Finnish Lessons: What Can the World Learn from Educational Change in Finland? – New York : Teachers College Press, 2011. 174 с.*
4. *Equity and Quality in Education: Supporting Disadvantaged Students and Schools. – Paris : OECD Publishing, 2012. 165 с.*
5. *Takala M. The work of classroom assistants in special and mainstream education in Finland // British Journal of Special Education. 2007. Vol. 34, №1. – P. 50–57.*

Лало Г.В.,
*учителька біології Комунального закладу «Ліцей «Перспектива»
Світловодської міської ради» Кіровоградської області,
старший вчитель, вища кваліфікаційна категорія*

ФІНСЬКА МОДЕЛЬ ОСВІТИ ЯК ОРІЄНТИР ДЛЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

Сучасна українська освіта перебуває на етапі активного реформування, що вимагає орієнтації на міжнародний досвід і пошуку ефективних моделей організації освітнього процесу. Основною проблемою є невідповідність традиційних підходів до навчання потребам учнів та вимогам суспільства. У цьому контексті вивчення досвіду освітньої системи Фінляндії набуває особливої актуальності, адже ця країна неодноразово визнавалась лідером у міжнародних освітніх рейтингах завдяки гнучкості, інноваційності та орієнтації на всебічний розвиток учнів.

У рамках міжнародного наукового стажування мною було досліджено особливості фінської системи освіти, зокрема, застосування проєктного підходу в освітніх закладах Фінляндії, що є фундаментальним елементом фінської педагогіки. На відміну від традиційної моделі, орієнтованої на репродуктивне засвоєння знань, фінська система активно впроваджує міждисциплінарні проєкти, які сприяють формуванню критичного мислення, розвитку командної роботи та відповідальності за власне навчання. Такий підхід дозволяє не лише глибше засвоїти матеріал, а й формувати життєво необхідні компетентності.

Освіта у Фінляндії побудована на принципах рівного доступу, довіри до професії вчителя та ціннісного підходу до навчального процесу. У школах панує атмосфера спокою, співпраці та поваги, що в поєднанні з педагогічною автономією створює передумови для глибокого осмислення знань. Увага до благополуччя учня, помірне навчальне навантаження, гнучкі навчальні плани - усе це дозволяє уникати надмірного стресу й водночас забезпечувати високу якість освіти.

Фінську систему освіти вирізняє комплексний підхід до формування особистості, в основі якого лежать цінності довіри, відповідальності, автономії та рівності. Ключовими її особливостями є орієнтація на учня, індивідуалізація навчального процесу, педагогічна свобода, мінімізація зовнішнього контролю та акцент на професійному розвитку вчителя. Освітній процес у Фінляндії побудований не на конкуренції, а на співпраці, що сприяє формуванню соціальної згуртованості та позитивного ставлення до навчання.

Варто відзначити високий рівень довіри до педагогічних працівників, які мають змогу самостійно обирати форми й методи викладання, виходячи з потреб конкретного учня. Важливим елементом фінської моделі є також міждисциплінарність та використання інтегрованих форм навчання, які забезпечують зв'язок теорії з практикою. Такі підходи створюють підґрунтя для розвитку критичного мислення, творчості й самостійності здобувачів освіти.

Аналіз фінської моделі дозволяє виокремити низку аспектів, що можуть бути адаптовані до українського освітнього середовища. Насамперед, ідеться про посилення педагогічної автономії, що дає змогу вчителям гнучко реагувати на освітні виклики. Проектне навчання органічно інтегроване в освітній процес, а не функціонує як додаткова активність, що суттєво підвищує ефективність його реалізації. Також, потребує переосмислення й система оцінювання: варто змістити акцент із формального оцінювання на формувальне, спрямоване на розвиток внутрішньої мотивації й рефлексії. Також актуальним є розширення партнерства між школою, родиною та громадою, що є одним із визначальних чинників успішності фінської моделі.

Важливим чинником ефективної адаптації є підготовка педагогів до нових

професійних ролей. Йдеться не лише про опанування новітніх методик, а й про розвиток здатності працювати у зміненому освітньому контексті — з фокусом на компетентнісний підхід, гнучкість мислення й готовність до інновацій.

Отже, фінська модель освіти пропонує збалансовану систему, в якій поєднуються академічна якість, емоційний добробут і соціальна відповідальність. Її елементи можуть стати основою для глибокого осмислення й конструктивного реформування української освіти. Врахування культурних, соціальних та інституційних особливостей є запорукою успішної інтеграції таких підходів у систему освіти України. Впровадження окремих елементів фінської моделі, адаптованих до наших умов, здатне стати імпульсом до якісних змін у шкільній освіті, адже така модель освіти демонструє приклад збалансованого підходу до формування сучасного учня та професійного вчителя.

Стажування стало не лише джерелом нових знань, а й стимулом для формування критичного погляду на українську освітню систему. Застосування проєктного підходу як стратегії реформування освіти може стати одним із важливих кроків до створення навчального середовища, орієнтованого на розвиток потенціалу кожного.

Савчук М. Д.,
*магістрантка спеціальності «Філологія»
філологічного факультету ЧНУ ім. Ю. Федьковича*

«ТРИ КИТИ», НА ЯКИХ СТОІТЬ ФІНСЬКА ОСВІТА

Професор Паулі Кеттунен описує північну модель держави загального добробуту як продукт злиття трьох політичних ідеалів — «традицій звільнених селян, духу капіталізму й утопії соціалізму» [2, с. 52]. На основі цієї комбінації зародилися ключові принципи фінського суспільного договору: рівність, ефективність і солідарність. Достатньо навести кілька прикладів, щоби переконатися, що згадані принципи, є не абстрактними ідеями, а реальними практиками, які активно втілюються

на різних рівнях державної політики, зокрема й в освіті.

1. Рівність.

Доступність освіти. Всі діти, незалежно від місця проживання, соціально-економічного статусу родини чи стану здоров'я, мають рівні можливості для здобуття освіти. Показовим є той факт, що на якість надання освітніх послуг у Фінляндії не впливає кількість учнів у навчальному закладі. Найменша школа тут налічує близько десяти учнів, тоді як найбільша – понад 900, проте обидві укомплектовані необхідним обладнанням та навчальними матеріалами, мають пропорційне фінансування, кваліфікованих педагогічних працівників та підпорядковані єдиній системі освіти. Виходячи з принципу культурної рівності, функціонує також паралельна освітня система шведською мовою — від дитячого садка до університету. Крім того, держава враховує потреби корінних народів: на півночі країни представники саамської спільноти мають можливість здобувати освіту рідною мовою.

Інклюзивність. Під поняттям інклюзії (англ. *inclusion* – включення; франц. *inclusif* – той, хто включає в себе; лат. *include* – заключаю, включаю) розуміють процес активного включення в суспільні стосунки всіх громадян, незалежно від їхніх фізичних, інтелектуальних, культурних, мовних, національних та інших особливостей [1, с. 10]. У фінській системі освіти інклюзивність є невід'ємною частиною навчально-виховного процесу, в основі якого лежить переконання, що кожна дитина має право навчатися в загальноосвітній школі, зростати разом із ровесниками, бути інтегрованою у звичайне шкільне середовище. Для того, щоб це було можливим, у Фінляндії діє трирівнева система підтримки [5]:

- *загальна* (надається всім учням у межах звичайного навчального процесу)
- передбачає диференціацію завдань, індивідуалізацію темпу навчання, а також допомогу шкільного психолога чи спеціаліста за потреби;
- *посилена* (надається тим учням, що мають труднощі з концентрацією уваги, читанням, письмом) – передбачає розробку індивідуального навчального плану, заняття в малих групах (до 10 осіб у спареному класі), залучення вузьких фахівців (логопедів, соціальних педагогів), а також тимчасову адаптацію навчального середовища;

– спеціальна – (орієнтована на учнів з найбільшими освітніми труднощами або інвалідністю) – передбачає розробку індивідуальної траєкторії навчання школяра / школярки, використання ігрових методів навчання, заняття в малих групах (до 8 осіб), а також, за потреби, залучення асистента вчителя чи повністю адаптоване освітнє середовище.

Безкоштовне навчання. Навчання в підготовчому (нульовому) класі, базова загальна освіта, середня освіта є абсолютно безкоштовними, що гарантує рівний доступ до знань для всіх верств населення. Подальше навчання, зокрема у професійних та вищих навчальних закладах, також здебільшого безоплатне. Натомість виховання дітей в дошкільному закладі фінансується за змішаною моделлю: близько 25% витрат сплачує держава, решта покривається з місцевих бюджетів та внесків батьків (близько 15%, залежить від доходу та складу сім'ї), а для малозабезпечених родин послуги дитячих садків є безкоштовними [4, с. 25].

2. Ефективність

На відміну від багатьох країн, де продуктивність асоціюється з високою конкуренцією та стандартизованим тестуванням, у Фінляндії ефективність визначається як спроможність досягати освітніх цілей із мінімальним стресом та максимальною залученістю учня.

Одним із прикладів такої ефективності є структура навчального дня: фінські школярі проводять у школі менше часу, ніж їхні однолітки в більшості країн ОЕСР, однак демонструють стабільно високі результати [2, с. 105]. Згідно з дослідженням PISA (OECD, 2018), фінські підлітки посіли 7 місце (Україна ж опинилася на 39-му місці) за рівнем читання, математичних та природничих знань, попри відсутність національних тестувань до кінця шкільної освіти. Єдиним загальнонаціональним іспитом є іспит на атестат зрілості, що проводиться наприкінці середньої школи у віці 16-ти років. Дослідник Пасі Саберґ таку успішність пояснює тим, що головним критерієм якості державної освіти у Фінляндії є – «настільки добре учні вивчають те, що їм належить вивчити» [2, с. 87]. Наприклад, відвіданий мною узагальнювальний урок фінської мови в 4-му класі з теми «Синтаксис» мав таку структуру:

- 1) Привітання. Повідомлення теми уроку (1-2 хв)

2) Активізація опорних знань учнів. Усне опитування (5 хв)

3) Самостійна робота (30 хв). Організована наступним способом: у різних куточках класу знаходилися кольорові конуси з асоціативними картками навколо – учень кидав кольоровий кубик та підходив до конуса того кольору, що випав – далі обирав будь-яку асоціативну картку – повертався з карткою до свого робочого місця та складав на основі зображення речення – завдання повторювалося спочатку.

4) Узагальнювальна бесіда (3 хв)

5) Перегляд та обговорення щоденних новин (5 хв)

Продемонстрована вище структура, підкреслює важливість помірного темпу та відпрацювання навичок через їх багаторазове повторення у фінській методиці навчання. Одноманітність завдань не вплинули на зниження працездатності та активності учнів через інтерактивність і постійний рух. Такий підхід дозволяє зосередитись на глибокому осмисленні матеріалу, вчить застосовувати здобуті знання на практиці, сприяє розвитку креативності й асоціативному мисленню.

Іншим ключовим інструментом реалізації принципу ефективності є довіра до вчителя. Фіни інвестують у якісну педагогічну освіту – лише 11% абітурієнтів стають студентами педагогічних вишів, пройшовши непростий конкурсний відбір, а також обов'язковим є здобуття магістерського ступеня [3]. Саме тому вчителі мають високий рівень автономії у виборі методів навчання та адаптації програми під потреби конкретного класу, що значно підвищує гнучкість і результативність навчального процесу.

Ще один аспект — мінімізація бюрократії. Замість численних директив згори, муніципалітети мають право самостійно вирішувати, як реалізовувати навчальні програми, виходячи з реальних потреб своїх громад. До прикладу, у сільських місцевостях на уроках трудового навчання більше уваги приділяють роботі з деревом, оскільки ліси займають 72% території Фінляндії.

3. Солідарність

Одним із інструментів реалізації цього підходу є архітектурне планування шкіл. У фінських навчальних закладах великого значення надають відкритим, спільним просторам. Це місця, де учні різного віку можуть проводити перерви, обговорювати

спільні проєкти, читати або просто спілкуватися. Завдяки такій організації простору формується горизонтальна взаємодія, що стирає бар'єри між класами, віковими групами та навіть певною мірою між учнями й учителями. Як свідчать дані Національного агентства з питань освіти Фінляндії (EDUFI), наявність таких просторів позитивно впливає на міжособистісні зв'язки та знижує рівень булінгу. Крім того, у багатьох школах діє заборона на користування мобільними телефонами під час уроків і навіть на перервах — це сприяє живому спілкуванню й зменшує соціальну ізоляцію.

Ще один приклад – спільні щоквартальні теми, які запроваджуються на рівні всієї школи. Наприклад, протягом чверті одна зі шкіл в м. Лаппеєнранта працювала над темою «Говори привітно». Ця ініціатива охоплює усі рівні комунікації: від ранкових привітань до спілкування в соцмережах. А креативні завдання, плакати у коридорах та рольові ігри підкріплюють спільне ціннісне налаштування.

Такі наскрізні принципи фінської освіти, як рівність, ефективність і солідарність, активно реалізуються в повсякденному навчальному процесі через забезпечення рівних можливостей, підтримку кожного школяра та формування атмосфери взаємоповаги та єдності.

Натомість українська система освіти досі перебуває в доволі турбулентному стані, що супроводжується взаємною недовірою між усіма учасниками навчального процесу – вчителями, батьками, учнями та управлінцями. Ідеї рівності часто розходяться з практикою, ефективність підмінюється формалізмом, а солідарність — індивідуальним виживанням в умовах хронічного браку ресурсів. Реформи впроваджуються за політичним імпульсом, а не внаслідок ідеологічно вмотивованої необхідності, як це сталося у Фінляндії.

І питання не в тому, щоб запозичити фінські, британські чи польські принципи, а в тому, щоби переосмислити своє історичне минуле та культурну спадщину й визначити на цьому ґрунті власні морально-етичні й ціннісні орієнтири, якими буде пронизана вітчизняна освіта у довгостроковій перспективі. Для цього насамперед потрібно чесно собі відповісти на запитання:

- Яке суспільство ми хочемо бачити через 5-10-20-50 років?
- Які колоніальні травми минулого заважають нам рухатися вперед?

- У яких сферах ми прагнемо стати №1 у глобальному світі?
- Які риси ми хочемо плекати в собі як нація? А які негативні національні риси хочемо подолати?
- Як ми можемо залучити підприємства та громадські організації до освітніх ініціатив?
- Як спонукати учнів вчитися впродовж всього життя?
- Які соціальні рішення необхідно ухвалити, аби освіта стала реальним рушієм змін тощо?

У цьому контексті слушною видається думка, яку висловив Пасі Саберг: «Коли йдеться про освітню трансформацію, краще мати власну мрію, ніж позичати її в інших» [2, с. 33]. Тож фінський успіх — це не лише освітній, а глибоко суспільний проєкт, у якому освіта стала відображенням загальної згоди щодо майбутнього, адже «людські здібності й інтелект завжди розкриваються до рівня, якого вимагає суспільство, а системи освіти лише відображають ці межі й потреби» [2, с. 49]. Українське суспільство поки лише намагає таку згоду, що пояснює фрагментарність і суперечливість змін у освітній політиці.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Порошенко М. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ : Агентство «Україна», 2019. 300 с. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/inkluzyvne-navchannya/posibniki/inklyuziyavnz.pdf> (Дата звернення: 15.04.2025)
2. Салгері П. Фінські уроки 2.0 : Чого може навчитися світ з освітніх змін у Фінляндії : наук. ред. Р. Б. Шиян / 2-ге вид. Харків : Ранок, 2019. 240 с.
3. Щур В. Освітні мандри до Фінляндії, 2017. URL: <https://nus.org.ua/2017/12/20/osvitni-mandry-do-finlyandiyyi/> (Дата звернення: 18.04.2025)
4. European Agency for Special Needs and Inclusive Education, 2023. Country System Mapping Country Report: Finland. Odense, Denmark. URL: <https://www.european-agency.org/sites/default/files/CSM%20Country%20Report%20Finland.pdf> (Дата звернення: 20.04.2025)
5. Finland's Approach to Special Needs & Inclusion, 2022. URL: <https://www.heischools.com/blog/finlands-approach-to-special-needs-inclusion> (Дата звернення: 18.04.2025)

Грохольський В. О.,
магістр педагогіки середньої освіти,
вчитель математики у КЗКМР Кагарлицький ліцей №3
Мишелова С. О.,
магістриня математики,
вчителька математики у Великодимерському ліцеї

ОСВІТА, ЩО ТВОРИТЬ СУСПІЛЬСТВО: АНАЛІТИЧНИЙ ПОГЛЯД НА ФІНСЬКУ МОДЕЛЬ У КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОГО СТАЖУВАННЯ

Сучасні освітні системи мають відповідати викликам часу: технологічним, соціальним, культурним. Водночас вони повинні залишатися людиноцентричними, інклюзивними та відкритими до змін. Саме в цьому контексті актуальним є аналіз особливостей фінської системи освіти, яка неодноразово визнавалася однією з найуспішніших у світі. Проблема, що постає перед багатьма країнами, — це пошук балансу між академічною ефективністю, психоемоційним добробутом учнів та підготовкою до життя в демократичному суспільстві. Саме цей баланс Фінляндії вдалося реалізувати, що і стало предметом аналізу під час міжнародного стажування.

Фінська модель освіти формувалася не стільки як інструмент підготовки кваліфікованих кадрів, скільки як механізм розбудови демократичного, щасливого суспільства. У ньому дитина — не "об'єкт" впливу, а повноцінна особистість. Замість традиційної авторитарної педагогіки тут культивується принцип співпраці, критичного мислення та проєктного підходу. Освітнє середовище пристосоване до потреб дитини — і не лише фізично (наприклад, у фінських школах діти можуть бути в шкарпетках замість обов'язкового взуття), а й емоційно: учень має право на комфорт, думку, автономію. Це не другий дім, а важлива частина життя, у якій дитина не мусить пристосовуватись до абсурдних норм — середовище адаптується під неї.

Фінляндія — країна, де освіта не просто дає знання, а формує громадянина. Студентські квести з нашивками, які можна отримати за проходження командних завдань, — це не просто розваги. Це формування soft skills: взаємодії, планування, рефлексії. Це середовище, де ректор може вдягти символічний костюм, щоби показати

студентам: він поруч, він частина процесу. Така неформальність — не про хаос, а про довіру, яка лежить в основі фінської моделі.

Автономія фінських університетів, хоч і за підтримки держави, — ще один вияв цієї довіри. Вони самостійно визначають зміст і методи навчання, зосереджуючись на проблемно-орієнтованому навчанні. Тут студенти не "отримують знання", а "досліджують світ" разом із викладачами. Такий підхід не лише розвиває компетентності, а й формує культуру спільної відповідальності за процес.

Фінляндія не зупиняється на досягнутому: міжнародні студенти, які приїжджають сюди, надають оцінку 9.2 із 10 — найвищу в Європі. І це не лише про академічну якість, а й про систему підтримки: доступне житло, професійні студентські сервіси, інтеграція у студентські спільноти, дозвілля, спорт, культура. Освітній процес тут — не ізольований, він вплетений у повсякденне життя.

Особливої уваги заслуговує інклюзивність фінської освіти. Тут не просто "враховують потреби", а створюють простори, де кожен — частина цілого. Це помітно й у гендерному аспекті: у суспільстві, де щастя є цінністю, жінки не лише видимі — вони всюди, бо є повноправними учасницями всіх процесів. Такий підхід починається не з вищої освіти, а з дитячого садка, де формуються цінності, моделі поведінки та бачення світу.

Отже, фінська система освіти — не лише приклад ефективної організації навчального процесу, а й доказ того, що освіта може бути фундаментом щасливого суспільства. Її сила — у довірі, гнучкості, інклюзивності та свободі. Міжнародне стажування дало змогу побачити цю модель зсередини, відчувати її людяність і функціональність, а також зрозуміти, що справжні зміни починаються з середовища — фізичного, соціального, емоційного.

Для країн, які прагнуть модернізувати власні освітні системи, Фінляндія — це не ідеал, а приклад, якого можна торкнутись, осмислити та адаптувати. Впровадження проєктного підходу, розвиток освітніх практик, що формують цілісну особистість, і розширення прав дитини у навчальному процесі — це ключі до того, щоб не лише реформувати школу, а й будувати нове суспільство, у якому буде місце для всіх, окрім тих, хто дискримінує інших.

Пижова І.В.,
*вчитель початкових класів, спеціаліст вищої категорії,
Комунального закладу загальної середньої освіти
"Лицею № 14 імені Івана Огієнка Хмельницької міської ради"*

ФІНСЬКА СИСТЕМА ОСВІТИ: ШЛЯХ ДО РІВНОСТІ ТА УСПІХУ

У сьогоднішній перед освітою стоять складні виклики, вимагаючи від системи не лише передачі знань, а й формування компетентної, самостійної та відповідальної особистості. У цьому контексті особливий інтерес викликає досвід Фінляндії, яка демонструє вражаючі результати в міжнародних порівняльних дослідженнях якості освіти, таких як PISA. Проблема полягає у розумінні глибинних чинників, що зумовлюють цей успіх, та можливості їх адаптації в інших освітніх контекстах. Обґрунтування цієї проблемної ситуації полягає у необхідності пошуку ефективних стратегій реформування існуючої в Україні освіти, спрямованих на підвищення її якості та забезпечення рівних можливостей для кожної дитини. Фінський досвід, заснований на принципах довіри, автономії та орієнтації на потреби учня, може слугувати цінним орієнтиром у цьому процесі.

Стажування у Фінляндії дало змогу безпосередньо ознайомитися з особливостями організації освітнього процесу, шляхом спілкування з педагогами, адміністрацією шкіл та представниками освітніх органів. Спостереження та аналіз отриманої інформації дозволяють виокремити ключові аспекти, що вирізняють фінську систему освіти та сприяють її високій ефективності.

Однією з фундаментальних засад фінської освіти є принцип рівності. Він реалізується на всіх рівнях системи, починаючи з раннього дитинства. Дошкільна освіта є доступною та якісною для всіх дітей, незалежно від їхнього соціально-економічного статусу чи місця проживання. Відсутність жорсткого відбору до школи, єдині стандарти фінансування та забезпечення ресурсами для всіх навчальних закладів сприяють створенню рівних стартових умов для кожної дитини. Як зазначає Пасі Салберг, один із провідних фінських експертів у галузі освіти, "рівність є не лише моральним імперативом, але й прагматичною стратегією, що забезпечує максимальне

розкриття потенціалу кожного учня" [7, с. 35].

Важливим елементом є високий статус та якісна підготовка вчителів. Професія педагога у Фінляндії є престижною та висококонкурентною. Вчителі мають високий рівень освіти (магістерський ступінь є обов'язковим), проходять ретельний відбір та постійно підвищують свою кваліфікацію. Їм надається значна автономія у виборі методів навчання та розробці навчальних планів, що сприяє творчому підходу до педагогічної діяльності та врахуванню індивідуальних потреб учнів. Довіра суспільства до вчителя є надзвичайно високою, що звільняє його від надмірного контролю та бюрократичного тиску.

Фінська система освіти характеризується орієнтацією на потреби учня та індивідуалізацією навчання. У класах панує атмосфера співпраці та взаємопідтримки. Учителі приділяють значну увагу виявленню індивідуальних особливостей кожної дитини, її сильних та слабких сторін, фокус робиться саме на сильні сторони дитини, тоді як на слабких акцент не ставиться. Раннє виявлення та підтримка дітей з особливими освітніми потребами є пріоритетом. Широко застосовуються диференційовані завдання, проекти, групова робота, що сприяє активному залученню учнів до навчального процесу та розвитку їхньої самостійності. Формальне тестування та оцінювання не є самоціллю, а слугують інструментом для відстеження індивідуального прогресу учня та коригування навчального процесу.

Значну роль відіграє атмосфера довіри та співпраці між усіма учасниками освітнього процесу: учнями, вчителями, батьками та адміністрацією школи. Батьки активно залучаються до шкільного життя, підтримують своїх дітей та співпрацюють з учителями.

Державні освітні стандарти є загальними та визначають лише основні цілі та очікувані результати навчання. Школи мають значну автономію у розробці власних навчальних програм та виборі методів навчання. Це дозволяє їм гнучко реагувати на потреби учнів та місцеві умови.

Аналізуючи, можна зробити висновок, що успіх фінської системи освіти ґрунтується на комплексному підході, який включає:

- Пріоритетність освіти на державному рівні та значні інвестиції в цю

галузь.

- Забезпечення рівних можливостей для всіх учнів.
- Високий рівень підготовки та соціальний статус вчителів.
- Орієнтація на потреби учня та індивідуалізація навчання.
- Створення атмосфери довіри та співпраці.
- Надання школам значної автономії та відсутність надмірного контролю.

Підсумовуючи, фінська система освіти є яскравим прикладом того, як послідовна реалізація принципів рівності, довіри, автономії та орієнтації на потреби учня може призвести до високих результатів.

Використання фінського досвіду в українському освітньому контексті можна такими змінами:

1. Підвищення соціального статусу та якості підготовки вчителів.
2. Потрібно продовжувати роботу над вирівнюванням фінансування шкіл, забезпеченням їх сучасними ресурсами.
3. Впровадження принципів індивідуалізації та диференціації навчання.
4. Зміцнення довіри та співпраці між усіма учасниками освітнього процесу.
5. Надання школам більшої автономії у питаннях організації навчального процесу.

Впровадження цих та інших аспектів фінського досвіду, з урахуванням національних особливостей та контексту, може стати важливим кроком на шляху до побудови якісної та ефективної системи освіти в Україні, здатної забезпечити всебічний розвиток кожної дитини та підготувати її до успішного життя у сучасному світі.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Єльнікова Г. В. *Теоретико-методологічні засади управління якістю загальної середньої освіти: монографія*. Київ: Педагогічна думка, 2012. 320 с.
2. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://www.google.com/search?q=https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-viii> (дата звернення: 30.04.2025).
3. Калмикова Л. О., Набока Л. Я. *Фінська модель освіти як орієнтир реформування вітчизняної школи. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*.

2018. Вип. 63. С. 125-131.

4. *Нова українська школа: poradnik для вчителя / за ред. О. Я. Савченко. Київ: УОВЦ «Оріон», 2018. 224 с.*
5. *Овчарук О. В. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. Київ: «К.І.С.», 2004. 112 с.*
6. *Пуховська Л. П. Професійна підготовка вчителів у країнах Європейського Союзу: монографія. Київ: Педагогічна думка, 2007. 272 с.*
7. *Simola H. The Finnish Education System and PISA: Paradoxes and Possibilities. European Educational Research Journal. 2005. Vol. 4, № 1. P. 69-84.*

Томіліна Т.М.,
вчитель початкових класів, Школа І- ІІІ ст. № 219 м. Києва

ОСОБЛИВОСТІ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ

Сьогодні українська система освіти перебуває на етапі реформування, тому актуальним стає вивчення успішного досвіду інших країн. Однією з найуспішніших моделей вважається фінська система освіти, яка стабільно займає високі позиції у світових рейтингах якості. Проблема, що постає перед українською освітою, полягає у пошуку ефективних механізмів створення безпечного, інклюзивного та учнецентричного освітнього середовища. Стажування у Фінляндії дозволило ознайомитися з низкою рішень, які забезпечують якість освіти та водночас підтримують гармонійний розвиток кожної дитини.

Одним із найвразливіших аспектів фінської системи стала шкільна інфраструктура. Фізичне середовище навчання — це не лише будівлі, але й простір, де дитина почувається вільною, захищеною, заохоченою до розвитку. Школи у Фінляндії мають продуману архітектуру, сучасне обладнання, зони відпочинку, окремі простори для групової роботи, а також умови для інклюзивного навчання. Освітній простір створено не для контролю, а для підтримки, розвитку самостійності й креативності [3, с. 98].

Ще одним ключовим фактором є добробут учнів — як фізичний, так і емоційний. Шкільна система побудована так, аби зменшити стрес, не перевантажувати дітей, забезпечити баланс між навчанням і відпочинком. Важливою складовою є гаряче харчування, психологічна підтримка, невеликі домашні завдання, а головне — довіра до дитини [2, с. 52].

Варто окремо наголосити на високій автономії вчителів. У Фінляндії педагоги мають академічну свободу у виборі методів, форм і темпів навчання. Держава повністю довіряє вчителю як фахівцю, який найкраще знає потреби своїх учнів. Це формує почуття відповідальності, професійної гідності та стимулює до постійного саморозвитку. Вчителі не перевантажені звітністю, натомість мають час і ресурс на методичну підготовку та спілкування з учнями. На відміну від української практики, де вчитель часто є центральною фігурою процесу і виконавцем державної політики, фінський учитель — це партнер, що підтримує особистісний розвиток учня [1, с. 115].

Особливо вразив підхід до дитини як до особистості з власними бажаннями й потребами. Учнім дозволено вибирати напрямки діяльності, навчальні проєкти, а також самостійно визначати зони інтересу. Освіта не зорієнтована лише на результат, а насамперед — на розвиток дитини, її внутрішню мотивацію до навчання [3, с. 120].

Особливої уваги заслуговує початкова школа у Фінляндії, яка вважається найважливішим етапом освітнього становлення. Формальне навчання починається з 7 років, але діти до цього віку перебувають у якісно організованих дошкільних закладах, де наголос робиться на грі, соціалізації та добробуті. У перші роки навчання основна мета — не оцінки, а адаптація, формування позитивного ставлення до школи та довіри до вчителя. Вивчення предметів відбувається у невимушеній формі, часто через проєкти, інтегроване навчання, дослідження. Вчитель не диктує, а веде за собою; не карає — а допомагає [1, с. 119].

Фінські початкові школи дотримуються принципу "менше — краще": менше підручників, менше контролю, але більше діалогу, часу на роздуми, відпочинку. Навчальні дні коротші, у класах переважає емоційно безпечна атмосфера. Домашні завдання у початкових класах — рідкісне явище, що компенсується активною участю дітей у групових заняттях, читанні, іграх. Дитину не карають за помилки — навпаки,

вчитель допомагає розглядати їх як природну частину процесу навчання.

Ключову роль відіграє вчитель початкових класів, який є наставником, підтримкою та прикладом для наслідування. Вчителі мають високу кваліфікацію: усі повинні мати магістерський ступінь. Їхня професія користується престижем у суспільстві, що суттєво відрізняє фінську модель від української, де вчитель ще не завжди має достатню суспільну підтримку та авторитет. У Фінляндії педагог — це авторитетна фігура, якій довіряють і батьки, і держава, і самі діти [3, с. 132].

Однією з важливих складових освітнього середовища у Фінляндії є високорозвинена система бібліотек. Кожна школа має доступ до сучасної бібліотеки, де діти можуть читати, навчатися та проводити час у комфортному інформаційному просторі. Крім того, шкільні бібліотеки активно взаємодіють із муніципальними — у більшості населених пунктів вони відкриті й доступні для кожного. Бібліотеки у Фінляндії — це не просто місця для зберігання книг, а справжні культурні центри, що заохочують до читання, самопізнання, критичного мислення та комунікації [5].

Порівняння з українською системою освіти дозволяє чітко побачити основні виклики. Попри впровадження концепції Нової української школи, освітній простір у більшості шкіл досі не відповідає потребам сучасної дитини. Учні часто перебувають у перевантаженому, знеособленому середовищі, де домінує контроль, а не підтримка. Вчитель залишається виконавцем програм, а не їхнім повноцінним автором. Недостатній рівень автономії, обмеженість ресурсів, надмірна бюрократія — усе це гальмує розвиток системи [2, с. 54].

Разом з тим, українська освіта має потенціал до змін. Аналіз фінського досвіду показує: не кошти вирішують усе, а чітко визначені цінності, довіра до вчителя, повага до дитини, продумана політика на всіх рівнях. Те, що здається мрією, насправді є результатом цілеспрямованої державної стратегії [3, с. 10].

Отже, фінська система освіти демонструє ефективний приклад того, як побудувати гуманну, гнучку, результативну модель навчання, орієнтовану на дитину. Вона засвідчує, що успішна освіта можлива лише за умов довіри, автономії, партнерства й сталості. Українській освіті варто адаптувати ці принципи з урахуванням національного контексту. Такий підхід дозволить наблизитися до

створення системи, у якій кожна дитина почуватиметься щасливою, а кожен вчитель — вільним і визнаним фахівцем [1, с. 122].

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сахарук О. В. Фінська система освіти: досвід для України // *Освітологічний дискурс*. 2020. № 3–4. С. 113–122.
2. Поніманська Т. Фінська модель шкільної освіти: структура, зміст, підходи // *Педагогічний вісник*. 2021. № 2. С. 48–55.
3. Sahlberg, P. *Finnish Lessons: What Can the World Learn from Educational Change in Finland?* – Teachers College Press, 2011.
4. Official site of Finnish National Agency for Education – <https://www.oph.fi>
5. Ministry of Education and Culture of Finland. Public Libraries in Finland. – <https://okm.fi>

Чорна Н.М.,

«Учитель методист», вчитель початкових класів, Луб'янський ліцей Раївської сільської ради Синельниківського району Дніпропетровської області

Гусак А.А.,

Вчитель англійської мови, Луб'янський ліцей Раївської сільської ради Синельниківського району Дніпропетровської області

Голубенко Н.О.,

Педагог-організатор, Луб'янський ліцей Раївської сільської ради Синельниківського району Дніпропетровської області

ПІДГОТОВКА ДО ЖИТТЯ, А НЕ ДО ІСПИТІВ

Фінська система освіти давно стала прикладом для наслідування завдяки своєму гаслу «Навчання не для іспиту, а для життя». Цей принцип стає орієнтиром для освітян, які прагнуть створити школу, що розвиває людину, а не просто учня. Освітній процес тут вибудовується не навколо оцінок, а навколо розвитку особистості, її життєвих навичок, емоційного інтелекту та здатності бути активним громадянином [1, с.15].

Фінська школа будується на відповідальності й довірі – між учителем і учнем, батьками – школою, школою і державою. В освітніх закладах **відсутні стандартні**

іспити до 16 років, немає жорсткої системи зовнішнього оцінювання. Замість цього робиться акцент на **індивідуальному підході, дослідницькому навчанні, роботі в малих групах, емоційному благополуччі учнів** [2, с. 33–34]. Дітей вчать критично мислити, вирішувати життєві ситуації, працювати в команді та відповідально ставитися до навколишнього світу. Велика увага приділяється емоційному здоров'ю. Навчальне середовище комфортне, темп навчання помірний, багато часу відводиться на відпочинок, ігри, рефлексію. Учень не боїться помилитися – бо це частина процесу навчання. У центрі – дитина з її потребами, а не система з її вимогами.

Батьки не втручаються в освітній процес, адже вони цілком довіряють школі й учителям. Спілкування з батьками відбувається через державну електронну систему, у якій розміщуються відомості про досягнення учня, його прогрес, зауваження.

Школа – це не конвеєр знань, а середовище, де дитина розвивається всебічно: емоційно, соціально, інтелектуально. Формування мотивації до навчання дитини у школі не з'являється автоматично – це ключовий фактор її успішності, адаптації до шкільного середовища та бажання вчитися впродовж життя. У шкільному віці мотивація часто змінюється: з віком знижується природна допитливість, і зростає роль зовнішніх впливів – вчителів, однокласників, оцінювання. Ось основні напрями формування навчальної мотивації у фінській системі освіти:

- психологічно комфортне середовище,
- роль вчителя,
- цікаві методи навчання,
- зв'язок з реальним життям,
- поступовий розвиток внутрішньої мотивації,
- індивідуальний підхід,
- підтримка успіху,
- залучення до участі в позакласному житті,
- партнерство зі школою з боку батьків.

Найефективніший підхід - поєднання психологічної підтримки, творчого підходу до навчання, прикладу дорослих та можливостей для самореалізації дитини.

Вчителі мають високу автономію, працюють за гнучкими програмами,

впроваджують міжпредметні теми-проекти, що наближені до реального життя [3, с. 41–42]. У результаті учні не просто запам'ятовують факти, а навчаються застосовувати знання на практиці: управляти власними емоціями, обирати раціональні рішення, критично мислити [1, с. 61].

Таке навчання орієнтоване на майбутнє – підготовку до життя в суспільстві, де важливим є співпраця, адаптивність, стійкість і самоосвіта [4]. Вчителі формують в учнях відповідальність, самостійність, навички планування та рефлексії, а не підготовку то тестів [3, с. 87].

Сучасному суспільству потрібні не просто «знаючі», а «дієздатні» громадяни: гнучкі, креативні, стійкі до змін. Фінський досвід показує: **розвивати в учнях людяність, гнучкість, бажання вчитися – важливіше, ніж готувати до іспитів.**

Україна на шляху реформ – концепція НУШ має багато спільного з фінською моделлю. Але нам ще варто вдосконалити оцінювання, підготовку вчителів, шкільне середовище, зменшити навантаження. У центрі освіти має бути дитина – з її потребами, інтересами [5, с. 29].

Фінська система освіти – це приклад того, як школа може виховувати не просто учня, а особистість. Освіта, що спрямована на життя, формує сильних громадян. Це не лише про знання, а про здатність використовувати їх для змін. І саме така освіта сьогодні потрібна Україні.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Салберг П. Фінські уроки. Що може світ дізнатися з освітньої реформи у Фінляндії. Львів: Видавництво Старого Лева, 2018. 240 с.
2. OECD. Education Policy Outlook: Finland 2020. OECD Publishing, 2020. 36 с.
3. Finnish National Agency for Education. National Core Curriculum for Basic Education 2014. Helsinki, 2016. 275 с.
4. BBC Future. The secret to Finland's world-beating education system URL: <https://www.bbc.com/future>.
5. Концепція «Нова українська школа»: Міністерство освіти і науки України. К., 2016. 40 с.

Федюніна А. С.,
*вчитель початкових класів, вчитель-методист,
Школи I-III ст. №219 Оболонського р-ну м.Києва*

ОСОБЛИВОСТІ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ

У сучасному світі, що динамічно змінюється, постає проблема ефективного функціонування системи освіти, здатної адаптуватися до викликів ХХІ століття. У цьому контексті система освіти Фінляндії викликає значний інтерес як приклад інноваційного, учнецентричного підходу. Вивчення фінського досвіду дає змогу не лише ідентифікувати ключові фактори її успішності, але й осмислити шляхи вдосконалення національних освітніх систем.

Фінська система освіти унікальна завдяки своїй філософії довіри, автономії та рівності. Однією з найвизначальніших її рис є відсутність централізованого контролю та стандартизованого оцінювання в початковій і середній школі. Учителі мають повну автономію у виборі методик і підходів до викладання, що сприяє творчості та індивідуальному підходу до кожного учня. Таке середовище формує атмосферу довіри, в якій учні не бояться помилок і мають мотивацію до самостійного навчання.

Другою ключовою особливістю є висока якість педагогічної освіти. У Фінляндії професія вчителя є однією з найпрестижніших. До педагогічних вишів потрапляють лише найкращі абітурієнти, а підготовка триває не менше п'яти років з обов'язковими практиками, науковими дослідженнями та акцентом на педагогічну рефлексію. Це забезпечує високий рівень професіоналізму та здатність педагогів адаптуватися до потреб конкретного класу.

Не менш важливим чинником є принцип рівності. Усі учні, незалежно від соціального статусу чи місця проживання, мають рівний доступ до якісної освіти. Школи фінансуються державою, а підручники, харчування та транспорт є безкоштовними. Такий підхід мінімізує освітню нерівність і сприяє соціальній згуртованості.

Фінська система також має чітку і логічну структуру освітніх рівнів, що сприяє послідовному розвитку дитини на кожному етапі. Освіта починається з дошкільного

виховання (*varhaiskasvatus*), що охоплює дітей віком від народження до 6 років. Цей рівень акцентує увагу не стільки на академічному навчанні, скільки на розвитку соціальних, емоційних і моторних навичок через гру, творчість і досвід. Дошкільна освіта є гнучкою й індивідуалізованою, і її мета — закласти основу для подальшого навчання та соціалізації.

У віці 6 років діти вступають до підготовчої освіти (*esiopetus*), обов'язкової з 2015 року. Це проміжний етап між дитячим садком і школою, де діти знайомляться з навчальним середовищем у м'який та ненасильницький спосіб. Програма побудована так, щоб розвивати впевненість у власних силах, комунікаційні навички, здатність до співпраці, а також готовність до шкільного навчання.

Основна загальна освіта складається з початкової школи (*alakoulu*) — 1–6 класи, і середньої школи нижчого ступеня (*yläkoulu*) — 7–9 класи. На цьому етапі всі учні навчаються за однаковою програмою без поділу за рівнем академічної підготовки. Навчання орієнтоване на міждисциплінарність, розвиток критичного мислення, вирішення проблем і роботу в команді. Особлива увага приділяється добробуту учнів, а шкільне середовище підтримує індивідуальні освітні траєкторії завдяки гнучкості програм і залученню спеціалістів підтримки.

Після 9 класу учні можуть обрати один із двох напрямків середньої освіти верхнього ступеня: академічний ліцей (*lukio*) або професійно-технічні училища (*ammattillinen koulutus*). Обидва напрями є безкоштовними та мають високу якість підготовки. Академічна траєкторія готує до вступу у вищі навчальні заклади, а професійна — до отримання практичних навичок і виходу на ринок праці. Варто підкреслити, що обидва шляхи мають однакову цінність у фінському суспільстві.

Вища освіта у Фінляндії представлена університетами академічного спрямування та університетами прикладних наук. Вона є доступною завдяки відсутності плати за навчання для громадян ЄС та фінансовій підтримці студентів. Фокус робиться на дослідницькій діяльності, міждисциплінарності, інноваціях і міжнародному співробітництві.

Фінська система також приділяє увагу психоемоційному добробуту учнів. Навчальний процес побудований так, щоб уникати перевантаження: коротші навчальні

дні, менше домашніх завдань, тривалі перерви між уроками. Велика увага приділяється розвитку навичок життя, емоційного інтелекту та міжособистісної взаємодії.

Варто також згадати гнучку й інклюзивну модель освіти, що передбачає надання додаткової підтримки тим учням, які її потребують. Асистенти вчителів, спеціальні педагоги та психологи активно залучені в освітній процес, забезпечуючи індивідуалізований підхід та підтримку.

Вивчаючи фінську модель, важливо не лише захоплюватися її досягненнями, а й критично осмислювати, що з цього досвіду може бути ефективно адаптовано до українських реалій. Насамперед, Україні варто перейняти підхід до довіри та автономії вчителя, що передбачає професійну свободу та відповідальність педагогів. Також надзвичайно актуальним є впровадження інклюзивних освітніх практик, орієнтованих на підтримку кожного учня, а не на уніфікований підхід. Важливо розвивати інститути супроводу в освіті — психологів, асистентів учителя, соціальних педагогів. Не менш суттєвим є перенесення акценту з тестоцентричної моделі на формування навичок життя, добробуту та критичного мислення. І, звичайно, реформа педагогічної освіти має стати пріоритетом: лише підготовлений і мотивований вчитель здатен стати агентом змін у системі. Запозичення цих елементів потребує політичної волі, інституційної підтримки та часу, але здатне суттєво підвищити якість української освіти.

Підсумовуючи, фінська система освіти вирізняється цілісним і гуманістичним підходом, орієнтованим на розвиток особистості, а не лише на академічні досягнення. Її успішність ґрунтується на комплексному підході, що охоплює професіоналізм учителів, рівність можливостей, довіру до учасників освітнього процесу та фокус на благополуччі дитини. Для України досвід Фінляндії є цінним джерелом ідей для розбудови сучасної, ефективною та справедливою системи освіти.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Sahlberg P. *Finnish Lessons 2.0: What Can the World Learn from Educational Change in Finland?* New York: Teachers College Press, 2015. 264 p.
2. Sahlberg P. *The Fourth Way of Finland* // *Journal of Educational Change*. 2011. Vol. 12(2). P. 173–185.

3. Niemi H. The Finnish Teacher Education // *Journal of Education for Teaching*. 2012. Vol. 38(4). P. 409–421.
4. Ministry of Education and Culture, Finland. *Finnish Education System* [Електронний ресурс]. 2023. URL: <https://minedu.fi/en/education-system>
5. Finnish National Agency for Education. *Education system in Finland* [Електронний ресурс]. 2023. URL: <https://www.oph.fi/en/education-system>

Лазорик Р.М.,
*студентка кафедри спеціальної та інклюзивної освіти,
спеціальності «Олігофренопедагогіка»;
Український державний університет імені Михайла Драгоманова*

ОСОБЛИВОСТІ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ

Фінська система освіти вже понад два десятиліття є предметом уваги освітян усього світу. Причина цього — стабільно високі результати фінських школярів у міжнародних рейтингах, таких як PISA, а також глибоко гуманістичний і практикоорієнтований підхід до навчання. Проблематика, яку розкриває ця система, стосується якості освіти в умовах рівності, довіри та відсутності надмірного зовнішнього контролю. У цьому есе я прагну проаналізувати ключові особливості фінської освіти, визначити їх цінність для світової педагогіки та зробити висновки щодо можливості адаптації певних підходів у контексті української школи.

Однією з найбільш вражаючих особливостей фінської моделі є довіра до вчителя. На відміну від багатьох країн, де вчительська праця регламентована численними інструкціями та перевітками, у Фінляндії педагоги мають високий рівень автономії. Вчителі не тільки самостійно добирають методики та матеріали, а й беруть участь у розробці навчальних планів. Таку довіру суспільство виявляє не випадково: щоб стати вчителем у Фінляндії, необхідно пройти ретельний відбір і здобути ступінь магістра, а педагогічна освіта має ґрунтовну науково-дослідницьку складову [1].

Ще одна суттєва риса — це рівність можливостей. У фінській школі немає

елітних або «слабких» закладів, адже всі школи фінансуються державою й мають однакові ресурси. Система орієнтована не на конкуренцію, а на підтримку кожної дитини. Індивідуальний підхід реалізується як на рівні планування навчального процесу, так і через систему допомоги учням із труднощами — психологічну, соціальну та спеціальну педагогічну підтримку. Цей принцип гарантує включення кожного учня до освітнього процесу незалежно від його здібностей, мови чи соціального походження [2].

Значну увагу в Фінляндії приділяють благополуччю дитини. Навчальний день у початковій школі триває недовго (4–5 уроків), є часті перерви, включно з прогулянками на свіжому повітрі, а домашніх завдань дають мінімум. Освіта не є стресовою чи репресивною — вона сприймається як природна частина дитинства, а не змагання за оцінки. До речі, до третього класу учні взагалі не отримують балів — оцінювання здійснюється у формі зворотного зв'язку, а не покарання чи порівняння [3].

Цікаво, що у фінських школах відсутні шкільні інспекції як такі. Держава покладається на внутрішню відповідальність шкіл і вчителів, а контроль за якістю освіти здійснюється через науково обґрунтовані національні дослідження. Такий підхід базується на ідеї, що освітні зміни мають бути ініційовані самими педагогами, а не нав'язані згори. Це створює атмосферу довіри й професійної відповідальності, що є ключем до справжнього розвитку.

Фінляндія також демонструє успішний приклад інклюзивної освіти. Замість сегрегації учнів із особливими освітніми потребами, вони навчаються у звичайних класах з відповідною підтримкою — асистентами, адаптованими матеріалами, індивідуальними планами. Інклюзія не розглядається як обтяження, а як природна складова демократичної школи, де кожен має право на якісну освіту [4].

На особливу увагу заслуговує і концепція навчального плану. Він орієнтований не лише на знання, а й на формування ключових компетентностей: вміння співпрацювати, мислити критично, вирішувати проблеми. Шкільне навчання тісно пов'язане з життям: багато міждисциплінарних проєктів, практичних занять, навчання в природному середовищі. Учні не зазубрюють теорію — вони вчаться її

застосовувати.

Варто зазначити, що фінська освітня система постійно розвивається. Наприклад, останні роки акцент зроблено на цифровізації освіти, інтеграції штучного інтелекту, стійкому розвитку. Проте основні цінності — рівність, довіра, гуманізм — залишаються незмінними.

Отже, фінська система освіти є прикладом того, як можна досягти високої якості без жорсткого контролю, безперервної конкуренції чи тиску. Її успіх ґрунтується на повазі до дитини, високому статусі вчителя, інклюзивності та орієнтації на розвиток особистості. Для України, яка нині перебуває в активній фазі освітніх реформ, досвід Фінляндії може бути джерелом натхнення. Проте механічне копіювання — не панацея: важливо осмислити ці підходи та адаптувати їх до власного культурного і соціального контексту.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Sahlberg P. *Finnish Lessons 2.0: What Can the World Learn from Educational Change in Finland?* – New York: Teachers College Press, 2015. 264 p.
2. OECD. *Education Policy Outlook: Finland*. OECD Publishing, 2023.
3. Simola H. *The Finnish Education Mystery: Historical and Sociological Essays on Schooling in Finland*. Routledge, 2014.
4. Haug P. *Understanding Inclusive Education: Ideals and Reality in Finnish Schools*. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 61(5), 2017, pp. 550–565.

Shepetko Y.,
Candidate of Pedagogical Sciences

ESSAY: «FEATURES OF THE FINNISH EDUCATION SYSTEM»

Introduction. Education is a fundamental part of modern society. It ensures the transmission of knowledge, shapes worldview, and facilitates social adaptation.

Among global education systems, Finland's consistently ranks as one of the most effective and equitable. According to the United Nations, the country maintains one of the

highest education indices globally [1].

The purpose of this essay is to analyze the key features of the Finnish education system, particularly those explored during an international internship, and to identify opportunities for implementing these practices in other educational contexts.

Main Body. One of the characteristic features of the Finnish secondary education system is the provision of free education, educational materials including necessary digital devices, and meals. Particular attention should be paid to the principles of equal rights to education and an approach that takes into account the vital needs of each child.

Teachers hold a particularly respected and autonomous position within Finnish schools. They have the freedom to design lesson plans independently, guided by key elements of the national and local curricula. Emphasis is placed on studying everyday phenomena and developing creative, analytical, and practical thinking skills. This approach makes it possible to meet the real-life needs of students by engaging them in numerous hands-on learning experiences. From an early age, students are encouraged to apply their knowledge using professional tools, which help cultivate essential skills such as self-motivation, teamwork, technological literacy, and data analysis.

There are no traditional exams in Finnish schools. Instead, the focus is on creating a stress-free learning environment without constant assessment. Play-based and project-based learning are integral parts of the educational process. This approach is based on the understanding that stress and excessive testing can hinder learning, whereas intrinsic motivation and natural curiosity foster deeper understanding and personal growth.

Another crucial aspect of the Finnish education system is the promotion of a healthy lifestyle. Students are encouraged to engage in physical activity, maintain a balanced diet, and take care of their mental and emotional well-being.

Conclusion. The Finnish education system achieves impressive results through a humane approach, trust in the teaching profession, a focus on student needs, development of practical competencies, and the promotion of a healthy lifestyle. Many European education systems could benefit from adopting elements of the Finnish model, where the student is viewed primarily as an individual who deserves care, support, and education in an environment of trust, fairness, and recognition of the social value of knowledge.

The rejection of exams, excessive testing, reduction of bureaucratic burden, granting teachers greater autonomy, and creating a safe educational environment — these principles can form the foundation of an effective and humane education system that will motivate every child to learn, develop their talents, and strive to contribute to the well-being of their country.

References:

1. *Education Index by Country* 2025. <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/education-index-by-country>
2. *Ministry of Education and Culture*. <https://okm.fi/en/ministry>

Цикаляк О.П.,
вчителька англійської мови,
друга категорія, Старі Кути, Косівський район

ОСОБЛИВОСТІ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ

Фінська система освіти вже багато років є прикладом для наслідування в усьому світі завдяки своїм результатам у міжнародних рейтингах та унікальному підходу до навчання [2, с.15]. Під час мого міжнародного стажування у Фінляндії я мала змогу спостерігати за організацією освітнього процесу на трьох рівнях: у дитячому садку, школі та університеті. Отримані враження й аналітичні висновки стали для мене джерелом професійного натхнення та рефлексії над українською освітньою реальністю.

На рівні дошкільної освіти найбільше вражає відсутність тиску на дітей та орієнтація на гру як провідний метод пізнання. Діти перебувають у комфортному середовищі, що максимально враховує їхні фізіологічні та психологічні потреби [1, с.27]. Вихователі не примушують дітей до навчання у традиційному розумінні, а створюють умови для природного розвитку пізнавального інтересу.

У загальноосвітніх школах вразила демократичність взаємин між учителями та

учнями. Уроки побудовані так, що кожна дитина має змогу висловити свою думку, а помилки сприймаються як частина навчального процесу, а не як підстава для покарання. Значна увага приділяється емоційному добробуту учнів, що є невід’ємною частиною навчального середовища [2, с.88].

Щодо університетської освіти, спостерігалось, що викладачі мають високий рівень довіри до студентів, акцент робиться на автономії та розвитку критичного мислення. Студенти залучені до проєктної роботи, досліджень та міждисциплінарної взаємодії.

Загалом, основні риси фінської системи освіти — довіра, свобода, орієнтація на учня, рівність можливостей і турбота про добробут — є тими чинниками, які формують успішне суспільство знань [3, с.46]. У порівнянні з українською системою, яка досі значною мірою спирається на авторитарну модель і формальні оцінки, фінський підхід демонструє ефективність у розвитку особистості та суспільства.

Для мене як вчительки особливо цінним є розуміння ролі підтримки й довіри у формуванні освітнього простору. Вважаю доцільним поступове впровадження елементів фінського досвіду в українських школах: створення безпечного освітнього середовища, розвиток автономії учнів, зміна ставлення до помилок як до можливостей для навчання.

Цей досвід не лише збагатив моє професійне бачення, але й мотивував мене до подальшого розвитку та впровадження нових підходів у своїй педагогічній практиці.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- 1. Саарі С. Фінська модель освіти: довіра, рівність та учень у центрі / С. Саарі. – Гельсінкі: Ministry of Education and Culture, 2020. 112 с.*
- 2. Sahlberg P. Finnish Lessons: What Can the World Learn from Educational Change in Finland? / Pasi Sahlberg. – New York: Teachers College Press, 2015. 248 p.*
- 3. Кушнір П. Фінська система освіти: чинники успіху та можливості для адаптації в Україні / П. Кушнір // Освітній дискурс. 2022. №3. С. 45–50.*

*Лазебник Т. О.,
керівник дошкільного відділу
приватного навчального закладу «Колегія Мрій»*

ОСОБЛИВОСТІ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ: ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

Близько 5% валового внутрішнього продукту (ВВП) Фінляндії витрачається на освіту. Це нижчий показник, ніж у сусідніх Норвегії та Швеції, і значно менший, ніж у таких країнах, як Південна Корея, Бразилія та Колумбія. Витрати Фінляндії на одного студента — трохи більше 10 000 доларів, що відповідає середньому показнику для країн Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР).

Тим не менш, Фінляндія створила одну з найбільш шанованих освітніх систем у світі, і цьому існує просте (тільки на перший погляд) пояснення: фокус на вчителів + фокус на учнях та студентах. Її ефективність підтверджується високими результатами учнів у міжнародних дослідженнях (зокрема PISA), а також загальним рівнем задоволеності освітнім процесом серед дітей, батьків і педагогів. Особливої уваги заслуговує дошкільна освіта, яка в Фінляндії розглядається не лише як підготовка до школи, а як важливий етап всебічного.

Головні цілі та зміст дошкільної освіти. Мета фінської дошкільної освіти визначається можливостями розвитку та навчальним потенціалом кожної дитини індивідуально, з одного боку, та потребами суспільства, з іншого. Тому серед завдань дошкільної освіти визначаються такі:

- дитячу позитивну самооцінку необхідно підсилювати, і їх уміння вчитись буде розвиватися. Вони будуть засвоювати базові вміння, знання та можливості з різних сфер навчання у відповідності з їх віком і потребами. Навчання через гру є дуже важливим, бо діти будуть учитись розуміти важливість рівноправних груп у навчанні. Вони збережуть радість від ентузіазму до навчання та зустрінуть нові навчальні проблеми сміливо і творчо;

- діти вчитимуться, як розмірковувати над тим, що є погано, а що ні. Їх дії як відповідальних членів суспільства будуть підсилюватись. Вони будуть

дотримуватись, правил співіснування та передавати їх іншим, засвоять норми суспільства і зрозуміють їх важливість як частини щоденного життя, навчаться контролювати себе краще та боротися зі щоденними ситуаціями, розуміти рівність і сприймати різноманітність людей. Вони навчаться, як зберігати здоров'я та достаток у відповідності з їх віком;

- дитяча мовознавча та культурна особистість, їх можливості виражати себе по-різному повинні підсилюватись і розвиватись. Вони ознайомлюватимуться з різними формами мистецтва, місцевими та загальнокультурними традиціями;
- діти повинні цікавитися природою та залежністю людини від неї, бути відповідальними за природу та створене людьми середовище.

Дошкільна освіта у Фінляндії базується на інтеграції. Зміст інтегративної освіти забезпечується темами, пов'язаними зі сферою дитячого життя, з одного боку, та змісту дитячих поглядів на світ, з іншого. Цілі інтегративної освіти сумісно договірні та визнані суспільством, у якому живуть діти.

Різноманітність інтеграції можна побачити в тім, що у плануванні беруться до уваги різні галузі знань і розглядаються як частина обраної теми. Вибір тематичних модулів має за мету залучення дітей до планування занять.

Оброблення досвіду та інформації у взаємодії з дорослими та дітьми в різних напрямках формує провідну складову навчання. Діючі методи визначаються завданнями та результатами освіти. Інше використання методів роботи передбачає отримання різного досвіду і навичок із предметів. Через зміст галузей знань у дошкільній освіті діти розширюють свій кругозір і розкриваються як особистості. Поділ дошкільної освіти на предмети скеровується вчителем.

1. Концепція «навчання через гру»

Однією з ключових особливостей фінської дошкільної освіти є принцип навчання через гру. У Фінляндії вважають, що гра є природною формою пізнання світу для дитини, а отже — основним інструментом розвитку мислення, соціальних навичок і творчості. Навчальні заняття не мають формального характеру, не вимагають від дітей сидіти за партами, а натомість стимулюють їхню активність, ініціативність і самостійність.

2. Індивідуальний підхід

У фінських дошкільних закладах значну увагу приділяють індивідуальним потребам та особливостям кожної дитини. Програма не є жорстко стандартизованою — вихователі мають змогу адаптувати її відповідно до рівня розвитку, інтересів і темпу кожного вихованця. Особлива увага приділяється підтримці емоційного благополуччя дитини, що вважається фундаментом для подальшого навчання.

3. Роль педагога як наставника

На відміну від традиційної авторитарної моделі, фінський педагог виступає як наставник і партнер дитини. Він не нав'язує знання, а створює середовище, у якому дитина може досліджувати, експериментувати й самостійно робити відкриття. Такий підхід формує у дітей довіру до дорослого, бажання вчитися та відповідальність за власний розвиток.

4. Природне середовище як простір навчання

Важливою складовою фінської дошкільної освіти є активне використання природи. Діти багато часу проводять на свіжому повітрі, незалежно від погодних умов. Природа розглядається як найкраще середовище для розвитку, де дитина вчиться спостерігати, досліджувати, взаємодіяти з навколишнім світом.

5. Інклюзивність та рівність

Фінська система освіти орієнтована на принципи рівності та доступності. Усі діти, незалежно від соціального статусу, здоров'я чи походження, мають однакові можливості для здобуття якісної дошкільної освіти. Заклади забезпечені ресурсами для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, а педагоги проходять спеціальну підготовку.

Висновки. Фінська дошкільна освіта базується на цінностях довіри, свободи, поваги до індивідуальності та природного розвитку дитини. Її головна мета — не стільки дати дитині формальні знання, скільки виховати гармонійну, щасливу й упевнену в собі особистість. Саме завдяки такому підходу Фінляндія демонструє високі освітні результати й служить прикладом для багатьох країн світу.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Веб ресурс <https://osvita.ua/>

2. Веб ресурс <https://osvitoria.media/>
3. Освіта у Фінляндії. Ключ до успіху нації

Барабанова І.В.,
вчитель – методист, вчитель математики, Миролубівський ліцей
Роса Н.С.,
вчитель початкових класів, Миролубівський ліцей

ФІНСЬКА ОСВІТА, ЯК ПРИКЛАД ДЛЯ НАСЛІДУВАННЯ

У різних країнах світу система освіти будується по-різному. Десь панує жорстка дисципліна, десь — постійна перевірка знань і тиск результатів. А у Фінляндії — зовсім інший підхід. Її освітня система за останні роки стала прикладом для наслідування, адже показує високі результати без надмірного стресу для учнів.

Що ж відрізняє фінську модель від інших? По-перше, повна відсутність конкуренції. У Фінляндії учнів не порівнюють між собою, не ділять на “сильних” і “слабких”. Там кожна дитина — індивідуальність, і вчителі її поважають. Також немає постійних тестів і контрольних робіт, а оцінки з’являються лише у старших класах. Це дозволяє дітям зосередитися не на балах, а на знаннях.

По-друге, у центрі фінської системи — добробут дитини. Навчання не має бути джерелом стресу, тому у школах панує спокійна атмосфера, а вчителі виконують роль наставників, а не контролерів. Діти починають навчання у 7 років, коли вже емоційно готові, і мають значно менше домашніх завдань, ніж у більшості інших країн.

По-третє, особливе ставлення до вчителів. У Фінляндії вчителем може стати лише той, хто пройшов серйозний конкурсний відбір і має вищу педагогічну освіту. Це люди з глибокими знаннями і щирим бажанням навчати. Їхня професія — одна з найпрестижніших у країні.

Порівнюючи цю модель з освітніми системами пострадянських країн, видно багато контрастів. У нас ще часто панують суворість, шаблони та тиск. Але приклад Фінляндії доводить, що можна інакше — з повагою до дитини, з довірою до вчителя, з

акцентом не на контроль, а на розвиток.

Фінська система освіти — це не просто набір правил. Це філософія. І, можливо, саме її варто поступово запозичувати, щоб зробити навчання справді ефективним і людським.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. МОН України. «Чого Україна може навчитися у фінської системи освіти» // Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. <https://mon.gov.ua>
2. Освіта.ua. «Фінська система освіти: досвід, який варто переймати» <https://osvita.ua/school/edu-system/68327/>
3. Нова українська школа (НУШ). «Чому фінська освіта вважається найкращою у світі?» <https://nus.org.ua>
4. Освітній портал. «Фінська система освіти: простота, довіра, ефективність» <https://www.education-ua.org>

Чепак Г.Т.,
вчитель початкових класів,
Львівська загальноосвітня школа №86 м. Львова

ФІНСЬКА ОСВІТА: ПРЕСТИЖ УЧИТЕЛЯ, ПІДТРИМКА ДИТИНИ І РІВНІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ВСІХ

У сучасному світі освіта є ключем до сталого розвитку суспільства, і кожна країна формує свою систему, орієнтуючись на пріоритети, цінності та виклики часу. Фінляндія неодноразово опинялась у фокусі міжнародної уваги завдяки своїй ефективній освітній моделі. Участь у міжнародному стажуванні «Особливості фінської системи освіти», що проходило з 28 квітня по 6 червня 2025 року, дала змогу глибше пізнати підґрунтя успіху фінської освіти та поставити важливі питання: що стоїть за фінським «освітнім дивом», які ідеї можна адаптувати до українського контексту?

Насамперед вражає принцип рівності та доступності освіти. Учень із будь-яким рівнем підготовки чи потребами має однакове право на якісне навчання. Освітній

процес налаштований так, щоб не порівнювати дітей між собою, а допомагати кожному досягти особистого успіху.

Другий важливий аспект — високий престиж професії вчителя. Учитель — не просто передавач знань, а наставник, фасилітатор і партнер у навчанні. До професії вчителя тут надзвичайно високі вимоги, а педагогічна освіта є престижною і популярною. Це формує в суспільстві повагу до праці вчителя і забезпечує високу якість навчання.

У системі освіти також глибоко вкорінена підтримка учнів: фінські школи мають розгалужену мережу фахівців — від психологів до соціальних педагогів, які супроводжують дитину не лише академічно, а й емоційно. Концепція «школа — простір без стресу» активно реалізовується через відсутність надмірного тестування, індивідуальні навчальні маршрути та гнучкий підхід до оцінювання.

Ще один принцип — навчання життєвих навичок. Освіта не обмежується підручниками: діти вивчають фінансову грамотність, навички комунікації, емоційний інтелект, екологічну відповідальність. Це формує у школярів здатність орієнтуватися в реальному житті, а не лише відповідати на запитання контрольної роботи.

Окремо слід згадати максимально практичне навчання. Уроки поєднуються з реальними проєктами, груповою роботою, дослідженнями. Приміщення шкіл — це відкритий простір, де діти навчаються у комфорті: сидять на пуфах, працюють у міні-групах, створюють власні проєкти. Активно використовується STEM-підхід, мистецтво, технології, а головне — дітям дають право на вибір і довіряють.

Порівнюючи із українськими реаліями, бачимо спільні прагнення, але й відмінності. Україна має потенціал і чіткий вектор змін, зокрема через Нову українську школу. Але водночас — потребує ще більше підтримки вчителя як професіонала, впровадження системної підтримки дитини з особливими потребами, формування культури співпраці між учнями, батьками та педагогами.

Таким чином, досвід фінської системи освіти не лише надихає, а й дає практичні орієнтири: зосередженість на дитині, визнання вчителя ключовою фігурою, гнучкість і добробут як база для навчання. Освіта, яка допомагає жити, а не лише складати іспити — саме таку освіту хочеться створювати і в українських школах.

ОСОБЛИВОСТІ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ

Вступ. Фінська система освіти часто вважається однією з найуспішніших у світі. Високі результати учнів у міжнародних рейтингах, таких як PISA, демократичність та рівність можливостей зробили освіту Фінляндії прикладом для наслідування багатьма країнами. У цьому есе розгляну ключові особливості фінської освітньої моделі, її філософію, структуру та чинники успішності.

1. Освіта як право, а не привілей

У Фінляндії освіта — це безкоштовна та рівнодоступна послуга. Держава гарантує безкоштовне навчання на всіх етапах, включаючи університети. Учні забезпечені всім необхідним: підручниками, харчуванням, шкільними матеріалами та навіть транспортом.

Це дозволяє усунути соціальну нерівність і зосередитися саме на навчальному процесі, а не на забезпеченні базових потреб.

2. Роль вчителя та довіра до системи

Фінські вчителі мають високу кваліфікацію — всі вони повинні мати магістерський ступінь. Конкурс до педагогічних університетів дуже високий, що забезпечує якість кадрів. У країні панує довіра до вчителя як до професіонала, тому контроль з боку адміністрації мінімальний.

Ця довіра формує атмосферу взаємоповаги в школі та мотивує вчителів до творчого підходу.

3. Орієнтація на розвиток дитини, а не на тести

Фінська система уникає частого тестування. До 16 років учні не складають жодних стандартизованих іспитів. Замість цього акцент робиться на формувальному оцінюванні — вчителі спостерігають за процесом навчання, аналізують індивідуальний прогрес дитини та підтримують її розвиток.

Освіта спрямована не на змагання, а на підтримку кожного учня.

4. Гнучкість та баланс між навчанням і відпочинком

Шкільні дні коротші, ніж у багатьох інших країнах. Домашні завдання мінімізовані. Діти мають достатньо часу для відпочинку, ігор, фізичної активності. Саме баланс між навчанням і добробутом визнається важливою умовою ефективного розвитку.

5. Інклюзивність та підтримка

Фінська система передбачає потужну підтримку для дітей з особливими освітніми потребами. Спеціальні педагоги, індивідуальні програми та малокомплектні класи допомагають кожному досягти свого потенціалу.

Висновки. Фінська модель освіти демонструє, що успіх у навчанні — це не лише результат суворої дисципліни чи високого тиску, а й наслідок довіри, турботи, рівності та уваги до потреб дитини. Інвестуючи в учнів, учителів і здорове освітнє середовище, Фінляндія створила одну з найгуманніших та найефективніших освітніх систем у світі.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Sahlberg, P. (2011). *Finnish Lessons: What Can the World Learn from Educational Change in Finland?*
2. OECD (2019). *Education at a Glance*.
3. Ministry of Education and Culture of Finland – <https://minedu.fi/en/frontpage>

*Дербіна А.В.,
керівниця дитячого центру розвитку «Іжачок», м. Кривий Ріг*

ОСОБЛИВОСТІ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ. ГАРМОНІЯ ДИТИНСТВА ТА НАВЧАННЯ

Дошкільна освіта у Фінляндії: гармонія дитинства та навчання? Чи гарно продуманий інструмент залучення молоді в країну?

Фінляндія є однією з найуспішніших країн у сфері освіти, а її дошкільна система привернула увагу освітян, батьків і політиків у всьому світі. Унікальністю фінської моделі освіти є не лише її ефективність, а й філософія, що лежить в її основі:

дитинство – це унікальний період у житті. Саме тому його не слід використовувати як прискорену підготовку до вступу до школи. Натомість він має бути наповнений грою, безпекою, підтримкою та природним розвитком.

Педагогічні працівники дошкільних установ спираються на нормативний документ «Керівництво з реалізації державної програми «Освіта і догляд за дітьми в ранньому дитинстві» (2013 р.), який виконує роль стандарту дошкільної освіти і визначає принципи і зміст освітньої діяльності з дітьми дошкільного віку [5, с. 8].

1. Основи дошкільної освіти у Фінляндії

Дошкільна освіта у Фінляндії охоплює дітей віком від 9 місяців до 6 років. З семирічного віку діти починають обов'язкове навчання в школах. У віці 6 років усі діти відвідують так звану «дошкільну освіту», яка є обов'язковою з 2015 року.

Головною метою дошкільної освіти є не набуття дитиною академічних знань, а більше всебічний розвиток дитини. В садочках приділяють особливу увагу емоційному здоров'ю, соціальним навичкам, розвитку мови, мислення, уяви та фізичних здібностей. Навчання відбувається переважно через гру, дослідження, співпрацю та індивідуальність.

У системі дошкільної освіти Фінляндії гра вважається основною формою діяльності. «Це не випадкова гра, це навчання через гру», – каже директорка дитячого центру *Franzenia* в Гельсінкі Тіна Марйоніємі [1]. Це не просто метод, а важлива потреба дітей, щоб допомогти їм зрозуміти світ, побудувати соціальні зв'язки та сформувати свій внутрішній світ. Навчальний процес базується не на запам'ятовуванні чи формальних завданнях, а на заохоченні допитливості та творчого мислення. Дітей не змушують вчити літери чи арифметику, якщо вони не виявляють природного інтересу. Вчителі та вихователі лише керують процесом навчання, забезпечуючи дітям комфортне середовище, де вони можуть виражати себе та розвиватися у власному темпі.

2. Педагогіка довіри

Ключовою особливістю фінської системи є довіра. Довіра до дітей та довіра, як загальне поняття. Країна вірить вчителю, батьки – вихователям, а діти – дорослим. Вихователі мають високу кваліфікацію: усі мають вищу педагогічну освіту.

Вихователі та асистенти мають велику автономію у вирішенні того, що і як викладати, що дозволяє їм адаптувати навчальну програму до потреб конкретних груп та особистості дитини [3].

3. Рівність і доступність

Важливою складовою фінської системи освіти є співпраця з батьками. Система освіти Фінляндії розглядає сім'ю, як партнера в освітньому процесі, тому з батьками проводяться регулярні зустрічі, обговорення та планування індивідуальних цілей для кожної дитини.

Фінляндія добре відома своїм егалітаризмом. Дошкільна освіта фінансується з державного бюджету. Тому батьки сплачують лише незначну частину вартості послуг, залежно від доходу сім'ї. Діти з особливими потребами мають право на додаткову підтримку для забезпечення інклюзивної освіти з раннього віку. Діти з ООП отримують безкоштовно підтримку спеціальних педагогів, корекційних педагогів та логопедів.

Дошкільна освіта доступна по всій країні, навіть у віддалених або сільських районах. Усі діти, незалежно від їхнього соціального походження, мають рівні можливості отримати якісну освіту до вступу до школи.

4. Емоційне здоров'я є пріоритетом

Однією з головних відмінностей фінської системи освіти є те, що вона надає перевагу психологічному комфорту дитини, а не навчанню. Педагоги вчать дітей розпізнавати емоції, практикують групову діяльність, мирно вирішують конфлікти. Такий підхід розвиває навички дітей, закладаючи основу для їх подальшого успішного навчання та життя в суспільстві.

5. Досягнення та визнання

Хоча дітей не тестують в дошкільному віці, віддалені результати свідчать про ефективність цього підходу. Фінські школярі показують хороші результати в міжнародних рейтингах, особливо з читання, математики та природничих наук. Крім того, вони мають високу мотивацію до навчання, внутрішню дисципліну та вміння працювати в команді.

Отже, фінська дошкільна освіта є прикладом гуманного, довірливого та

орієнтованого на дитину підходу до освіти, який закладає міцну основу для майбутнього розвитку особистості. Така система не тільки готує учнів до школи, але й готує їх до життя, виховуючи гармонійну, відповідальну та впевнену в собі особистість. Досвід Фінляндії доводить, що інвестиції в щасливе дитинство є найрозумнішою інвестицією в майбутнє суспільства. Саме тому вважаємо, що фінська система освіти є гарним прикладом для гармонійного розвитку дитини.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. *Дати дітям бути дітьми. Як працює дошкільна освіта у Фінляндії.* URL: <https://nus.org.ua/2020/01/31/daty-dityam-buty-ditmy-yak-pratsyuye-doshkilna-osvita-u-finlyandiyi/>
2. *Organization for Economic Co-operation and Development (OECD).* URL : <http://www.oecd.org>
3. *Фінська система освіти.* URL: <https://www.infofinland.fi/uk/education/the-finnish-education-system>
4. *Finnish National Board of Education. 2007. The Education System in Finland* URL:<http://www.oph.fi>

Бондар Є. В.,
директорка Приватного закладу загальної середньої освіти
«ФРІ МАЙНДЗ СКУЛ»

ШКОЛА, ЩО БАЧИТЬ ДИТИНУ: ВИКЛИКИ ДО СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Сучасний світ ставить перед нами нові виклики у підходах до організації освіти. Нове покоління батьків та дітей, які перебувають у постійному пошуку себе та своїх орієнтирів, цифрова революція, шалена швидкість прогресу, активні воєнні дії на території України – усе це спонукало нас створити школу нового формату. Заклад, у якому в центрі уваги не лише навчальні завдання, результати тестів, а в першу чергу сама дитина з її потребами, емоціями ритмом розвитку та інтересами.

У роботі закладу ми використовуємо досвід Фінляндії, адже фінська модель освіти вважається прикладом гнучкої гуманістичної ефективної системи, де добробут людини є основою.

З 03 по 11 травня 2025 року ми мали можливість пройти наукове стажування на базі Західно-Фінляндського коледжу міста Гуйттінен, де мали змогу зануритися у фінську систему освіти та дослідити роль особистості в ній. Вважаємо, що сучасна школа потребує не тільки виконання індивідуального підходу до кожного учня, а і переосмислення орієнтирів навчання.

Питання цінності особистості в процесі освіти у своїх роботах висвітлювали такі діячі як: Карл Роджерс [1], Януш Корчак [2], Василь Сухомлинський [3], Лев Виготський [4] та інші. Їх поєднує спільна ідея: дитина – не пасивний об’єкт навчання, а унікальна активна особистість, яка для повноцінного зростання потребує підтримки дорослого його поваги та довіри.

Реформування освіти в Україні триває. Ми в процесі реалізації багатьох ідей корифеїв педагогіки та принципів фінської моделі освіти таких як:

- індивідуалізація – адаптація навчального процесу до особливостей та потреб учня;
- повага до дитинства – дошкільна освіта не повинна зводитися до підготовки до школи, а має забезпечувати добробут, гру і розвиток емоційної сфери;
- підтримка інтересу до навчання – акцент не на контролі знань, а на створенні умов захопливого навчання;
- право вибору – можливість для учня обирати частину предметів самостійно, на певному етапі навчання [6].

Перебуваючи у Фінляндії, ми ознайомилися з усіма ланками освіти від дитячого садка, до університету та органів місцевого самоврядування. Це дозволило нам побачити, що в основі освітньої системи стоїть людина та її потреби, цінності які закладені на державному рівні, що створює єдину цілісну підтримку учнів.

В освітніх закладах особливу увагу приділено емоційному клімату та комфорту учнів. Особливо яскраво відчувалося у старшій школі та університетах. Педагог тут виступає ментором і фасилітатором у процесі пізнання, а не лише джерелом знань. Основний акцент на особистісному зростанні та вмінні вчитися, бути відповідальним за свої рішення, розуміти себе й взаємодіяти з іншими. Усе це поєднується з чіткими правилами та домовленостями між усіма учасниками освітнього процесу, що створює

атмосферу довіри, взаємоповаги та спільної відповідальності.

Усе побачене ще раз підтвердило: головним провідником змін в освіті є вчитель. Саме ця людина щодня безпосередньо вступає в контакт з батьками та дітьми, зустрічається з їх переживаннями, настроями, труднощами та запитамі учнів, першою адаптується до змін. Саме вчитель може насправді найточніше відчувати, чого насправді потребують учні, а отже і сучасна освіта в цілому. Від його професіоналізму, особистісних якостей, емпатії та здатності займати дорослу позицію залежить, чи стане навчальний заклад середовищем, яке «бачить дитину» й сприяє розкриттю її потенціалу.

Ми переконані – навіть найкращі системи, програми не працюють без особистості вчителя, який буде розуміти, чути й підтримувати дитину на її шляху та вірити в неї. Одним із наших завдань є не тільки сприяти трансформації школи, а й підвищення цінності та підтримки вчителя. Адже будь-які реформи можливі лише за участі людини, яка здатна їх реалізовувати.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Роджерс, К. (2021). *Становлення особистості (Погляд на психотерапію)* / пер. з англ. О. Коваль. Київ: Odissey Publishing, 320 с.
2. Корчак, Я. (2020). *Як любити дитину* / пер. з пол. Ю. Лісняк. Львів: Видавництво Старого Лева, 192 с.
3. Сухомлинський, В. О. (1976). *Серце віддаю дітям*. К.: Радянська школа, 430 с.
4. Виготський, Л. С. (2018). *Психологія людини: Л. С. Виготський та сучасна наука* : зб. ст. / за ред. М. В. Панучі. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 127 с.
5. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/87-2018-n>
6. Finnish National Agency for Education. (2020). *Finnish education in a nutshell*. URL: <https://www.oph.fi/en/statistics-and-publications/publications/finnish-education-nutshell>
7. Вокер, Т. Д. (2020). *Навчання по-фінськи. 33 прості ідеї, щоб зробити школу кращою* / пер. з англ. А. Ємець. Львів: Видавництво Старого Лева. 224 с.

***ОПУБЛІКОВАНІ ТЕЗИ ТА ЕСЕ, А ТАКОЖ РОЗМІЩЕНІ НА
ВЕБСТОРІНКАХ МАТЕРІАЛИ НАДАЮТЬСЯ НА ІСНУЮЧИХ
УМОВАХ І В НАЯВНІЙ ФОРМІ***

Організатори Стажування не гарантують, що вебсторінки будуть доступні постійно і вільні від помилок. Організатори Стажування не несуть відповідальності за будь-які прямі, непрямі, фактичні чи побічні збитки, упущену вигоду, тимчасове припинення діяльності, що виникло в результаті неправомірного використання опублікованих матеріалів, у тому числі і у випадку, коли Організатори Стажування були поінформовані про можливість таких збитків.

За достовірність викладених фактів, цитат та інших відомостей відповідальність несе автор.

Організатори Стажування не здійснюють і не можуть здійснювати перевірку інформації, даних, викладених авторами в тезах, есе і не несуть відповідальності за зміст такої інформації. В разі порушення авторами прав інших осіб, Організатори Стажування має право у будь-який час на свій розсуд видалити публікацію.